

... και μέσα στη θολόχτιστη εκκλησιά
στην εκκλησιά που παίζει κάθε βράδυ
την όψη του σχολειού...

(Αναπαραγωγή εκ της σειράς της ΑΡΤΩ ΦΙΛΜ ΕΛΛΑΔΣ)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ξενοφώντος 15α τ.τ. 118

ΤΗΛΕΦ. 236547 - 221316

ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ 1922

Ένωσις

τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους
νομίμως ὑφισταμένων Διδασκαλικῶν Συλλόγων
καὶ τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων
τῶν ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων

Ἀνεγνωρισμένη

ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 754/1946 Ἀποφάσεώς του
ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη
διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7363/46, 10508/48, 3716/51,
4711/66 καὶ 570/69 ἀποφάσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος	Χ. Λάμπρου
Α'. Ἀντιπρόεδρος	Κ. Καρπούζης
Β'. »	Ν. Νικηφορίδης
Γεν. Γραμματεὺς	Δ. Καρέτσης
Εἰδ. »	Γ. Στουρνάρας
Ταμίας	Ν. Ζαρωνάκης
Σύμβουλος	Γ. Ἀποστόλου
»	Α. Βασιλείου
»	Α. Ντόγκας

Επιστημονικόν Ἔθνος τοῦ Αἰαδίου

Περιεχόμενα

ΜΗΝΙΑΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

•
Ἀριθμός ἀδείας Κυκλοφορίας
18764/Γ τοῦ 1954

Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΚ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

1971

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 5 - 6 ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ

Ξενοφώντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ (118)
ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Διεύθυνσις - Σύνταξις 236547
Διαχείρισις - Διεκπαιραιώσις 221316

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτήσια προκληρωτέαι

ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ	Δρχ.	60
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΦΟΡΕΙΩΝ.....	»	100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	Δολ.	3
Δι' αεροπορικὴν ἀποστολὴν προστίθενται διὰ τέλη.....	»	1
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ.....	Δρχ.	5

Διοικήσεως

Κρίσεις καὶ σχόλια σελ. 66

Εὐρ. Σούρλα

Ὁ ρόλος τῆς πατριδογνωσίας ἐν
σχέσει μετὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν
τοῦ λαϊκοῦ σχολείου » 67

Σπυρ. Σταματοπούλου

Κοινωνικο - οἰκονομικὴ κατάστα-
σταις τῶν γονέων καὶ σχολικὴ ἐ-
πίδοσις τῶν τέκνων τῶν ὑπὸ τὸ φῶς
νεωτέρων ἐρευνῶν εἰς ἄλλας χώ-
ρας γενομένων » 70

Ἀθαν. Χονδραλῆ

Αἱ ἀνθρώπιναι σχέσεις εἰς τὴν ἀ-
γωγὴν » 77

Κων. Κίτσου

Ἡ μέτρησις τῆς ἀποδοτικότητος
τῶν μαθητῶν » 86

Ἀποστ. Γιωτάκου

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποπτείας καὶ ἡ εἰς
τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας ὑπε-
ρέττησις ταύτης » 91

Νικολ. Βιντζηλαίου

Ἡ Ἑθνικὴ μας γλῶσσα καὶ «τὸ
γλωσσικὸν ζήτημα» » 94

LA TRIBUNE
PROFESSIONNELLE
DE L' INSTITUTEUR

Publication
mensuelle
de la Fédération
Grecque des
Instituteurs

Xenophontos rue 15a (118)
Athènes - Grèce

Κρίσεις και Σχόλια

ΕΝΙΑΥΣΙΟΣ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Διά του Ν. Δ)τος 851)70 και έν άρθρω 46 παράγρ. 2 όρίζονται τά τής μετεκπαιδεύσεως τών εκπαιδευτικών. Τό έν σκέλος τής παραγράφου τούτης αναφέρεται εϊς τήν ταχύρρυθμον και βραχείας διαρκείας μετεκπαίδευσιν. Ός δέ ανήγγειλε, προσφάτως, ό Έξοχώτατος Υπουργός επί τής Παιδείας, αύτη θά εϊναι ένιαυσίος και θά παρέχεται εϊς τούς διδασκάλους τούς έχοντας ύπηρεσίαν από ΕΞ έως και είκοσιν έτών. Σκοπός, βεβαίως, πάσης μετεκπαιδεύσεως εϊναι ή αύξησης τής ύπηρεσιακής αποδοτικότητας του ύπαλλήλου διά τής έπιμορφώσεως του εϊς θέματα ανταποκρινόμενα πρός τήν ύψην και τό είδος τής εργασίας του.

Ήτο καιρός τό μέτρον τούτο νά επεκταθί και εϊς τήν εκπαίδευσιν τών λειτουργών τής Παιδείας, διότι αι πρόοδοι εϊς τας Ψυχολογικάς, Παιδαγωγικάς και Διδακτικάς Έπιστήμας άφ' ενός και άφ' έτέρου ή άλματώδης Τεχνικοοικονομική εξέλιξις εϊς τας θετικές τοιαύτας, επιβάλλουν άφ' έαυτών τήν αναθεώρησιν πολλών εκ τών μέχρι τούδε κρατούντων εϊς τόν τομέα τής Εκπαιδεύσεως.

Πιστεύομεν ότι οι όραματισται τής ένιαυσίου μετεκπαιδεύσεως έχουν συλλάβη σφαιρικώς τό θέμα τούτο και μέ τήν εφαρμογήν της θά διανοιχθούν νέοι όρίζοντες εϊς τήν βασικήν Παιδείαν πρός όφελος τών Έλληνοπαίδων και του Έθνους γενικώτερον.

Πέραν τούτου, ή ειδικεύσις εϊς τόν Φιλολογικόν, Φυσικομαθηματικόν και Τεχνικόν κύκλον ικανού αριθμού διδασκάλων, ως τούτο όρίζεται εϊς τας έξαγγελίας του κ. Υπουργού, φαίνεται ότι αποτελεί αίτημα τών καιρών μη επιδεχόμενον ούδεμίαν αντίρρησιν ή όλιγορρίαν.

Δέν γνωρίζομεν, βεβαίως, εϊς τί κατατείνει ή νέα Ιστορική και γενναία αύτη απόφασις τής Έπαναστατικής Κυβερνήσεως. Θέλομεν όμως νά πιστεύωμεν ότι, λίαν συντό-

μως, τό Δημοτικόν Σχολείον θά διευρύνη τούς πλοκάμους του καλύπτοντας και δύο άκόμη βασικάς τάξεις του Δημοτικού Σχολείου μετατρεπομένου ούτω εϊς όκτατάξιον τοιούτον. Τούτο ΕΞ άλλου θά έξαρτηθί και εκ του άδιαχωρήτου, όπερ ήρχισε νά παρουσιάζεται εϊς τας Σχολάς τής Μέσης Παιδείας, κυρίως δέ εκ του Έπαγγελματικού Προσανατολισμού πολλών νέων, οίτινες, από μικρής ηλικίας, ρέπουν πρός ώρισμένα τεχνικά επαγγέλματα. Όλοποιοί και κατευθυντήριοι δυνάμεις του Κυβερνητικού, τούτου μέτρου θά εϊναι και πάλιν οι διδάσκαλοι. Οι ένιαυσίως μετεκπαιδευόμενοι θά κληθούν διά τόν σκοπόν αυτόν. Καί θά τόν επιτύχουν. Διότι ό διδάσκαλος πάντοτε επιτυγχάνει τούς στόχους πρός τούς όποιους κατάτείνει ή Πολιτεία και τό Έθνος, διότι αυτός αποτελεί τόν στυλοβάτην τών Έθνικών Ίδεωδών. Οι ένιαυσίως μετεκπαιδευόμενοι θά δικαιώσουν τας προσδοκίας και θά ύλοποιήσουν τας σκέψεις τών συλλαβόντων τό νέον τούτον έγχειρημα.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ

Έδιοκτήτης, Έκδότης - Δ/ντής Συντάξεως
ΧΑΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ

Πρόεδρος Διοικ. Συμβουλίου Δ.Ο.Ε.

όδός Θησείως 14, Άνω Δάφνη

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

όδός Ξενοφώντος 15α Τ.Τ. 118

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κουκάς

όδός Δαρδανελίων 7, Παριστέρι

Στοιχειοθεσία - Έκτύπωσις

Έκδοτική Έταιρία ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.

όδός Φιλαδελφείας 4 (Τ.Τ. 110)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑΣ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Υπό ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Ἡ Πατριδογνωστικὴ ἰδέα εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐπηρεάζει ὁλόκληρον τὸ σύστημα Ἀγωγῆς καὶ ὁλόκληρον τὸ Προγράμμα τῆς Μορφώσεως τῶν παιδιῶν τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου.

Stieglitz

I

Θὰ προλογίσαι τὸ θέμα μας ὁ διακεκριμένος Γερμανὸς Ἑκπαιδευτικὸς Stieglitz ἡ συγγραφικὴ ἐργασία τοῦ ὁποῦ γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ ρόλου τῆς Πατριδογνωσίας σχετικὰ μετὰ τὴν Ἀγωγήν καὶ τὴν Μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου ἀπετέλεσαν πρωταρχικῆς φύσεως ἐρεθίσματα γύρω ἀπὸ τὴν Μόρφωσιν καὶ Ἐπιμόρφωσιν ἰδίᾳ, τῶν δασκάλων τῆς πατρίδος του.

Ἄς παρακολουθήσωμεν λοιπὸν ἀπόψεις τῆς Πατριδογνωστικῆς ὁδοιπορίας του, μετὰ τὴν ἐμπρέπουσαν κατανόησιν.

II

A'

Ὁ ρόλος τῆς Πατριδογνωσίας σχετικὰ μετὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου Προγράμματος Ἀγωγῆς, θὰ μπορούσε τότε μονάχα νὰ ἐρμηνευθῇ πραγματικὰ καὶ ὀρθά, ἐὰν συνειδητοποιήσωμεν τὸ θάθος τῆς ἐννοίας τῆς Ἀγωγῆς.

Παρίσταται συνεπῶς ἀνάγκη κάποιου συντόμου προεισαγωγικοῦ ἐντοπισμοῦ, γιὰ νὰ καταστῇ νοητὸς ὁ ρόλος τῆς Ἀγωγῆς μετὰ ἀφόρμησιν ἐν πρώτοις ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρος άτομα καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ ἀφόρμησιν ἀπὸ τὸ Κοινωνικὸν σύνολον.

B'

Ἐνα παιδί θεωρεῖται διαπαιδαγωγημένον ἐάν, μετὰ τὴν πείραν τῶν ἐπιζητήσεων τοῦ περιβάλλοντός του, κατέστη ἀνεξάρτητον σωματικὰ καὶ ψυχικὰ καὶ ταυτὸχρονα ὀπλισμένον μετὰ αὐτενέργειαν.

Ἐνας ἐνήλιξ δὲν μπορεί ἐπὶ παραδειγματι νὰ θεωρηθῇ καὶ αὐτὸς διαπαιδαγωγημένος παρὰ ἐάν εἶναι ἱκανὸς νὰ καθοδηγῇ τὴν ζωὴν του μετὰ αὐτενέργειαν, καὶ μετὰ φρόνησιν, σὲ ὅλες τὰς σφαῖρας τῆς κοινωνικῆς του δράσεως.

Ἐνα ἄτομον δὲν μπορεί νὰ θεωρηθῇ διαπαιδαγωγημένον, ἐάν διὰ τῆς ἐργασίας του κατέβαλεν ἀπλῶς προσπάθειαν πρὸς ἀπόκτησιν κατοικίας καὶ ὑλικῶν μέσων διατροφῆς.

Ἀλλὰ πρέπει παράλληλα τὸ ἄτομον νὰ ὀπλισθῇ καὶ μετὰ ἠθικὰς ἀξίας, νὰ τίς πραγματοποιήσῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν του σταδιοδρομίαν καὶ ἔτσι μονάχα τότε μπορεί

νὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι πράγματι καὶ τελείως διαπαιδαγωγημένον, ἐάν δηλαδὴ τείνει πρὸς ἀνώτερες κατευθυντήριες ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ ἐὰν καταβάλλει προσπάθειαν νὰ πραγματοποιήσῃ ταύτας διὰ τῆς δράσεώς του τῆς προσωπικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς.

Συνεπῶς:

Γ

Ἐάν καὶ ἐφόσον τὸ ἄτομον ἀναζητῇ τὴν Ἀλήθειαν, τρέφει ἀγάπην πρὸς τὸ ὠραῖον, ἐπιδιώκει τὴν ἠθικότητα καὶ εἶναι ὀπλισμένον καὶ μετὰ θρησκευτικότητα, ὥς τὴν ὑψίστην ἀξίαν τῆς ζωῆς, ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀτομικῆς του προσπάθειας ἀποτελοῦν δείγματα ὀπλισμοῦ τοῦ μετὰ τὴν ἐννοίαν τῆς Ἀγωγῆς.

Ἐάν δὲ θελήσωμεν νὰ συνδέσωμεν τὴν προσπάθειαν τοῦ Ἀτόμου καὶ μετὰ τὸν Κοινωνικὸν τομέα τῆς Ἀγωγῆς, ἕνα ἄτομον μονάχα τότε μπορεί νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶναι μέλος τοῦ πολιτισμοῦ μας, ὅπως διεισφορῶν οὗτος ἱστορικὰ μετὰ τὸν ἀνώτερον στοχασμόν, ἐάν καὶ ἐφόσον εἰς τὸν τομέα τὸν Κοινωνικὸν καλλιεργεῖ τὸ ἄτομον μετὰ τὰς προσωπικὰς του προσπάθειαις καὶ μετὰ τὴν δράσιν του τὴν κοινωνικὴν, τὰς παραδόσεις τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν συνεχείᾳ:

Ἐάν συνειδητοποιεῖ τὰς ἐπιζητήσεις τοῦ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν διαδρομὴν καὶ ἐξέλξιν καὶ ἐὰν μετὰ τὴν δημιουργικὴν του ἐργασίαν συμβάλλῃ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ, ὥς μέλος καὶ αὐτὸς τῆς λαϊκῆς κοινότητός του.

Εἰς τὴν προκειμένην δὲ περίπτωσιν τὰ ὕλικά ἀγαθὰ δὲν ἀποτελοῦν τὰς ὑψίστας ἀξίας τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὰ μέσα γύρω ἀπὸ τὴν προώθησιν καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῆς κοινωνικῆς ἀνυψώσεως.

Κατὰ ταῦτα:

Δ'

Τὸ βαθύτερον νόημα τῆς Ἀγωγῆς εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Κοινωνικοῦ τομέως εἶναι ἐντοπισμένον γύρω ἀπὸ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀξιολογικῆς θελήσεως καὶ τῆς πραγματοποιήσεως ἀξιών εἰς τὴν δράσιν τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν, μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέ:

Ἡ ἐννοία τῆς Ἀγωγῆς καὶ ἡ Πατριδογνωστικὴ ἀποψὶς ἐμφανίζουν μίαν ὑπερόχον συμφωνίαν.

Ἀμφότερες δηλαδὴ ἐπιδιώκουν, ὅπως εὑρουν ἀναγνώρισιν αἱ ὑψίστες ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ ὅπως καταβληθῇ προσπάθεια πρὸς ἐπίζησιν των, δεδομένου ὅτι τὰ ἄτομα τῆς στενώτερης Πατρίδος μορφώνον

ται με τις αξίες ιδίως του λαϊκού πολιτισμού και με αυτές δημιουργούν μίαν ενότητα πρόσπ εραιτέρω προώθησιν και πραγματοποίησιν των ύψιστων αξιών της ζωής.

Παραθέτομεν τώρα μίαν συνοπτικήν επισκόπησην του ρόλου των πατριδογνωστικών επιζησεων γύρω από την έννοιαν της Αγωγής, ένα δηλαδή:

Πατριδογνωστικόν ψυχογράφημα, το οποίον θα υποδοθηθήσει τους δασκάλους του λαϊκού Σχολείου εις τας ομαδικάς ή μεμονωμένας εργασίας των, αι οποίες μπορούν να συμβάλλουν εις την προώθησιν των έρευνών των Παιδαγωγικο-ψυχολογικών Ίνστιτούτων της Πατρίδος μας.

Ίδου ή Μορφή και το περιεχόμενον του Πατριδογνωστικού Ψυχογραφήματος.

Ε'

Σειρά έλευθέρων έκθέσεων των παιδιών, αι οποίες δίδονται αναγεγραμμένες στον Πίνακα της τάξεως των και το κάθε παιδάκι διαλέγει την έκθεσιν που προτιμάει.

1) Γιατί αγαπούμε την Γενέθλιαν Γῆν μας.

2) Τι δέν μου άρέσει στην Γενέθλιαν Γῆν μου.

3) Στόν καιρόν του παπού μου.

4) Μία Ιστορία γύρω από περιπέτειες της Γενέθλιας Γῆς μου.

5) Μία Ιστορία από κάποιον, που δέν γνώρισε καμμιά Γενέθλια Γῆ του.

ΣΤ'

Έν συνεχεία:

Ένας πίναξ, ερωματολογίου για όλα τα παιδιά του λαϊκού Σχολείου.

Αι έρωτήσεις προβάλλουν αναγεγραμμένες στον πίνακα. Έπεξηγήσεις δέν δίνονται από τόν δάσκαλον ή την δασκάλαν τους.

Όποιαν έρώτησιν δέν καταλαβαίνει, παρακαλούνται να την άφίσουν άναπάντητον.

Προτροπή και παράκλησις όπως σκεφθούν καλά γύρω από το περιεχόμενον έκάστης έρώτη: εις και ύστερα να άπαντήσουν.

Η άπάντησις κατανέμεται εις χρονικόν διάστημα πολλών ήμερών.

Ίδου ο πίναξ του ερωματολογίου.

Ζ'

1) Τι σοῦ έκαμε ξεχωριστή έντύπωση, όταν για πρώτη φορά ήρθες στο Σχολείο;

2) Τι σοῦ άρεσε ιδιαίτέρως, όταν για πρώτη φορά θρέθηκες στο περιβάλλον της Έκκλησίας;

3) Όταν για πρώτη φορά ήρθες στο Σχολείο, θρέθηκες στο δρόμο που οδηγεί στο σχολείο.

4) Παρετήρησες τα σπίτια και τους δρόμους που οδηγούν στο Σχολείο;

Κατονόμασε τα — Ποιά ήτανε;

5) Βρήκες εύκολα φίλους ανάμεσα στους συμμαθητάς σου;

6) Άνέχεσαι ώρισμένους συμμαθητάς σου και γιατί;

7) Φοθήθηκες από την συμπεριφοράν ώρισμένην συμμαθητών σου, ή από μαθητάς μεγαλύτερας ηλικίας; Γιατί;

8) Ποιά ή στάσις και ή συμπεριφορά σου με με τους σκύλους, με τις Γάτες, με τις χῆνες, με τα άλογα;

9) Τι σκέφτηκες και στοχάστηκες, όταν άκουσες στο Σχολείο να γίνεται συζήτησις για τόπους και για πρόσωπα, τα οποία σῦ τα γνώρισες άκριβώς;

10) Τι ήτανε εκείνο που σε ξάφνιασε και σοῦ έκαμε ξεχωριστή έντύπωση στο Σχολείο (και κατ' ίδιαν) όταν το πρωτοαντίκρυσες ή το πρωτάκουσες;

11) Έκαμες τελείως αντίθετες σκέψεις για διάφορα αντικείμενα, όταν για πρώτη φορά άκουσες να γίνεται λόγος γι' αυτά;

Γύρω από ποιά αντικείμενα;

Κατονόμασε τα και περίγραψε τα.

12) Για ποιά αντικείμενα ήσουν έξαιρετικά περίεργος να γνώρισις κατά την διδασκαλίαν στο Σχολείο;

13) Πηγαίνεις με τους γονεῖς σου εύχάριςτος περίπατον; Γιατί; Ή, γιατί όχι;

14) Κάμνεις εύχαρίστος έκδρομές με την τάξιν του Σχολείου;

Ποιά είναι για σένα τα προσφιλή μέρη που θα ήθελες να γνώρισις με τις έκδρομές;

15) Ποῦ πηγαίνεις με την μεγαλύτερη εύχαρίστηση, όταν θέλεις να πραγματοποιήσεις αυτό που θέλεις;

16) Ποιούς τόπους — έκτός από την Γενέθλια Γῆ σου έγνώρισες για πρώτη φορά;

17) Τι σοῦ άρεσε ιδιαίτέρως εις τους ξένους τόπους;

18) Ποιά αντικείμενα, πρόσωπα κτλ. του ξένου τόπου συνέκρινες με παρόμοια της Γενέθλιας Γῆς σου;

19) Τι σκέψεις έκαμες αντικρύζοντας τα αντικείμενα και τα πρόσωπα του ξένου τόπου, για την Γενέθλια Γῆ σου;

20) Άνέθηκες σε ψηλές βουνοκορφές; Τι σκέψεις έκαμες, όταν θρέθηκες εκεί ψηλά στίς βουνοκορφές, γιατί τελείως διάφορον τριγύρω περιβάλλον;

21) Όταν θρίσκεσαι μακριά από την Γενέθλια Γῆ σου, ξαναγυρίζεις με εύχαρίστησιν και με νοσταλγίαν, ή, μήπως θα προτιμούσες να παραμείνεις περισσότερο χρόνον στην άτμόσφαιράν τους;

Γιατί;

Ποιά είναι για σένα το ξεχωριστό θέλημα από την παραμονήν και την συναναστροφήν σου εις την άτμόσφαιραν της Γενέθλιας Γῆς σου;

Κατονόμασέ το.

22) Ποιούς ανθρώπους της Γενέθλιας Γης σου γνωρίζεις καλύτερα;

Ποιούς γνωρίζεις εξαιρετικά ιδιαίτε-
τως;

23) Για ποιούς ανθρώπους της Γενέθλιας Γης σου τρέφεις την πιο μεγαλύτερη εκτίμησιν;

24) Ποιούς ανθρώπους δεν μπορείς να ανεχθής και να υποφέρεις; Γιατί;

25) Ποιούς ανθρώπους φοβάσαι; Γιατί;

26) Πώς σε αντίκρυσαν και πώς συμπεριφέρθησαν οι άνθρωποι της Γενέθλιας Γης σου, όταν σύ συνέπεσες να γνωρίσεις και άλλους τόπους;

III

Και για να ολοκληρώσωμεν, το έτος 1970 ανεκηρύχθη, κατόπιν διακ)ξεως της της UNESCO ως έτος Άγωγής, και καλούνται όλοι οι εκπαιδευτικοί όλων των χωρών, όπως συμβάλλουν διά των δημοσιευμάτων των εις την καλλιέργειαν της άγωγής διά πρακτικων υποδείξεων και ασκήσεων.

Το παρόν άρθρον μας με το περιεχόμε-

νόν του φιλοδοξεϊ να είναι ένας: διαπύσιος κήρυξ της ιδέας της Άγωγής, δεδομένου ότι η Πατριδογνωστική ιδέα είναι εκείνη που επηρεάζει ολόκληρον το σύστημα Άγωγής και ολόκληρον το Πρόγραμμα της Μορφώσεως εις την θαυμίδα του λαϊκού Σχολείου.

Κατά τόν ως άνω διακεκριμένον εκπαιδευτικόν Seieglitz η λαϊκή ένότης εξασφαλίζεται μονάχα διά της αδιαλείπτου Άγωγής γύρω από την ιδέαν της Στενότερης Πατρίδος (1).

Όλες αι γνώσεις και όλη η ανθρώπινη πείρα προβάλλουν ως έκφρασις της Πατριδογνωστικής ιδέας και είναι όλες έν κατακλείδι έκφρασις Πατριδογνωστικού πολιτισμού.

Και εξασφαλίζουν ως τελικόν αποτέλεσμα την διαμόρφωσιν της ζωής με το ίδιον πνεύμα, πρὸς εξυπηρέτησιν της λαϊκής Κοινότητος.

Ίδου παιδαγωγικόν έρέθισμα γύρω από την Σύνταξιν και Άτομικων ψυχογραφικων δελτίων των παιδιών του λαϊκού Σχολείου.

ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΧΩΡΑΣ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ»

Υπό τοῦ διδύλου ΣΠΥΡ. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ μετακκατευθέντος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καί, ὡς ὑποτρόφου τοῦ Ι.Κ.Υ., εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἐδμβούργου Μεγάλης Βρεταννίας.

Α'. Ἡ σημασία τοῦ θέματος καὶ ἡ ἐρευνά του εἰς τὴν χώραν μας.

Τὸ θέμα τῆς σχέσεως τῆς καταστάσεως τῶν γονέων πρὸς τὰς δυνατότητας προόδου τῶν τέκνων τῶν — μαθητῶν κατὰ τὴν σχολικὴν τῶν ζωὴν, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ βασικώτερα ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης. Συνδέεται μὲ τὰς πρωταρχικὰς προϋποθέσεις τῆς δικαίας, ὀρθολογιστικῆς καὶ ὠφελιστικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἔθνικῆς, ἀνευρέσεως κατευθύνσεως, καλλιέργειας καὶ ἐντάξεως τῶν καταλλήλων νέων εἰς τὰς καταλλήλους θέσεις καὶ ὡς ἐκ τούτου μὲ τὸ μέλλον καὶ τὰς πολιτιστικὰς δημιουργίας μιᾶς κοινωνίας. Τυχὸν ἄγνοια τῆς σημασίας τοῦ θέματος αὐτοῦ ἢ ἡθελημένη καὶ σκόπιμος ἀδιαφορία πρὸς τὰς ἐκ τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν — κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀληθειῶν τῶν — ἀπαιτήσεις εἶναι δυνατόν, ὅπως συμβαίνει εἰς πολλὰς προηγμένας δυτικὰς χώρας, νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔγερσιν συνειδήσεως ταξικῶν διαφορῶν, κοινωνικῶν προνομίων καὶ ἐκμεταλλεύσεων, κοινωνικῶν διακρίσεων καὶ καταπίεσεων κ.λ.π.

Ἡ Ψυχολογία καὶ Κοινωνιολογία εἰς ἄλλας χώρας, ἀναγνωρίζουσιν τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ἔχουν ἀποδυθῇ εἰς ἐντόνους καὶ ἀτελευτήτους ἐπιστημονικοὺς καὶ ἐρευνητικοὺς ἀγῶνας, χρησιμοποιοῦσαι σοβαρῶς καὶ εὐρέως παρατηρήσεις, πειράματα καὶ μελέτας καὶ ἔχουν καταλήξει εἰς πορίσματα, τὰ ὅποια κατὰ τὰς ἡμέρας μας, κλονίζουν τὰ ἐκ παραδόσεως προερχόμενα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα καὶ ὠθοῦν εἰς μεταρρυθμίσεις καὶ ἀναπροσαρμογὰς.

Εἰς τὴν χώραν μας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας δὲν ἔχομε γνωρίσει τοιαύτης φύσεως ἐπιστημονικὰς ἀνησυχίας καὶ ἐρεῦνας. Ὁ Ἕλλην διδάσκαλος δὲν κατέχει καὶ δὲν διαθέτει — ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας — πλοῦτον ἐπιχειρημάτων καὶ ἀποδείξεων, ἔστω καὶ ἀντικρουομένων, σχετιζομένων μὲ τὸ ζωτικὸν αὐτὸ θέμα.

Ἀρεσκόμεθα καὶ ἐπιδιδόμεθα, εἴτε ἐξ ἰδιοσυγκρασίας εἴτε ἐκ πτωχείας ἐπιστημονικῶν δεδομένων, εἰς ἀκάρπους θεωρητικὰς ἐνασχολήσεις ἢ εἰς τὴν συμμόρφωσιν πρὸς ὃ,τι ὁ ἐμπειρισμὸς παρέχει. Καὶ πολλάκις διὰ τὴν κάλυψιν αὐτῆς τῆς ἀδυναμίας μας ἀνασύρομεν καὶ προβάλλομεν τὴν δικαιολογίαν ὅτι τὰ «ἀνθρώπινα πράγματα» δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑφίστανται

τὴν «βεβηλον ἐπέμβασιν» τῆς συστηματικῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πειραματισμοῦ.

Ἀς ἐλπίσωμεν ὅτι εἰς τὸ ἐγγὺς ἢ τοῦλάχιστον τὸ ἀπώτερον μέλλον τὰ νέα ὑπὲρ τῆς Παιδείας μας μέτρα, ἐξαγγελθέντα κατὰ τὰς ἡμέρας μας, θὰ ἀναπληρώσουν τὰ τοιαῦτα κενὰ καὶ θὰ μᾶς θέσουν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εὐθυγραμμίσεως πρὸς τὰ ἄλλα προηγμένα Κράτη.

Β'. Αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῶν θεωρουμένων ἐμφύτων πνευματικῶν δυνάμεων ὡς μοναδικῶν ὁρῶν διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν ὑπὸ ἀναθεώρησιν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἐπίδοσις καὶ πνευματικὴ πρόοδος ἐνός μαθητοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἐμφύτους προδιαθέσεις πρὸς τοῦτο. Ἐάν δὲν ὑπάρχουν τὰ ἀντίστοιχα ἐν δυνάμει ἐφόδια, καμμίαν ἐξωτερικὴν ἐπίδρασιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσῃ τὴν δημιουργίαν ἱκανοτήτων καὶ ἐπιδόσεως, ὅσον μελετημένη, ὀργανωμένη καὶ πλουσία καὶ ἂν εἶναι αὕτη. Τὸ ἀντίθετον ἐπιστεύετο καὶ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ μερικῶν φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι ἐθεώρησαν τὴν ἀτομικὴν πνευματικὴν φύσιν ὡς «Tabula Rasa» καὶ ὡς ὑποκειμένην ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐρεθισμοὺς καὶ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἀναλόγους ἀντιλήψεις ἔχουν καὶ ἐφαρμόζουν οἱ Ρώσσοι Ψυχολόγοι καὶ Παιδαγωγοί, οἱ ὅποιοι εἶναι ὅπαδοί τῆς θεωρίας «Ἐρέθισμα — Ἀντίδρασις». Τόσον οἱ μὲν, ὅσον καὶ οἱ δέ, ὡς ἔχει ἀποδειχθῇ πειραματικῶς, ἀφίστανται τῆς ἀληθείας. Αἱ πεποιθήσεις τῶν, ἰδίως τῶν τελευταίων, δὲν ἐκφράζουν ἐπιστημονικὰ δεδομένα, ἀλλὰ ἀπλῶς ἔχουν ἐπηρεασθῇ καιρίως καὶ προκαθορίζονται ὑπὸ πολιτικῶν ἰδεολογιῶν. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἀνλεχθῇ ὅτι αἱ Ψυχολογικαὶ — Παιδαγωγικαὶ — Κοινωνιολογικαὶ καὶ Ἀνθρωπολογικαὶ Ἐπιστήμαι τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν διακρίνονται τῶν τοιούτων τῆς Δύσεως ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν γνῶρισμα τοῦ «Κομμουνιστικοῦ προκαθορισμοῦ» (Determinism) καὶ «Ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ» (Materialism) συμφώνως πρὸς τὰ ὅποια αἱ ἀνθρώπιναι ἀντιδράσεις, πράξεις καὶ σχέσεις προκαλοῦνται, προγραμματίζονται, προβλέπονται καὶ προϋπολογίζονται μὲ μαθηματικὴν ἀκρίθειαν. Ὑπὸ τὸ γενικὸν δὲ αὐτὸ δόγμα ἡ νοημοσύνη καὶ αἱ δημιουργ-

γικά ικανότητες του παιδιού, που αποτελούν την βάση της σχολικής του επιδόσεως, όφειλουν, κατά κανόνα, την γένεσιν, την λειτουργίαν και τον βαθμόν εξέλιξεως και αποδόσεως των εις το Σχολείον, το Κοινωνικόν και πολιτιστικόν περιβάλλον, τα όποια είναι απολύτως προκαθορισμένα.

Αντιθέτως αί αντιλήψεις των άλλων έπιστημόνων (της Δύσεως κυρίως) αναγνωρίζουν την ύπαρξιν των προδιαθέσεων και αποδίδουν περισσότεραν ή όλιγωτέραν σημασίαν εις την επίδρασιν του περιβάλλοντος. Τό σημείον εις τό όποϊον έχουν έμπλακή και δέν δύνανται νά αποφανθούν θετικώς και σαφώς είναι τό άκριβές ποσοστόν της επίδράσεως του ενός παράγοντος και του άλλου εις μίαν παρουσιαζομένην διανοητικήν και πνευματικήν κατάστασιν ενός ατόμου. Πολλοί, έν τη έλπίδι και προσπαθεία των όπως εξασφαλίσουν δικαίαν εκπαιδευτικήν μεταχείρισιν και άνάλογον κοινωνικήν προώθησιν και αξιοποίησιν των εκπαιδευόμενων νέων, υπερετόνισαν, είτε άσυνειδήτως και είτε άτελείας των έπιστημονικών μετρήσεων είτε έκ πεποιθήσεως, τον έμφυτον παράγοντα. Πρός τοúτο επενόησαν και κατεσκεύασαν άπειρίαν από τέστς, άποσκοπούντα εις την έξακρίθωσιν και τον προσδιορισμόν των έμφυτων πνευματικών δυνάμεων, εις την έπιλογήν και κατάπαξιν των μαθητών και εις την πρόβλεψιν της μελλοντικής επιδόσεως και σταδιοδρομίας των. Είναι γνωστά τά λεγόμενα έλεύθερα άνεπηρέαστα από τάς πολιτιστικές επιδράσεις της οικογενείας, κοινωνίας και φυλής κριτήρια (Tests).

Συνδυάζοντες δέ τά αποτελέσματα των μετρήσεων αυτών, των ύποτιθεμένων ότι συλλαμβάνουν τό «περιεχόμενον της νοητικής» φύσεως εις όλην της την έκτασιν, ούοϊαν και ποσόν, μετά των αποτελεσμάτων της επιδόσεως εις τά σχολικά μαθήματα, τά όποια (άποτελέσματα) έκφράζουν τά έμφυτα στοιχεία και την επίδρασιν συστηματικής και μη συστηματικής έξωτερικής ένεργείας, έπιτυγχάνουν κατά την κρίσιν των τάς πλέον πλήρεις και άντικειμενικάς έκτιμήσεις, αί όποϊαι προσδιορίζουν και παρακολουθούν όλην την εκπαιδευτικήν πορείαν και επαγγελματικήν σταδιοδρομίαν των νέων.

Διά νά είναι δέ περισσότερον άντικειμενικοί και άσφαλείς εις τάς μετρήσεις των αυτών, ώστε νά αποφεύγουν τον χαρακτηρισμόν μεγαλυτέρου ή μικροτέρου του δέοντος αριθμού μαθητών άνηκόντων εις αυτήν ή εκείνην την πνευματικήν κατάστασιν, προσπαθούν νά είναι συνεπείς εις την λεγομένην «όμαλήν στατιστικήν καμπύλην» της διασποράς της Νοημοσύνης εις τον πληθυσμόν μιās κοινωνίας. Κατ' αυτήν — όπως συμβαίνει με την διανομήν των του άναστήματος ύψων εις τους ανθρώπους των διαφόρων κοινωνιών — ώρισμένον πο-

σοστόν μαθητών κατέχει την άνωτάτην βαθμίδα ευφυΐας, την μέσην, κατωτέραν και κατωτάτην κατά τό έξής στατιστικόν διάγραμμα:

68,26% αντιπροσωπεύουν τον αριθμόν των μαθητών των εύρισκομένων εις μέσην κατάστασιν νοητικότητας.

13,59% υπεράνω του μέσου δρου.

2,15% εις την άνωτάτην βαθμίδα.

Και άντιστρόφως: 13,59% υπό τον μέσον δρον 2,15% εις την σον δρον 2,15% εις την κατωτάτην βαθμίδα.

Επί τη βάσει δέ αυτής της καμπύλης οί Άγγλοι Παιδαγωγοί και Ψυχολόγοι κατά τάς έπισήμους έξετάσεις και την έπιλογήν των μαθητών, αί όποϊαι λαμβάνουν χώραν διά της χρήσεως των προαναφερθέντων κριτηρίων κατά την διάρκειαν της φοιτήσεως των παιδιών εις τό δημοτικόν σχολείον και κατά την εισαγωγήν των εις τό γυμνάσιον, εφαρμόζουν με έλαφράς παραλλαγάς την έξής στατιστικήν καμπύλην.

40% αντιπροσωπεύουν τον αριθμόν των μαθητών των εύρισκομένων εις μέσην κατάστασιν νοητικότητας και σχολικής επιδόσεως.

20% περάνω του μέσου δρου.

10% εις την άνωτάτην βαθμίδα.

Και άντιστρόφως: 20% υπό τον μέσον δρον, 10% εις την κατωτάτην βαθμίδα.

Ακολουθως οί μαθηταί οί άνήκοντες εις την Α' κατηγορίαν και ένα μέρος έκ των της Β' κατηγορίας προκρίνονται διά άνωτέρας και άνωτάτας πανεπιστημιακάς σπουδάς, εισαγόμενοι εις Γυμνάσια (Grammar Schools) με άνάλογον πρόγραμμα μαθημάτων και διάρκειαν φοιτήσεως. Οί υπόλοιποι της Β' κατηγορίας και ένα μέρος έκ της Γ' κατηγορίας προκρίνονται διά τεχνικάς, κατά κανόνα, μέσας και άνωτέρας σπουδάς, εισαγόμενοι εις διαφορετικά Γυμνάσια (Technical Schools) με πρόγραμμα μαθημάτων τεχνικής φύσεως και μικροτέραν διάρκειαν φοιτήσεως.

Και τέλος τό υπόλοιπον μέρος των μαθητών, τό όποϊον αποτελεί την πλειονότητα αυτών, (έξαιρουμένων των καθυστερημένων και κοινωνικώς δυσπροσαρμόστων) εισάγεται εις τά λεγόμενα μοντέρνα Γυμνάσια (Modern Schools) διαρκείας 3-4 έτών και με κατώτερον πρόγραμμα μαθημάτων, άπεσβέπουν εις μίαν σύντομον γενικήν μόρφωσιν και προσανατολισμόν των μαθητών προς τά διάφορα κατώτερα επαγγέλματα.

Μεταγενέστεραι όμως και πλέον έμπεριστατωμένοι έρευναι απέδειξαν ότι ή ποσοστιαία διασπορά της μετρομένης ευφυΐας έντός των κοινωνικών στρωμάτων μιās κοινωνίας δέν είναι άνάλογος, ως θα έδει, του αριθμού των ατόμων των άνηκόντων εις αυτά.

Ενῶ δηλαδή τὸ ποσοστὸν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἐρευνώμενον σύνολον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ κατώτερα κοινωνικά καὶ οικονομικά στρώματα εἶναι μεγαλύτερον τοῦ τοιοῦτου τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ ἀνώτερα κοινωνικά στρώματα καὶ θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν στατιστικὴν λογικὴν νὰ ὑπερβαίη εἰς τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας ἀναλόγως, προκύπτει ἀντίθετον φαινόμενον.

Ἐκ τούτου ἀπορρέει ἡ ἐξήγησις ἢ ὅτι τὸ ἐμφυτον νοητικὸν δυναμικὸν μίᾳς κοινωνίας εἶναι ἀνίσως, ἀτάκτως καὶ ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι στατιστικῶς πιστεύεται κατανεμημένον εἰς τὰ διάφορα κοινωνικά στρώματα ἢ ὅτι αἱ μετρήσεις σφάλλουν εἰς κάτι. Τὸ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν.

Ὁ Ἄγγλος Ψυχολόγος Vernon καὶ ἄλλοι δια σειρᾶς παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων ἀποδεικνύουν ὅτι αἱ διαφοροὶ ἐφαρμοζόμεναι μετρήσεις δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀπομονώσουν καὶ ἀποδώσουν ἀμιγεῖς καὶ μὲ ἀκρίβειαν τοὺς παράγοντας μίᾳς δεδομένης νοητικῆς καταστάσεως, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν διαφορῶν μετρήσεων ἐμπεριέχουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀμφοτέρους τοὺς παράγοντας (ἐμφυτους καὶ ἐξωτερικούς) καὶ αὐτὰ εἶναι προϊόντα προερχόμενα ἐκ τῆς ἀλληλοεπιδράσεώς των. Οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι — φυσικόν, κοινωνικόν καὶ πολιτιστικόν περιβάλλον ὡς καὶ ἡ ὀργανωμένη καὶ συστηματικὴ διδασκαλία καὶ ἡ σχετικὴ ἀσκήσις — εἶναι ἱκανοὶ νὰ συμβάλουν σημαντικῶτα εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ αὐξησιν τῆς νοητικότητος τοῦ ἀτόμου, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ πιστεύεται ὅτι ἀνευ τούτων οὐδὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ὅσον ἔντονα καὶ ἂν εἶναι τὰ ἐμφυτά στοιχεῖα. Τοῦτο ἐξ ἄλλου ἐνισχύθη ἀπὸ πειραματισμούς, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο εἰς «Μονοζυγωτοὺς διδύμους». Αὐτοί, ἐνῶ ἔχουν σχεδὸν τὸν ἴδιον δείκτην νοημοσύνης ἐντὸς τῆς φυσικῆς των οἰκογενείας, ὅταν ἀπομονωθῇ καὶ τεθῇ ὁ ἓνας ὑπὸ διαφορετικὰς συνθήκας διατροφῆς καὶ μορφώσεως, τότε θὰ παρουσιάζουν διαφορὰς νοημοσύνης.

Ἀφορμώμενοι ἀπὸ τὰ πορίσματα αὐτὰ οἱ Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοὶ Ψυχολόγοι καὶ Παιδαγωγοί, ἠρεύνησαν τὸ ποσοστὸν τῶν παιδιῶν τῶν ἐκ τῶν κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων προερχομένων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἀνωτέρους βαθμοὺς νοημοσύνης καὶ ἐπιδόσεως εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ κατὰ τὰς ἐξετάσεις ἐπιλογῆς διὰ τὸ Γυμνάσιον. Εὐρον μεγαλύτεραν συμμετοχὴν τῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐπιλογὴν, ἡ ὁποία ὑποτίθεται ὅτι ἐγένεν δικαίως καὶ ἀντικειμενικῶς, εὐρον, ὅτι καὶ παιδιὰ τὰ ἐκ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων προερχόμενα μὲ ἴσῃ καὶ ἀνωτέραν εὐφυΐαν καὶ ἱκανότητα διὰ σχολικὴν ἐργασίαν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων ἐπιλεγέντα, παρουσίαζον μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πτώσιν εἰς τοὺς βαθμοὺς των

καὶ τάσιν πρὸς ἐγκατάλειψιν τῶν σπουδῶν των πρὸ τῆς ἀποπερατώσεώς των καίτοι ἡ Πολιτεία παρεῖχε ὑποτροφίας καὶ ὅλα τὰ μέσα διὰ τὰς σπουδὰς των.

Τὰ ἀνωτέρω, ἐξ ἄλλου, ἐνισχύονται καὶ ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν διαπιστώσεων ὅτι ὑπάρχει σχέσις μετὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων των. Εὐρέθη ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν καταλαμβάνοντων ἀνωτέρας κοινωνικὰς θέσεις ἐκ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων εἶναι χαμηλότερον ἐκείνου τῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων. Ἀπὸ μίαν οἰκογενεῖαν ἐργατικὴν ἢ ἀγροτικὴν μὲ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παιδιῶν πρὸς μίαν τοιαύτην ἐνὸς ἐμπόρου, θιομηχάνου, ὑπαλλήλου κλπ. κανένα ἢ ὀλίγα παιδιὰ κατορθώνουν νὰ ἐπιτύχουν κοινωνικὰς θέσεις ἀνωτέρας τῶν γονέων των (ἐν σχέσει πρὸς τὰ τέκνα τῶν γονέων τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων). Τοῦτο, ἰδίως κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ἔχει στενοτάτην σχέσιν μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἡ ὁποία ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀποτελεῖ τὸν «ἀνεγκυστήρα» πρὸς τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐξέλιξιν καὶ ζωὴν.

Μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι εἰς μίαν κοινωνίαν ἡ κίνησις τῶν ἀτόμων διὰ τὴν ἀλλαγὴν καὶ κατάληψιν τῶν κοινωνικῶν θέσεων δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπότομος καὶ ἀλματώδης, ὥστε νὰ δημιουργοῦνται χάσματα καὶ ἀποστάσεις μετὰ τῆς ἀφειρησίας καὶ τῆς καταλήξεως. Δηλαδή ὅτι ἡ θελτίωσις εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι βαθμιαία καὶ ἀργόρρυθμος. Ἐνὸς ἀγρότου ἢ ἐργάτου ἢ ποιμένος τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ γίνουν κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικῶς καὶ ἐπαγγελματικῶς ἀνώτερων τῶν γονέων των. Ἀλλὰ ἐν τοιοῦτον — ὅπως εἶναι εὐνόητον — δὲν εἶναι δημοκρατικόν καὶ δίκαιον, οὔτε ἐξασφαλίζει τὴν ἀναγκαίαν δυναμικὴν λειτουργίαν καὶ πορείαν τῶν κοινωνιῶν. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ διαθέτουν τὰ κατώτερα κοινωνικά στρώματα ἄτομα μὲ δυνάμεις πρὸς προαγωγὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἱεραρχίαν.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀπορρέει ἡ ἀντίληψις ὅτι δὲν ἀνακαλύπτονται καὶ δὲν προωθοῦνται ὅλα τὰ ἔχοντα τὰς ἀπαραίτητους δυνάμεις ἄτομα εἰς ἀναλόγους κοινωνικὰς θέσεις ἐπαξίους καὶ χρησίμους πρὸς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ τὸ Κοινωνικὸν σύνολον.

Καὶ τοῦτο, μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι αἱ παρ, αὐτῶν διατιθέμεναι ἐμφυτοὶ δυνάμεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν πλημμελῶν καὶ ἐλλιπῶν ἐξωτερικῶν ἐπενεργειῶν δὲν λαμβάνουν τὴν δέουσαν καλλιέργειαν καὶ ἐξέλιξιν καὶ ὅτι κατεντοῦν ἀκούσια θύματα παραγόντων ἀσχετῶν πρὸς τὴν οὐσιαστικὴν καὶ δυναμικὴν ὑπὸ καλυτέρους τοιοῦτους νὰ ἀποδόσῃ φύσιν των.

Προκαλεῖται ἓνα εἶδος «ἀπώλειας τῶν ταλέντων καὶ ἀξιών» μὲ ἐπακόλουθον τὴν συναισθησιν ὅτι διαπράττεται μία κοινωνικὴ ἀδικία πρὸς τὸ συμφέρον τῶν τέκνων τῶν γονέων, οἱ ὅποιοι κρατοῦν τὰς ἀνωτέρας θέσεις. Καὶ ἐγκαθιδρύεται ἓνα «κλει-

στόν καί στατικόν κοινωνικόν καθεστώς» μέ ἀνυπέρβλητα κοινωνικά φράγματα, μέ προκατειλημμένην τήν κοινωνικήν ἱεραρχίαν.

Ἡ ἐκπαίδευσις δέ μέ τόν εὐρύτατον κοινωνικόν καί ἐπαγγελματικόν της ρόλον ὑπ' αὐτάς τὰς συνθήκας φαίνεται ὅτι ἀποβαίνει ἀνίσως καί μεροληπτική, ὅσον καί ἂν ἐπιδιώκη συνειδητῶς καί ἐπιμόνως νά εὕρσκη καί καλλιέργη ὅ,τι ἐμφύτως καί ἐπικτήτως φέρουν τὰ νέα κοινωνικά μέλη.

Γ'. Ἐξηγήσεις παρεχόμεναι ὑπὸ τῆς Ψυχολογίας καί τῆς Παιδαγωγικῆς:

Ἡ Παιδαγωγική Ψυχολογία ἡρεύνει τὸ θέμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐκπαιδευτικόν καί κοινωνικόν πρόβλημα, καί κατέληξεν εἰς πορίσματα ἐνισχύοντα τὴν ἀντίληψιν ὅτι πλῆθος ἐξωτερικῶν παραγόντων, ἐνεργούντων ἄνευ προδιαγεγραμμένων καί ἐπιβληθέντων ὑπὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος σχεδίων, πολλάκις ἀφανῶς, θαθέως καί λίαν ἀποτελεσματικῶς, θαρύνονται μέ τὴν εὐθύνην αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς σχολικῆς πορείας τῶν μαθητῶν. Οἱ παράγοντες οὗτοι δύνανται νά ἀναλυθοῦν εἰς τοὺς κάτωθι:

1. Ἐνδιαφέρον καί ἱκανότης τῶν γονέων διὰ τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των

Ἐν πρώτοις πρέπει νά λεχθῇ ὅτι τὰ παιδιά, ὅσοι μικρᾶς ἡλικίας καί ἂν εἶναι, εἶναι εὐαίσθητα καί διψοῦν, ψυχολογικῶς, ἐκδηλῶσιν ἐκ μέρους τῶν γονέων των ἐνδιαφέροντος καί ἐπιδοκιμασίας δι' ὅ,τι λέγουν καί ἐπιτυγχάνουν εἰς τὴν σχολικὴν των ζωὴν.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο δέ μέρος εἰς τὰς περιπτώσεις δυσκολιῶν καί ἀποτυχιῶν ἔχουν ἀνάγκην οὐχὶ ἀπειλῶν, τιμωριῶν καί ἀποθαρρύνσεων, ἀλλὰ μίαν ἀτομικῆς καί ψυχολογημένης μεταχειρίσεως, μίαν κατανοήσεως καί θερμῆς συμπαράστασεως, ὥστε τὸ σχολεῖον μέ τὰς ἀπαιτήσεις του νά μὴ ἀποβαίνει κέντρον ἀγωνιῶν καί φόβων.

Γονεῖς τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων κατὰ κανόνα ἐπιδεικνύουν ἀξιοσημείωτον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πρόδον καί τὰς διαφόρους σχολικὰς δραστηριότητας τῶν τέκνων των, προσέχουν καί ἐπαινοῦν αὐτὰ διὰ τὰς πρώτας ἀποπείρας δι' ἀνάγκην, ἀρίθμην καί σκέψιν καί πολλάκις παρέχουν εἰς αὐτὰ συγκεκριμένας ἀμοιβὰς ὑπὸ τὴν μορφήν διαφόρων δώρων, παιγνιδιῶν, ταξιδιῶν, χρημάτων, κινηματογράφου κλπ.

Παραλλήλως δέ πρὸς αὐτὰ ἔχουν τὴν ἱκανότητα καί τὴν θέλησιν νά παρακολουθοῦν καί βοηθοῦν τὰ τέκνα των εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀνάγκης καί εἶναι, ἀκόμη, εἰς θέσιν νά ἀντιλαμβάνονται τὴν σημασίαν καί σπουδαιότητα τῶν σχολικῶν συμβουλῶν καί ἀπαιτήσεων καί οὕτω νά μὴ ἐρ-

χωνται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτάς.

Ἀντιθέτως οἱ γονεῖς τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, κατὰ κανόνα, δὲν ἔχουν πολλάκις οὔτε τὸν καιρὸν, οὔτε τὴν διάθεσιν, οὔτε τὴν δύναμιν καί ἱκανότητα νά ἀντιμετωπίσουν μέ τοιοῦτον τρόπον τὰς διαφόρους καταστάσεις τῶν τέκνων των, τὰς συνδεομένας μέ τὴν σχολικὴν των ζωὴν, ὅσον καί ἂν ἐπιθυμοῦν τὴν μόρφωσιν των. Τοῦτο δέ καθίσταται περισσότερο ἐμφανές μέ τὴν ἀνοδὸν τῶν τέκνων των εἰς ἀνωτέρας σχολικὰς βαθμίδας, εἰς τὰς ὁποίας πιθανῶς δὲν ἔφθασαν οἱ ἴδιοι. Τὸ θάρος τῶν ἐνδιαφερόντων καί προσπαθειῶν των ρίπτεται εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιλύσεως καιρίων κατ' αὐτοὺς προβλημάτων τῆς ζωῆς. Τοιοῦτοτρόπως τὰ τέκνα των ὁδεύουν εἰς τὴν μόρφωσιν των ἄνευ οὐσιαστικῶν βοηθειῶν καί στεροῦνται τοῦ βασικοῦ αἰσθήματος συμπαράστασεως καί βοηθείας ἐκ μέρους τῶν γονέων των, ὅσον παιδαγωγικαί καί μεθοδικαί καί ἂν εἶναι αἱ διδακτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ σχολείου καί ὅσον ἔντονοι καί ἐάν εἶναι αἱ ἐξ ἀτομικῶν ἐπιτυχιῶν, λόγῳ ἀνωτέρου βαθμοῦ νοημοσύνης, ἱκανοποιήσεις των.

2. Ἀντιλήψεις τῶν γονέων περὶ τῆς μορφώσεως

Οἱ γονεῖς τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων πιστεύουν, κατὰ κανόνα, ἐντόνως εἰς τὴν ἀξίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς, ὡς ἀποβλεπούσης εἰς τὴν καθολικὴν καλλιέργειαν τῶν μαθητῶν καί τῆς καταληγοῦσης εἰς τὴν ἱκάνωσιν τούτων διὰ τὴν λύσιν τῶν κυριωτέρων προβλημάτων τῆς ζωῆς, προσωπικῶν, κοινωνικῶν, ἠθικῶν, οἰκονομικῶν κλπ.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἀποδίδουν ἀξίαν εἰς πᾶσαν σχολικὴν λεπτομέρειαν, ἀφυπνίζουν ἢ καί δημιουργοῦν διάφορα ἄλλα ἐνδιαφέροντα εἰς τὰ τέκνα των, στέλλουν (ἰδίως οἱ τῶν πόλεων) αὐτὰ εἰς διάφορα ἄλλα ἰδιωτικὰ σχολεῖα (μουσικὰ, γυμναστικά, χορευτικά, ξένων γλωσσῶν κλπ.) πρὸς χάριν καί μόνον τῆς μορφώσεως των καί οὕτω συντελοῦν εἰς τὴν γενικὴν διανοητικὴν καί πνευματικὴν ἀνύψωσιν τῶν τέκνων των καί πολλάκις προλαμβάνουν ὅ,τι ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἐγείροντες οὕτως εἰς αὐτὰ ἕνα συναίσθημα ἱκανότητος καί ὑπεροχῆς ἔναντι τῶν ἄλλων συμμαθητῶν των.

Ἐνῶ οἱ γονεῖς τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων τείνουν νά θεωροῦν τὸ σχολεῖον ὡς τὴν μοναδικὴν ὁδόν, ἥτις θά ὁδηγήσῃ τὰ τέκνα των εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀνύψωσιν καί τὴν ἐπαγγελματικὴν των ἐπιτυχίαν. Δι' αὐτοὺς προέχει ὅ,τι εἶναι καί θά ἀποβῇ χρησίμων, ὅ,τι συνδέεται μέ τὴν συγκεκριμένην καί ἐνεργὸν ζωὴν τοῦ ἐνήλικος. Οἱ εὐνοϊκοὶ ὅροι οἱ ἀπολαμβάνοντες ὑπὸ τῶν τέκνων τῆς πρώτης κατηγορίας ἢ εἶναι ἀπρόσιτοι ἢ ἀγνοοῦνται ἢ θεωροῦνται ὡς πολυτελεῖ καί περιττὰ προσαρτήματα τῆς «ἐκπαιδεύσεως».

Τοιουτοτρόπως και από τὰ δύο μέρη ἀποδίδεται σημασία εἰς τὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ ἀπὸ διαφορετικὰ ἐλατήρια καὶ διὰ διαφορετικοὺς σκοποὺς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπηρεάζει διαφορετικῶς τὰ τέκνα τῶν εἰς τὴν σχολικὴν ζωὴν καὶ ἐπίδοσιν τῶν.

3. Ἀντιλήψεις τῶν γονέων περὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν τέκνων τῶν καὶ ἐξασφάλισης τῶν σχετικῶν ὀλικῶν ὄρων

Οἱ γονεῖς τῆς πρώτης κατηγορίας τείνουν νὰ ἐνθαρρύνουν τὰ τέκνα τῶν νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸ σχολεῖον καὶ νὰ ἐπιτυγχάνουν τὸ προβάδισμα εἰς τὰ ἀποτελέσματα ἐπιδόσεως καὶ ἐξ ἐνδιαφέροντος ἀπορρέοντος ἐκ τῆς κοινωνικῆς τῶν θέσεως. Αὐτοὶ ζοῦν ὑπὸ τὸν διαρκὴ καὶ θαθὺν φόβον μήπως τὰ τέκνα τῶν δὲν μορφωθοῦν ἀρκούντως καὶ ἐκπέσουν τῆς κοινωνικῆς θέσεως, τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ κατέχουν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ γονεῖς οἰασιδήποτε τάξεως λαχταροῦν καὶ ἐπιδιώκουν μὲ κάθε δυνατόν μέσον νὰ ὑψώσουν ἐκπαιδευτικῶς, κοινωνικῶς καὶ ἐπαγγελματικῶς τὰ τέκνα τῶν εἰς θέσιν ὑψηλότεραν τῆς ἰδικῆς τῶν. Ὅλοι σχεδὸν προσπαθοῦν νὰ ἐμβολιάσουν τὰ τέκνα τῶν μὲ τὰ δνεῖρά των, πραγματοποιηθέντα ἢ μὴ πραγματοποιηθέντα κατὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς τῶν, τὰ ὁποῖα πολλάκις εὐρίσκουν κανένα ἢ ἐλάχιστα σημεῖα σχέσεως καὶ ἐπαφῆς μὲ τὰς παιδικὰς προσωπικότητας. Ὑπὸ τὸ πρῶμα αὐτῶν τῶν ψυχαναλυτικῶν κινήτρων, οἱ γονεῖς τῆς πρώτης κατηγορίας πέραν τῆς θαθείας τάσεως τῶν πρὸς προέκτασιν τῆς ποθητῆς, κατορθωθείσης ἢ ἀπραγματοποιήτου, καταστάσεως τῶν εἰς τὰ τέκνα τῶν, ἀγωνίζονται ψυχολογικῶς καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου διὰ τὴν ἀποτροπὴν μιᾶς ἐνδεχομένης κοινωνικῆς πτώσεως τῶν τέκνων τῶν. Ἐκ τούτων καθίσταται ἐντονωτέρα, μονιμωτέρα καὶ ἀγωνιωδεωτέρα ἡ προσπάθεια τῶν διὰ τὴν βοήθειαν καὶ προώθησιν τῆς σχολικῆς προόδου τῶν τέκνων τῶν. Ἡ δὲ προθυμία καὶ τακτικὴ τῶν διὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν εἰς πάσης φύσεως θυσίας, προκειμένου νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς διὰ τὰ τέκνα τῶν φιλοδοξίας, ἐνισχύονται τὰ μέγιστα, ὅσον ὑψηλὰ καὶ μακρὰν καὶ ἀνίστανται οἱ ἐκπαιδευτικοὶ σκοποὶ τῶν τέκνων τῶν, ἐν ἀντιθέσει, κατὰ κανόνα, πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς δευτέρας κατηγορίας, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται ὅτι θὰ εἶναι ἀνίκανοι, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως παροχῆς τῶν ἀπαραιτήτων οἰκονομικῶν καὶ λοιπῶν ὀλικῶν ὄρων, νὰ ἀναλάβουν καὶ ὑποστηρίξουν μίαν παρατεταμένην ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν ὅσον ἐξυπνα καὶ σχολικῶς ἀποδοτικὰ καὶ ἀν εἶναι

4. Παροχὴ παραδειγμάτων πρὸς «ταύτισιν»

Γονεῖς τῆς πρώτης περιπτώσεως εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρέχουν ἐπιπρόσθετον ση-

μαντικὴν βοήθειαν εἰς τὰ τέκνα τῶν διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς διανοητικῆς τῶν ζωῆς καὶ τῶν ἐν γένει πνευματικῶν τῶν διαφερόντων. Δημιουργοῦν θερμὸν καὶ ὑποβλητικὸν πνευματικὸν κλίμα, ἐρεθίζον καὶ ὑποκινούν τὰ τέκνα τῶν διὰ πνευματικὰς ἀνησυχίας καὶ ἀνατάσεις καὶ ἐξασφαλίζουν τὰς πλέον καταλλήλους συνθήκας διὰ τὴν ἀφύπνισιν, τὸν προσανατολισμὸν καὶ τὴν ὀρθὴν ἱκανοποίησιν τῶν μιμητικῶν τῶν ἀναγκῶν. Τὸ παιδί τοῦ ἱατροῦ, τοῦ δικηγόρου, τοῦ καθηγητοῦ, τοῦ διδασκάλου, τοῦ ἀρχιτέκτονος, τοῦ λογιστοῦ κλπ. ἔχει τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσῃ τοὺς γονεῖς τοῦ διαβάλλοντος θιβλίου ἢ περιοδικῆς ἢ ἐφημερίδας, συζητοῦντας διάφορα πνευματικὰ θέματα καὶ δεικνύοντας προσωπικὸν καὶ ἐντονὸν ἐνδιαφέρον διὰ πάσης φύσεως ζητήματα, ἐπιστημονικά, λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, κοινωνικά, πολιτιστικά κλπ. Τοιουτοτρόπως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παρέχουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὡς «Πνευματικὰ πρότυπα πρὸς μίμησιν καὶ ταύτισιν», παρουσιάζονται ὡς ἄνθρωποι - γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ἐνθαρρύνουν διὰ λόγων τὰ τέκνα τῶν διὰ διανοητικὸς σκοποὺς καὶ ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ ἐνσαρκώνουν καὶ τιμοῦν αὐτοὺς διὰ τῆς θιώσεώς των.

Οἱ γονεῖς τῆς δευτέρας περιπτώσεως, ἀντιθέτως, σπανίως δύνανται νὰ ἐξασφαλίσουν τοιοῦτους εὐνοϊκοὺς ὄρους διὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων τῶν. Βεβαίως ἕνας δὲν δύναται νὰ ἀποκλείσῃ ἀπὸ τοὺς γονεῖς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα νὰ αἰσθάνωνται ἐντονὸν ἐνδιαφέρον καὶ νὰ προτρέπου νυνεχῶς τὰ τέκνα τῶν διὰ διανοητικὴν ζωὴν καὶ καλλιέργειαν, ἀλλὰ αὐτοὶ συμπεριφέρονται καὶ δροῦν διὰ τὰ παιδιά των ἑλλιπῶς καὶ ἀφηρημένως ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως. Εἶναι ὡς νὰ ἐφαρμόζουν τὸν ἐξῆς κανόνα: «Ἐνεργεῖτε ὅπως σὰς λέγομεν καὶ ὑποδεικνύομεν, ἀλλὰ ὄχι ὅπως ἐμεῖς πράττομεν καὶ ζῶμεν». Μία τοιαύτη ἀντινομία καὶ ἀσυνέπεια, ἀπαρατήρητος εἰς τοὺς γονεῖς τῆς πρώτης κατηγορίας, ἀναμφισβήτητος δημιουργεῖ προβλήματα εἰς τὰ τέκνα τῶν γονέων τῆς δευτέρας κατηγορίας, ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ τάσεις τοῦ παιδιοῦ πρὸς «μίμησιν καὶ ταύτισιν» μὲ ἕνα συγκριμένον καὶ ζωντανὸν πρότυπον τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός του εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον θαθείας καὶ ἐντόνους δυνάμεις τῆς ὁμαλῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητός του.

5. Ἡ κοινωνικὴ τάξις καὶ τὸ πολιτιστικὸν τῆς περιεχόμενον

Τὰ τέκνα τῶν γονέων τῆς πρώτης κατηγορίας ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ζοῦν εἰς ἕναν πλουσιώτερον καὶ περισσότερον ἀνεπτυγμένον πολιτιστικὸν κόσμον. Ἡ οἰκία των, καίτοι πολλάκις περιωρισμένη καὶ στενόχωρος, παρέχει περισσότερας ἀνέσεις. Οἱ γονεῖς τῶν ἐφαρμόζουν περισσότερους καὶ ὀρθότερους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κανόνας διατροφῆς, ὕπνου, ὑγιεινῆς

και διαγωγής. Έξασφαλίζουν περισσότερας δυνατότητας ταξιδιών, επισκέψεων, παρακολούθησης θεαμάτων, διαλέξεων κλπ. Οι κοινωνικοί κύκλοι και οι συναναστροφές των είναι περισσότερο ηλεγχόμενες και εκλεπτυσμένες πολιτιστικώς και κοινωνικώς. Η γλώσσα των παιδιών, η χρησιμοποιούμενη, είναι περισσότερο πλούσια και ανεπτυγμένη και κατά κανόνα αποτελεί αυτήν ταύτην την γλώσσαν του σχολείου και των βιβλίων. Πολύ όρθως δε υπεστηρίχθη υπό ενός ψυχολόγου (Bernsteign) ότι αυτά μὲν τα παιδιά κατέχουν την επίσημον (Formal) γλώσσαν της κοινωνίας, ενώ τα τέκνα των άλλων κατέχουν την ανεπίσημον, την λεγομένην (Public) λαϊκήν, η οποία δὲν ανταποκρίνεται εις τὰς απαιτήσεις του σχολείου. Κατὰ τὸν ἐν λόγω ἐρευνητὴν τὰ παιδιά της δευτέρας κατηγορίας, ὅσον ἐξυπνα καὶ ἀν εἶναι, ἐξ αἰτίας καὶ μόνον της γλωσσικῆς των καταστάσεως, ὅταν εἰσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν της σχολικῆς των ζωῆς, σημειώνουν πτώσιν καὶ καθυστερήσεις εἰς τὴν ἐπίδοσιν των, διότι παραλλήλως πρὸς τὰς οὐσιαστικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σχολείου ἀγωνίζονται καὶ διὰ τὴν γλωσσικὴν των ἀναπροσαρμογήν καὶ θελτῶσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει σοβαρωτάτας ἐπιπτώσεις ἐφ' ὅλης της διανοητικῆς των ζωῆς καὶ πορείας.

Μερικοὶ δὲ ἄλλοι, τολμηρότεροι καὶ ριζοσπαστικώτεροι, φθάνουν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ βιβλία ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα — ἀνογνωτικά, λογοτεχνικά, βοηθητικά κλπ. — ἐνσαρκώνουν τὰς διαφορὰς ἀξίας τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι (ἀξίαι) εἶναι ἀμφίβολον ἀν ἀναγνωρίζωνται, ἀν κατανοοῦνται καὶ ἀν ἐκτιμῶνται ἀπὸ τὰ παιδιά τῶν ἄλλων τάξεων. Καὶ αὐτοὶ θέτουν τὸ ἐρώτημα ἐὰν εἶναι ὀρθὸν νὰ μορφώνωνται τὰ παιδιά μιᾶς κοινωνίας μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν ὀλίγων ἢ μὲ τὸν τοιοῦτον τῶν περισσότερων καὶ ἐκφράζουν τὴν ὑπόψιν ὅτι διὰ της τοιαύτης καταστάσεως εὐνοοῦνται τὰ παιδιά της πρώτης κατηγορίας ὡς μορφωνόμενα ἐντὸς τῶν πολιτιστικῶν πλαισίων τῶν γονέων καὶ της ζωῆς των, ἐνῶ τὰ λοιπὰ (ἢ πλειονότης) ἀδικοῦνται ὡς ὄντα ὑποχρεωμένα νὰ ἐπιτύχουν μίαν μόρφωσιν ξένην πρὸς τὴν τάξιν των καὶ ἀνευ ἴσων ὁρῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ της πρώτης κατηγορίας.

Πέραν αὐτῶν, τὰ παιδιά της πρώτης κατηγορίας, καθὼς μεγαλώνουν, συνειδητοποιοῦν τὴν διαφορὰν των ἐκ τῶν ἄλλων καὶ ἀφ' ἐαυτῶν ἢ καὶ μὲ τὰς ὑποδείξεις τῶν γονέων των σχηματίζουν φιλίας μὲ παιδιά της ἰδίας κατηγορίας, ἀποφεύγοντα τὰ ἄλλα ὡς κατώτερα κοινωνικῶς.

Σφυρηλατούμενη τοιοιτοτρόπως ἡ κοινωνικὴ των συνείδησις, ὧθει αὐτὰ τὰ παιδιά εἰς τὸ νὰ αἰσθάνωνται ζωηρὸν τὸν πόθον της «ταυτίσεως πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν», ἡ ὁποία μὲ τὴν σειράν της προβάλλει

σειράν ἀπὸ ἀπαιτήσεις των εἰς τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν γονέων των ἢ καὶ ἡ ὑπέρβασίς της δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀπόκτησις ἀκαδημαϊκῶν ἱκανοτήτων, σχολικῶν βαθμῶν καὶ προαγωγῶν ὁπῶς συνέβη εἰς τοὺς γονεῖς των, τοὺς ἀδελφοὺς των καὶ τοὺς φίλους των.

Δ'. Αἱ βαθύτεραι ἐπιδράσεις της κοινωνικο -- οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν γονέων ἐπὶ της δρμῆς τῶν τέκνων των πρὸς μάθησιν

Τελευταίως ἡ Ψυχολογία της Πρωσοπικότητος ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐρευναν της σπουδαιότητος τῶν παιδικῶν καὶ γενικώτερον τῶν βαθύτερων ἀνθρωπίνων ὁρμῶν διὰ πᾶσαν ἐπιδίωξιν καὶ προσπάθειαν εἰς τὸν ἀτομικόν, κοινωνικόν καὶ πολιτιστικόν τομέα. Ἰδιαιτέραν δὲ ἐμφασιν θέτει ἐπὶ τῶν ὁρμῶν πρὸς ἐπιτυχίαν, πρὸς τὸ «Πράττειν καλῶς ἐπρὸς τὴν ὑπεροχὴν καὶ τελειότητα (Achievement Motivation)». Ἐξαίρεται δὲ ἡ στενοτάτη σχέσις τῶν ὁρμῶν αὐτῶν πρὸς τὴν σχολικὴν ἐπίδοσιν τῶν παιδιῶν ὅλων τῶν ἡλικιῶν καὶ σχολικῶν βαθμίδων. Ἀκόμη δὲ, χαρακτηριστικώτερον καὶ σπουδαιότερον, ὑποστηρίζεται ὅτι αἱ ὁρμαὶ πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ ὑπεροχὴν συμβάλλουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀδρῆσιν τοῦ βαθμοῦ της εὐφυΐας τοῦ παιδιοῦ, ἥτις πάλιν, κατὰ μίαν κυκλικὴν πορείαν, καὶ κατὰ σχέσιν συναρτήσεως, καθιστᾷ αὐτὸ ἱκανὸν νὰ ἀφομοιώσῃ τὰς κυριάρχους ἀντιλήψεις καὶ ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ διὰ της ἐκ τούτου διανοητικῆς ἱκανοποιήσεως γεννᾷ μέσα τοῦ τὸν ἐντονον πόθον διὰ ἐπιτυχίας ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ σχολικοῦ καὶ ἀργότερον, τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

Σχετικὰ πειράματα δι' εἰδικῶν τῆς Προσωπικότητος, ἐπισηθέντων ὑπὸ Ἀμερικανῶν καὶ Βρεττανῶν Ψυχολόγων (MacIselland, Breckman) λαβόντα χώραν μεταξὺ παιδιῶν τῶν ἀνωτέρων καὶ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων, ἀπέδειξαν ὅτι αἱ ὁρμαὶ πρὸς μάθησιν καὶ πρὸς σχολικὴν ἐπιτυχίαν καὶ ὑπεροχὴν τῶν παιδιῶν τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων ὑστεροῦν ἐναντι τῶν ἄλλων εἰς ἔντασιν, διάρκεια καὶ περιεχόμενον ἢ κατεύθυνσιν. Τοῦτο ἐρμηνεύεται ὡς ἑξῆς:

Τὰ παιδιά τῶν γονέων της πρώτης κατηγορίας, γενικῶς, ὅπως ἐξετέθη ἀνωτέρω, ὑποβάλλονται εἰς σχετικῶς ἐντονότερας καὶ συνεχεστέρας κοινωνικὰς πιέσεις διὰ νὰ ἐνεργοῦν καὶ ἐπιτυγχάνουν ἀνωτέρας ἐπιδόσεις εἰς τὴν σχολικὴν καὶ τὴν μετέπειτα ζωὴν των. Καθὼς δὲ αὐτὰ μεγαλώνουν, ἐντείνονται καὶ σταθεροποιούνται αἱ ὁρμαὶ των αὐταὶ εἰς βαθμὸν ἀνάλογον της ἐσωτερικοποιήσεως καὶ ὑποκειμενικῆς ἐκτιμήσεως τῶν κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων καὶ πιέσεων.

Αἱ σημεριναὶ δὲ κοινωνίαι χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πολιτισμὸς

των ανωτέρων κοινωνικών τάξεων είναι προσανατολισμένος προς το «Πράττειν δια το μέλλον». Οι γονείς δηλαδή της κατηγορίας αυτής διδάσκουν τα παιδιά των και τα συνηθίζουν από την μικράν των ηλικίαν να αποθλέπουν δια των επιτυχιών των εις το «Μέλλον» και να επιδιώκουν πάντοτε να υπερβούν το κοινωνικο-επαγγελματικόν επίπεδον των γονέων των. Μία συνέπεια εκ τούτου είναι η απόκτησις εκ μέρους των παιδιών αυτών της Ικανότητος να αναβάλλουν τας εκ των ενεργειών των προσκαίρους και συγκεκριμένας αμοιβάς και εύχαριστήσεις εν όψει ανωτέρων και ούσιαστικωτέρων τοιούτων του Μέλλοντος.

Τοιουτοτρόπως παιδιά προερχόμενα εκ της πρώτης κατηγορίας, υποβληθέντα εις πειραματικήν έρευναν, απέκτησαν υψηλούς βαθμούς εν σχέσει προς τας εν λόγω όρμας είτε παρουσιάζετο, είτε δέν παρουσιάζετο ως αμοιβή των μία υλική τοιαύτη. Αι όρμαί των προς δράσιν και επιτυχίαν διηγείροντο από την προσδοκίαν απολαύσεως όχι μόνον μιᾶς υλικῆς και συγκεκριμένης αμοιβῆς ἀλλ' ἐξ ἴσου και από την προσδοκίαν μιᾶς απομεμακρυσμένης η συμβολικῆς τοιαύτης. Ἐνῶ τὰ τῆς δευτέρας κατηγορίας ἔτεινον νὰ ἔχουν ἐν διεγέρσει τὰς όρμας αὐτάς μόνον όταν ἐτίθεντο πρό αὐτῶν σαφεῖς και συγκεκριμέναι υλικαὶ αμοιβαὶ παρέχουσαι ἀμέσους και αἰσθητάς Ικανοποιήσεις. Τό γεγονός δὲ αὐτό ἀποκτὰ μεγαλυτέραν σημασίαν ἂν λάθωμεν ὑπ' ὧν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσίς μας με τὰ ἰδεώδη και τοὺς σκοποὺς τῆς βασίζεται ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀναβολῆς τῶν ἀμέσων εύχαριστίων και Ικανοποιήσεων πρὸς χάριν μελλοντικῶν τοιούτων.

Αἱ καθιερώμεναι τάξεις, οἱ βαθμοὶ και αἱ προαγωγαί, πού δίδονται εις τοὺς μαθητάς ὡς συμβολικὴ αμοιβὴ διὰ τὴν σχολικὴν των ἐργασίαν και επιτυχίαν, συμφῶως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἀσκοῦν μεγαλυτέραν γοητευτικὴν ἔλξιν και ἐνεργοποιῶν ἐπίδρασιν εις τὰ παιδιά τῆς πρώτης κατηγορίας παρὰ εις τὰ τῆς δευτέρας κατηγορίας, τὰ ὅποια θὰ προετίμων ἐλευθέραν και ἀπονον ζωὴν και παιγνίδια ἢ τὸ πολὺ ἀσχολίας και ἐργασίαν πλησίον τῶν γονέων, ἀδελφῶν και συγγενῶν των.

Ε' Ποία ἡ σχέση αὐτῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Πραγματικότητα

Εἰς τοιαύτης φύσεως ἐρωτήσεις ἔχει ἐπικρατήσει, κατὰ κανόνα, νὰ ἀπαντῶμεν με ἐτοιμότητα και πολλάκις με συγκίνησιν ὡς ἑξῆς: «Τὰ θρόγια και ἡ φτωχολογία θγάξουν τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους», «Τὰ γερά μυαλά πηγάζουν ἀπὸ ἐστερημένους οἰκογενεῖας». «Αἱ μεγάλαι ἰθύνουσαι Ἑλληνικαὶ Προσωπικότητες ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὸ μηδέν» και τόσα ἄλλα παρόμοια.

Οὐδεὶς ἀμφισβᾶλλει διὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν. Καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ φαινομένου ὡς ἀδεικνύοντος τὴν δημοκρατικὴν σύνθεσιν

και λειτουργίαν τοῦ Κοινωνικοῦ μας συστήματος ὑπὸ τὸ ἄποῖον αἱ ἔξοχοι Ικανότητες δέν χάνονται.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, ἕνας θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρωτήσει: μήπως συμβαίνει παιδιὰ προερχόμενα ἀπὸ διαφόρους κατωτέρας κοινωνικὰς τάξεις νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἀπαραίτητον ψυχολογικὴν, ἠθικὴν και ὀλικὴν βοήθειαν τῶν γονέων των; νὰ ἐξαρτοῦν ὅλην των τὴν μορφωτικὴν πορείαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των και ἀπὸ τὰ ὑπὸ τοῦ σχολείου παρεχόμενα; νὰ θεωροῦν, λόγω τῆς στάσεως τῶν γονέων των, τὴν μόρφωσιν εἰς τὸ σχολεῖον ὡς μίαν ἀναγκαστικὴν και προσωρινὴν ὑποχρέωσιν και νὰ θιάζωνται νὰ τὴν ἀποπερατώσουν διὰ νὰ ἐργασθῶν, καίτοι θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδώσουν και προσδεύσων, ὅσον και πολλὰ ἄλλα ἀνήκοντα εἰς γονεῖς περισσότερον μορφωμένους και εὐποροῦντας, ἐὰν ἐπεθύμουν ἢ προετρέποντο ἢ ἐβοηθοῦντο νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς των: νὰ ἀκολουθοῦν τέλος συντόμους σποδὰς, παρὰ τὰς πνευματικὰς των δυνατότητας, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδιαίτερον εἰκογενειακῶν και κοινωνικῶν συνθηκῶν.

Ἐξ ἄλλου οἱ διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ ἀμεσοὶ ἐργάται και μάρτυρες τῆς σχολικῆς προόδου και τῆς κοινωνικῆς και ἐπαγγελματικῆς ἐξελίξεως τῶν μαθητῶν, πολλάκις, όταν ὑπηρετοῦν εἰς σχολεῖα με μαθητάς ἐξ ἐργατῶν, γεωργῶν, ποιμένων και διαφόρων βιοπαλαιστῶν, ἐκφράζουν παραπὸνα διὰ τὴν ἑλλειψιν μαθητῶν εὐφυῶν, ἐπιμελῶν, προσεκτικῶν, ἐνδιαφερομένων και ἀποδοτικῶν, καίτοι καταβάλλουν ὅλας τὰς δυνατότας προσπάθειας των. Ἐπιθεωρηταί, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς των δύναται νὰ κάμουν συγκρίσεις σχολείων με μαθητάς ἐξ ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, ἀσφαλῶς, δέν ἀγνοοῦν τὴν ἀλήθειαν τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν.

Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ἴσως κάτι ἀνάλογον πρὸς τὰς ἄλλας χώρας συμβαίνει και εἰς τὴν χώραν μας. Ἀλλὰ δέν δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν μετὰ θετικότητος, καθ' ὅσον δέν ἔχουν λάθει χώραν σχετικαὶ ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι εὐρείας ἐκτάσεως.

Τὰ νέα ληφθέντα ὑπὲρ τῆς Παιδείας μέτρα τὰ σχετιζόμενα με τὴν συγχώνευσιν και κατάργησιν ὀρισμένων σχολείων, με τὴν ἀνέγερσιν συγχρόνων διδακτηρίων, με τὴν παροχὴν δωρεάν ὀλων τῶν βοηθητικῶν μέσων τῆς μορφώσεως, με τὴν αὐστηράν και ἀντικειμενικὴν διεξαγωγὴν τῶν πάσης φύσεως πρὸς ἐπιλογὴν ἐξετάσεων, ἀναμφισβήτητος, αποτελοῦν βασικά θεραπευτικά ἐν προκειμένῳ θήματα. Ἐκφράζουν, κατὰ ἕνα σημαντικὸν μέρος, μίαν προσπάθειαν τῆς Πολιτείας μας, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν «ἰσῶν ὀρων μορφώσεως δι' ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα».

Προβλέπεται δὲ και ἀναμένεται νὰ ἀκολουθήσουν και ἄλλα (μέτρα) ἀντιμετωπίζοντα τὴν «εἰσὸτητα αὐτῶν τῶν ὀρων μορφώσεως» βαθύτερον και ὀριστικώτερον.

ΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗΝ

Τοῦ κ. ΑΘ. ΧΟΝΔΡΑΛΗ, μετ' ἑντος διδ' λου

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος σήμερον εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς τεχνικῆς ἔχει φθάσει εἰς τοιοῦτον θαυμαστὸν σημεῖον προόδου ποῦ οὔτε οἱ πλεον τολμηροὶ εἰς τὴν φαντασίαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συλλάβουν πρὸ ὀλίγων μόλις 10/ετιῶν. Πρόσφατον εἶναι τὸ ταξίδι εἰς τὴν Σελήνην τῶν Ἀμερικανῶν ἀστροναυτῶν.

Ἐνῶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν τεχνικὸν ἰδίως τομέα ἔχουν ἀπολύτως κυριαρχήσει ἐπὶ τῆς φύσεως, δὲν κατ' ὀρθωσαν νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς σχέσεις τῶν μεταξὺ τῶν. Ἔτσι χαίρεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τὰς τόσας ἐπιτυχίας του, ἀλλὰ καὶ τρέμει μήπως αἱ ἐπιτυχίαι του αὐταὶ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν ἐξόντωσιν του. Τὸ ἄγχος, τὸ ὁποῖον κατέχει σήμερον τὴν ἀνθρωπότητα, προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ τῶν. «Μήπως οἱ ἐχθροὶ μᾶς ρίξουν καμμίαν βόμβαν ὑδρογόνου». Μήπως ὁ προϊστάμενος δὲν μοῦ κάμῃ καλὴν ἐκθεσιν;». «Τί γνώμην νὰ ἔχουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι γιὰ μένα;». Γενικὰ ἡ ζωὴ μας ἐπιηρεάζεται ἀπὸ τὰς φιλοδοξίας, τὰς ἀνησυχίας, τὴν ἀγάπην ἢ τὸ μῖσος ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀνησυχίας ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐρχόμεθα εἰς ἐπαφήν.

Καὶ προβάλλει τὸ ἐρώτημα:

Πῶς θὰ κατορθώσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς του, πῶς δηλ. θὰ δαμάσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως ἐκυριαρχήσεν ἐπὶ τῆς ἀψύχου φύσεως; Πῶς θὰ κατορθώσῃ νὰ βελτιώσῃ τὰς σχέσεις του, ὥστε ἡ ζωὴ του νὰ καταστῇ περισσότερον ἀνετος, εὐχάριστος καὶ εὐτυχής;

Αἱ ἐπιστήμαι, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρώπου, ἔχουν δώσει ἀρκετὸν ὕλικόν, ὥστε ἐάν τὸ χρησιμοποιήσωμε καταλλήλως, θὰ ἠμπορέσωμε νὰ καλυτερεύσωμε τὴν ζωὴν μας εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Διὰ νὰ κατανοήσωμε τὸν ἄνθρωπον δὲν ἀρκεῖ νὰ περιγράψωμε τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμε τὴν αἰτίαν τῶν πράξεων του. Ἐνὰς μαθητὴς π.χ. τῶν πράξεων του. Μόνῃ ἡ διαπίστωση θὰ ψεύδεται. Μόνῃ ἡ διαπίστωσις τοῦ γεγονότος αὐτοῦ δὲν λέγει πολλά πράγματα. Διὰ νὰ ἐπέμβωμε ἐπωφελῶς, πρέπει νὰ ἐμβαθύνωμε περισσότερον, νὰ ἀναζητήσωμε τὰ κίνητρα, τὴν αἰτίαν δηλ. ἢ τὰς αἰτίας, αἱ ὁποῖαι ὠθοῦν τὸν μαθητὴν νὰ συμπεριφέρεται, ὅπως συμπεριφέρεται. Ἄν δὲν ξεκινήσωμε ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτό, οἰαδήποτε ἐνέργειά μας εἶναι καταδικασμένη νὰ μένῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ οὐδὲν ἢ μικρόν νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα.

Διὰ τὰ προβληματικὰ ἄτομα ἢ ἀνεύρε-

σις τῶν αἰτίων εἶναι ἰδιαίτερος καρποφόρος. Ὁ Παναγιώτης π.χ. εἶναι ὁ θρασυδείλος μαθητὴς, ποῦ γίνεται ἀρχηγὸς τῶν μικρότερων πάντοτε μαθητῶν, τοὺς ὁποίους καὶ βασανίζει, ἐπιτίθεται δὲ ἐναντίον ἄλλου μαθητοῦ μόνον τότε, ὅταν εἶναι θέβαιος διὰ τὴν νίκην. Πρέπει νὰ σκεφθῶμεν διατὶ τὸ παιδί αὐτὸ συμπεριφέρεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὅπισθεν τῶν ἐνεργειῶν του αὐτῶν ὑπάρχουν βαθύτερα αἰτία. Διάφοροι ἐρμηνεῖαι ἐδόθησαν ὡς πρὸς τὴν πηγὴν, τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὰς τῶν κινήτρων.

1. Ἡ θ ε ω ρ ι α τ ὶ ν ἐ ν σ τ ι κ τ ὶ ν
Εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου ὡς αἰτία ἀναζητεῖται τὸ ἐνστικτὸν. Ἔτσι ἡ ἐπιθετικότης ἀποδίδεται εἰς τὸ μαχητικὸν ἐνστικτὸν, ἡ ἀναζητήσις φίλων εἰς τὸ κοινωνικὸν ἐνστικτὸν κλπ.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ ἐνστικτὰ ἀποτελοῦν σπουδαῖα κίνητρα, ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν, διὰ νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν ὅλην συμπεριφορὰν τοῦ ἀνθρώπου.

2. Ἡ σ υ σ σ ὠ ρ ε υ σ ι ς ἐ ν ε ρ γ ε ι -
ας: Ἡ συσσωρευσις ἐνεργείας, λέγουσιν οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς, φθεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς διαφόρους ἐνεργείας μὲ σκοπὸν τὴν ἐκτόνωσιν τῆς ἐνεργείας, ἥτις συσσωρεύεται διὰ τῆς τροφῆς.

Δὲν φαίνεται ὅμως νὰ ὑπάρχῃ με ἄλλῃ σχέσις μεταξὺ τροφῆς καὶ ἐνεργητικότητος. Τὸ ἀδύνατον καὶ ὑποστρεφόμενον ἄτομον εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι πλήρως ἐνεργειῶν καὶ σκοπῶν, ἐνῶ τὸ καλῶς τρεφόμενον νὰ εἶναι χαῦνον, χωρὶς σκοπούς.

3. Ο ἱ ἐ ρ ε θ ι σ μ ο ἱ ὡ ς ἐ λ α τ ῆ ρ ι α: Οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς λέγουσιν ὅτι αἱ ἀποκρίσεις τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀνάλογοι μὲ τοὺς ἐρεθισμούς, τοὺς ὁποίους δέχεται. Εἰς τὸ νήπιον εἶναι δυνατόν αἱ ἀντιδράσεις του νὰ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἐρεθισμόν. Ἐπὶ παραδείγματι ὁρῶμεν περισσότερον ἔντονος εἶναι ἕνας ἐρεθισμός (θόρυβος), τῶσον ζωηρότεροι θὰ εἶναι καὶ αἱ ἀντιδράσεις του (κραυγαί). Ἀργότερα ὅμως ἐπεμβαίνει ἡ μάθησις καὶ ἐπέρχεται διαφοροποίησις τοῦ κινήτρου αὐτοῦ. Οἱ αὐτοὶ ἐρεθισμοὶ δὲν προκαλοῦν πάντοτε τὰς αὐτὰς ἀποκρίσεις εἰς τὸ ἴδιον ἄτομον, πολὺ δὲ περισσότερον εἰς περισσότερα ἄτομα. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ θέα ἑνὸς ἀστυνομικοῦ ὑπὸ δύο ἀτόμων εὐρισκομένων εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, π.χ. εἰς ἕνα κέντρον, δὲν προκαλεῖ πάντοτε τὰς αὐτὰς ἀντιδράσεις.

Εἶναι δυνατόν τὸ φιλήσυχον ἄτομον νὰ αἰσθανθῇ χαράν, ἀσφάλειαν, ἐνῶ τὸ κακοποιὸν στοιχεῖον νὰ καταληφθῇ ἀπὸ φόβον καὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ἐξαφανισθῇ.

Ἐκτὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἐσωτερικοί, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦνται ὑπὸ ἐκκρίσεως ἀδένων. Εἰς τὴν

περίπτωσιν π.χ. τοῦ θυμοῦ οἱ ἐπινευρίδιοι ἀδένες ἐκκρίνουν τὴν ἀδρεναλίνην, ἡ ὁποία προκαλεῖ τὴν ὀργήν. Ἐξηρέθησαν ζῶα, ὥστε νὰ ὀργισθοῦν, καὶ κατόπιν ἐξήτασαν τὸ αἷμα τῶν καὶ διεπίστωσαν τὴν ὑπαρξίν ἀδρεναλίνης. Εἰσήγαγον ἐπίσης ἀδρεναλίνην εἰς τὸ αἷμα ζῶων πειραματικῶς τὰ ὁποῖα ὠργίσθησαν. Ἡ ὑπαρξίς, λοιπόν, τῆς ἀδρεναλίνης, ὡς καὶ ἄλλων ὁρμονῶν, προκαλεῖ συναισθηματικὴν ἐντασιν καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ. Παρόμοιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν ἀγάπην πρὸς πρόσωπον μακρὰν εὐρισκόμενον.

Καὶ ἡ θεωρία αὕτη παρουσιάζεται πτωχή καὶ ἀόριστος, μὴ δυναμένη νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ὅλην συμπεριφορὰν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὁργανικῶν καὶ κοινωνικοψυχολογικῶν ἀναγκῶν. Ἡ θεωρία αὕτη, ἡ μᾶλλον ἀποδεκτὴ σήμερον, διατηρεῖ ὠρισμένα τῶν ἐνοτήτων ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν ἀναγκῶν.

Ὅλοι ἔχομεν ἀνάγκας σωματικὰς, ὅπως εἶναι ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἡ σεξουαλικὴ ἀνάγκη κλπ. καὶ κοινωνικοψυχολογικὰς ἀνάγκας, ὅπως εἶναι ἀνάγκη τῆς ἐπιδοκμασίας κλπ. Ἰδανικὰ καὶ σκοποὺς. Ὅλοι αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὅλη δηλ. συμπεριφορὰ τοῦ τείνει εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν. Βεβαίως ἡ πλήρης ἱκανοποίησις ὅλων τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς ἀτόμου δὲν εἶναι οὔτε δυνατὴ, ἀλλὰ οὔτε καὶ συμφέρουσα διὰ τὸ ἄτομον. Κανένας ἀνθρώπος εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν εὔρε πλήρη ἱκανοποίησιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν του. Γενικῶς μέτρον πρέπει νὰ εἶναι ἡ σύμμετρος καὶ ἁρμονικὴ ἱκανοποίησις ὅλων τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς ἀτόμου καὶ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴν παρακωλύεται ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἀναγκῶν τῶν συνανθρώπων του. Ἀκόμη τὸ ἄτομον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του σύμφωνα μετὰ τὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ πρότυπα δηλ. μετὰ ὠρισμένους τρόπους, τοὺς ὁποίους ἔχει ἀποδεχθῇ μία κοινωνία καὶ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐπιτρέπει τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀτόμων της. Ἀκόμη πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι αἱ ἀνάγκαι αὐταὶ ὑφίστανται μεγάλην τροποποίησιν διὰ τῆς μαθήσεως. Ἡ σεξουαλικὴ ἀνάγκη π.χ. εἶναι τυφλή, ἱκανοποιεῖται διὰ τῆς ἐπαφῆς μετὰ οἰονδήποτε πρόσωπον τοῦ ἐτέρου φύλου. Ὁ ἀνθρώπος ὅμως μαθαίνει νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἱκανοποίησιν μόνον μέσῳ τοῦ γάμου. Τὸ αἶσθημα τῆς πείνης πάλι φυσικῶς ἱκανοποιεῖται, ὅταν τὸ ἄτομον καταβροχθίσῃ ὅτι εὐρὴ ἐμπρὸς του. Ὅμως τὸ ἄτομον μαθαίνει νὰ ἱκανοποιῇ τὴν ἀνάγκην αὐτὴν σύμφωνα μετὰ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἀποδεχθῇ ἡ κοινωνία. Ἐτσι μαθαίνει νὰ πλύνῃ τὰ χέρια του, νὰ κάμνῃ τὸν σταυρόν του, νὰ πῶν τὸ πηροῦνι, τὸ κουτάλι, τὸ μαχαίρι καθ' ὠρισμένον τρόπον. Μαθαίνει τὸ ἄτομον νὰ συμπεριφέρεται, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ κοινωνία, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ μέλος. Ἐτσι μόνον θὰ δυνηθῇ νὰ διατηρήσῃ τὴν συναισθηματικὴν του ἰσορροπίαν καὶ τὴν ψυχικὴν του ὑγείαν. Ἐπειδὴ ἐξε-

τάζομεν τὸ θέμα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀγωγὴν, θὰ ἡμπορούσαμε νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰς οἰονδήποτε ἐκπαιδευτικὴν μίαν ἐνέργειαν θαρύνουσιν σημασίαν θὰ πρέπει νὰ ἔχουν αἱ ἀνάγκαι τοῦ παιδιοῦ. Ὑπάρχουν μαθηταί, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν δυσκολίας καὶ γενικῶς σημειώνουν μικρὰν πρόοδον ἢ καὶ ἀπορρίπτονται καὶ πού πάντως δὲν φθάνουν εἰς τὸ δυνατόν ὅριον ἐπιδόσεώς των. Ἀκόμη ὑπάρχουν προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν παιδιῶν. Ὑπάρχουν οἱ ἐπιθετικοί, οἱ εὐκόλως ὀργιζόμενοι, οἱ δυσκόλως ὑπακούοντες, οἱ μὴ εὐχαριστήμενοι, οἱ τείνοντες πρὸς ἀπομόνωσιν κλπ. καὶ γενικῶς προβλήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ὅλην συμπεριφορὰν τῶν. Συνήθως ἀκούομε παράπονα καὶ ἀντικατηγορίας αὐτῶν, πού ἔχουν τὴν εὐθύνην τῆς διαπαιδαγωγήσεως. Ἀκούομε λ.χ. τοὺς γονεῖς νὰ προσπαθοῦν νὰ ἐπιρρίψουν τὴν εὐθύνην εἰς τὴν κοινωνίαν «πού εἶναι σάπια» καὶ εἰς τὸ σχολεῖον «πού δὲν κάνει καλὰ τὴν δουλειά του», ἀκόμη καὶ τοὺς διδασκάλους νὰ αἰτιῶνται τὴν οἰκογένειαν κλπ. Ἐτσι ὅμως δὲν λύονται τὰ προβλήματα, ἀλλὰ περιπλέκονται ἀκόμη περισσότερον.

Ἀντὶ τῆς ἀρνητικῆς αὐτῆς θέσεως πρέπει νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅλοι ὅτι κάθε μαθητὴς, κάθε παιδί, ἔχει μέσα του καὶ εὐεργετικὰς δυνάμεις καὶ τὸ καθήκον μας εἶναι νὰ ἀναζητήσωμε, νὰ ἀνεύρωμε καὶ ἐξαφανίσωμε ἢ τοῦλάχιστον περιορίσωμε τὰς αἰτίας, ὥστε νὰ ἡμπορέσῃ τὸ παιδί νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸ δυναμικόν, τὸ ὁποῖον διαθέτει καὶ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ, πού ἔχει τὰς δυνάμεις νὰ φθάσῃ.

Διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν αὐτό, πρέπει νὰ ἴδωμε τὸν μαθητὴν ὡς ἓνα ἄτομον τὸ ὁποῖον ἀγωνίζεται νὰ εὕρῃ διέξοδον εἰς τὰς δυσκολίας του καὶ νὰ κατανοήσωμε τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει. Καὶ διὰ νὰ ἐρμηνεύσωμε τὴν συμπεριφορὰν του, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ ἀνσκαλύψωμε τί εἶναι ἐκεῖνο, πού παρεμβάλλεται καὶ δὲν ἀφήνει νὰ ἀποδεσμεύσῃ τὸ δυναμικόν του. Ἄν ἔτσι δὲν ξεκινήσωμε, δὲν ἐπιάσασκε τὸ πρόβλημα καὶ αἱ περαιτέρω ἐνέργειαι μας εἶναι καταδικασμέναι νὰ πίπτουν μοιραίως εἰς τὸ κενόν.

Ἐπὶ τῇ βασει αὐτῶν τῶν δεδομένων νὰ καταστρώσωμεν ἓνα πρόγραμμα βοηθείας μετὰ στόχον τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐμποδίων καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ παιδιοῦ.

Γνωρίζομεν — καθημερινῶς τὸ ζῶμεν — ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ φθάσουν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐπιδόσεως εἰς οἰονδήποτε τομέα τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος καὶ ἂν εὐρίσκωνται. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντας ὁ σπουδαιότερος ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ νοημοσύνη ἢ εὐφυΐα (ὠρισμένοι ταυτίζουν τοὺς δύο ὅρους). Σήμερα μετὰ διαφόρους δοκιμασίας, τὰ ΤΕΣΤΣ, εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ μετρήσωμεν τὴν νοημοσύνην ἐνὸς ἀτόμου καὶ ἐνὸς παιδιοῦ. Ὁ Termau εἰσηγήθη τὴν ἀκόλουθον διαιρέσιν, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ 1.000

μετρήσεων (1916) και η αξιοπιστία της έπεθεβαιώθη διά νεωτέρων μετρήσεων, γενομένων τό 1938 υπό του Merrill. Έτσι δημιουργήθη η γνωστή κλίμαξ νοημοσύνης, η οποία ονομάζεται κλίμαξ Terman-Merrill και διαρθούται ως κάτωθι:

Δ.Ν. άνω του 140 Σχεδόν μεγαλοφυής ή μεγαλοφυής.

120-140 Πολύ άνωτέρας εύφυας.

110-120 Άνωτέρας εύφυας.

90-110 Κανονικής εύφυας.

80-90 Κατωτέρας του μέσου.

70-80 Όριον καθυστερήσεως.

Κάτω του 70 καθυστερημένης εύφυας.

Άπό τούς καθυστερημένους έχομεν:

Μωρούς: 50-70 ή 75 (75% περίπου τών καθυστερημένων).

Βλάκας ή ήλιθίους: 20-50 (20%) περίπου τών καθυστερημένων).

Ίδιώτας: 0-20 (5%) περίπου τών καθυστερημένων).

Άπό την μέτρησιν 1.700.000 Άμερικανών στρατιωτών κατά τον Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον προέκυψαν αί ακόλουθοι κατηγορίαι:

Άνωτάτη εύφυα	135-212	4,5%
Άνωτέρα εύφυα	105-134	9%
Άνωτέρα του μέσου	75-104	16,5%
Μέση εύφυα	45-74	25%
Κατωτέρα του μέσου	25-44	20%
Κατωτέρα, όριον καθ/σεως	15-24	15%
Κατωτέρα, όριον καθ/σεως	15-24	15%
Καθυστερημένα ή πολύ κατωτέρα	0-14	10%

Ο αναγκαίος βαθμός εύφυας διά διαφόρους βαθμίδας εκπαιδύσεως.

Άπό έκτεταμένας έρεύνas επί χιλιάδων μαθητών εύρέθη ότι ο βαθμός εύφυας έχει μεγάλην σημασίαν διά την βαθμίδα εκπαιδύσεως και άκόμη την τάξιν, εις την όποιαν δύναται νά φθάση κάθε μαθητής. Οί έχοντες βαθμόν εύφυας (25-44), κατωτέρας του μέσου, είναι ικανοί νά φθάσουν έως την Β΄ Γυμνασίου και ύστερα από μίαν ή δύο άπορρίψεις. Οί έχοντες βαθμόν 45-60 δέν δύνανται νά τελειώσουν τό γυμνάσιον. Οί περισσότεροι μαθηταί του δ/ταξίου γυμνασίου έχουν εύφυϊαν άνω του 70, άνωτέραν του μέσου. Οί φοιτηταί έχουν εύφυϊαν 105-134 και λαμβάνουν πτυχίον όσοι ύπερβαίνουν τούς 115 βαθμούς.

Τά συμπεράσματα έπεθεβαιώθησαν και διά νεωτέρων έρευνών και δύνανται νά θεωρούνται αξιόπιστα.

Οί μωροί δέν δύνανται νά ύπερβοϋν την Ε΄ δημοτικού.

Δέν δύνανται νά συλλαμβάνουν τας άφηρημένας έννοιας. Εις άλλας χώρας ύπάρχουν ειδικά σχολεία, όπου μαθαίνουν τεχνίται ή βοηθοί τεχνιτών. Οί περισσότεροι από τούς θλάκας ή ήλιθίους δέν δύνανται νά φροντίζουν ούτε διά τας στοι-

χειώδεις έκ τών άναγκών των. Δίδουν τροφήν εις τά ζώα, περιποιούνται κήπους κλπ. τό χαρακτηριστικόν των είναι ότι δέν ύπάρχει συντανισμός σκέψεως και δράσεως. Οί τής τρίτης κατηγορίας (ιδιώται) έχουν ανάνκην ιδρυματικής περιθάλψεως.

Έπειδή ο λόγος περί νοημοσύνης, καλόν είναι νά δώσωμεν τόν όρισμόν της. Νοημοσύνη είναι ή συνολική ικανότης του ανθρώπου νά σκέπτεται λογικά, νά ένεργή σκοπίμως και νά προσαρμόζεται πρός τό περίβάλλον. (Γουέζλεϋ) ή ή ικανότης του ανθρώπου, ως διαπιστούται έκ της έπαρκειας μετά της όποίας αντιμετωπίζει τά ποικίλα προβλήματα της ζωής εις δεδομένου χρόνου (Ν. Μελανίτης). Ο δεύτερος είναι κατά την γνώμην μας έπαρκέστερος, διότι τά αυτά προβλήματα δέν αντιμετωπίζονται υπό του αυτού ατόμου μετά της αήτης έπαρκειας πάντοτε.

Ο Δ.Ν. (Δείκτης Νοημοσύνης) εύρίσκεται άν διαιρεθί ή πνευματική ήλικία (Π.Η.), έκφραζόμενη εις μήνας, διά της χρονολογικής ήλικίας (Χ. Η.) επίσης έκφραζόμενη εις μήνας, και πολλαπλασιασθί τό κλάσμα επί τόν συντελεστήν 100.

$$\Delta.Ν. \frac{Π.Η.}{Χ.Η.} \times 100. \text{ Π.Χ. } \frac{102}{96} \times 100 = 106$$

Ένας μαθητής με Δ.Ν. λ.χ. 90 (σύμφωνα με την κλίμακα Terman Merrill, όταν έχη βαθμολογίαν 7-8 δέν παρουσιάζει πρόβλημα διότι τό παιδί αυτό έχει φθάσει τό δυνατόν όριον επίδόσεώς του. Δι' ένα άλλον όμως μαθητήν με Δ.Ν. 120 ή ίδια βαθμολογία 7-8 δείχνει ότι ο μαθητής δέν έφθκυε έως εκείνο τό σημείον, πού είχε τας δυνάμεις νά φθάση, ήμπορούσε νά φθάση τό άριστα. Τοϋτο σημαίνει ότι κάποιο άλλο εμπόδιον παρενεβλέθη και δέν τόν άφησε νά φθάση την μεγαλυτέραν δυνατήν επίδοσιν.

Αναφέρομεν εις άλλο σημείον ότι ή τάσις του ατόμου και έν προκειμένω του παιδιοϋ νά ικανοποιή τας ανάγκας του άποτελούν τά κίνητρα τών ένεργειών του. Πρέπει όθεν, ό,τι προσφέρουμε εις τό παιδί, νά έρχεται νά ικανοποιήσθ κάποιαν άνάγκην του, νά δημιουργή κάποιαν κενόν εις την ψυχην του (όμοιοστασία).

Εν συνεχεία θα προσπαθήσωμε νά περιγράψωμεν όρισμένας από τας ψυχικάς ανάγκας καθ' ότι αύται είναι αί σπουδαιότεραι και έχουν έν προκειμένω μεγαλυτέραν σημασίαν.

Α ν ά γ κ η δ ι' α ο τ ο σ ε θ α σ μ ό ν. Όλοι επιθυμούμε νά σκεπτώμεθα κάπως ύψηλά διά τόν έαυτόν μας. Άνθρωπος, πού δέν έχει αϋτοσεβασμόν πού έχει χάσει δηλ. την έμπιστοσύνην και την εκτίμησιν πρός τόν έαυτόν του, δέν προχωρεί όμως εις τας διαφόρους φάσεις της εξέλιξεως της προσωπικότητός του και δέν δυνάμεθα νά είπωμεν ότι έχει καλήν ψυχικήν υγείαν. Αποτελεί κατά ένα τρό-

πον το σφυροκονίαμα της ψυχικής υγείας. «Αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν» λέγει μία έντολή και είναι άριστη έντολή από ψυχολογικής πλευράς. Είναι θθεν καθήκον δ)λων και γονέων να δημιουργήσουν και διτηρήσουν αυτόσεβασμόν. Ας άναρωτηθώμεν όμως τί κάμνομεν όλοι, όσοι έχομεν την εϋθύνην της διαπ)σεως εις τον τομέα αυτόν. "Αν παρακολουθήσωμεν την συμπεριφοράν των ένηλίκων εις μίαν οίκογένειαν προς τα παιδιά, θα άκούσωμε φράσεις σαν κι αυτές: «Δέν ντρέπεσαι», «σταμάτα τις άνοησίες», «άνήντε», «θλάκα», «παλιόπαιδο», διά να μην άπαριθμήσωμε τās φράσεις που δανειζόμεθα συνήθως από το βασιλείον των ζώων. Κάμνομεν δηλ. χωρίς να έχωμε συνείδησιν του πράγματος, θα έλεγα ό,τι ήμπορούμε διά να διώξωμεν από το παιδι τον αυτόσεβασμόν, διά να το πείσωμεν ότι δέν αξίζει τίποτε. Είναι δυνατόν το παιδι να μην άνταποκρίνεται εις τās ύψηλās προσδοκίās των γονέων, να μην είναι όπως θα το ήθέλαμε να είναι. Όμως δέν θα πρέπει αυτό να του το τονίζωμε και να του επεκτείνωμε έτσι την κατάστασιν. Πρέπει αντίθετως να βοηθήσωμε το παιδι να άποκτήσῃ ύψηλόν φρόνημα διά τον έαυτόν του και να πιστέψῃ ότι έχει μίαν άξίαν και ότι οι άλλοι το άναγνωρίζουν και το εκτιμούν. Έχει γίνει εις την Αμερικήν μία έρευνα και διεπιστώθη ότι τās 75% των όσων λέγουν και κάμνουν οι μεγάλοι προς τα παιδιά εις την οίκογένειαν, είναι παρατηρήσεις, επιπλήξεις, προσβολαί. Βεβαίως δέν θα άνεχθώμεν μίαν άνάρμοστον συμπεριφοράν. Βοηθώμε το παιδι να καταλάβῃ ότι, ενώ ή συμπεριφορά του δέν είναι ή άρμόζουσα, εξακολουθοϋμεν έν τούτοις να το αγαπούμε και να άνήκῃ εις ήμās. Φροντίζομε να μετερχώμεθα θετικάς μεθόδους. Αί ποιναι δέν άνήκουν εις αυτές. Όταν όμως εύρεθώμεν εις την ανάγκην να επιβάλωμε την ποινήν, να φαίνεται ως ή φυσική συνέπεια της παρεκτροπής του και όχι ως το ξέσπασμα των ιδικων μας εντάσεων. Όταν τιμωρούμεν, συνοδεύομε τās ενεργείας μας και με φράσεις αναλόγους. Τούτο φαينوμενικώς, διά να πείσωμε το παιδι ότι το κάμνομε διά το καλόν του. Βαθύτερα όμως τούτο εξεταζόμενον, δείχνει ότι το πράττομεν διά να περισώσωμε το ιδικόν μας κύρος, το όποιον δέν κρατείται και πολύ ύψηλά, όταν προβαίνομεν εις παρομοίās ενεργείας. Ας είμεθα περί αυτού πλέον ή θέβαιοι.

"Ας μη μās διαφεύγῃ ότι μέγα μέρος της συμπεριφοράς μονθάνεται και έτσι εξηγείται ή όμοιότης των παιδιων προς τους γονεϊς ως προς την συμπεριφοράν. Τα παιδιά δηλ. αντιγράφουν ήμās τους όποιους έχουν ως πρότυπα προς μίμῃσιν και μās επιστρέφουν ό,τι τους έδώσαμε. Ο καλύτερος, λοιπόν, τρόπος, διά να διορθώσωμε την συμπεριφοράν ενός παιδιοϋ είναι ή προσπάθεια να διορθώσωμε τον έαυτόν μας. Πάντως όχι εις την ήμερησίαν διάτα-

θιν μόνον αί ποιναι. Υπάρχουν και θετικώτεροι μέθοδοι, άρκει να προσπαθώμε να ελέγχωμε την συναισθηματικήν μας κατάστασιν και μέτρον των ενεργειών μας να έχωμε την λογικήν. Όσες φορές τιμωρούμεν υπό το Κράτος συναισθηματικής εντάσεως, το λάθος είναι ιδικόν μας.

Α ν ά γ κ η δ ι' έ λ ε υ θ ε ρ ί α ν: Από της γενήσεως, αλλά κυρίως από τον καιρόν, που αρχίζει να θαδίζει το παιδι, άφιερώνει πολύν χρόνον, διά να μās δείξῃ πόσον εύχαριστείται την έλευθερίαν του. Το βλέπομε να άνεβαίνει στα καθίσματα, να τρέχῃ, να έρευνά τα πάντα προσπαθώντας να άνακαλύψῃ τον κόσμον. Οι έχοντες την εϋθύνην πρέπει να περιορίζουν την έλευθερίαν αυτήν, διά να μην άποβῇ άχαλίνωτος έλευθερία. Δέν θα το άφήσουν έπίσης να εκτίθεται εις τούς πραγματικούς κινδύνους λ.χ. να θγῇ εις τον δρόμον και να το πατήσουν τ' αυτοκίνητα. Θα του παρέχουν όμως άρκετās εύκαιρίας, διά να δοκιμάζῃ τās δυνάμεις του. Μία Ισορροπία μεταξύ έλευθερίας κα Ιπεριορισμοϋ θα πρέπει να άποτελῇ το μέτρον των ενεργειών μας, πάντοτε άνάλογος προς την φύσιν κάθε παιδιοϋ. Αυτή ή Ισορροπία Ισχύει και προκειμένου περί του παιδιοϋ της σχολικής ήλικίας και άκόμη θραδύτερον. Εκείνα όμως τās «μή» των μαμάδων «μήν άνοίξῃς το παράθυρο και κρυώσῃς», «μή γδυθῇς και Ιδρώσῃς», «μήν παίξῃς και λερώσῃς τās παπούτσιās σου», παρὰ πολύ λίγο προσφέρονται διά την όμαλήν κοινωνικοποίησιν του παιδιοϋ. Δέν θα άφήσωμε το παιδι να κάμῃ ό,τι θέλει. Η πειθαρχία είναι άπαραίτητος και δι' άλλους λόγους, αλλά και διότι το παιδι — αίσθάνεται άσφάλειαν, αίσθάνεται ότι έχει ανθρώπους εις τούς όποιους ήμπορεί να στηρίζεται — όμως δέν θα πρέπει να επιδιώκεται με βίαια μέσα και κατά τρόπον έμποδίζοντα κάθε του πρωτοβουλία.

Α ν ά γ κ η δ ι' ά γ ά π η ν κ α ι σ τ ο ρ γ ή ν. Όλοι οι άνθρωποι έχομεν ανάγκην από αγάπην και στοργήν. Εις τās τραγούδια, εις την ποίησιν, λογοτεχνίαν, θεάματα κλπ. ο άνθρωπος ψάχνει διά την αγάπην. Όλοι γυρεύομε λίγη αγάπη. Αυτή ή ανάγκη δι' αγάπην και στοργήν είναι περισσότερο έντονος εις την παιδικήν ήλικίαν. Έχομεν άρκετά παραδείγματα παιδιων τās όποια έπειδή έμεγάλωσαν εις περιβάλλον, όπου έλειπεν ή αγάπη, έμεγάλωσαν εις μίαν κατάστασιν άνεπαρκείας, άνασφαλείας και γενικώς κακής ψυχικής υγείας. Έχει παρατηρηθῇ ότι ή θνησιμότης των θρεφών είναι πολύ μεγαλυτέρα εις τās διάφορα Ιδρύματα. Τούτο όχι διότι εις τās Ιδρυματα δέν έχουν τās άλλα μέσα, τās όποια συνήθως έχουν άφθονώτερα, αλλά διότι τούς έλειπεν ή αγάπη εις τον θαυμόν που θα είχαν αυτήν πλησίον των γονέων των. Οι καλοί γονεϊς μοιράζουν την αγάπην των προς όλα τās παιδιά χωρίς διάκρισιν (προσοχή, ή διάκρισις δυνατόν να γίνεται χωρίς να το αντιλαμβανώμε-

θα). Δέν αγαπούν οι γονείς ένα περισσότερο διότι όμοιάζει του παππού, είναι όμορφότερο, καλύτερος μαθητής κλπ., αλλά διότι είναι παιδί των. Η διάκρισις δημιουργεί προβλήματα. Οι δ)λοι θα πρέπει να κατανέμουν την αγάπην των έξ' Ισου. Είς κάθε τάξιν συνήθως υπάρχουν και 1-2 μαθηταί οι όποιοι διά διαφόρους λόγους έστερήθησαν αυτήν την αγάπην εις την οικογένειαν. Αυτούς πρέπει να τους προσέχουν ιδιαιτέρως. Η έλλειψις της αγάπης οδηγεί εις αντικανονικάς έκδηλώσεις, όπως επιθετικότητα, κλοπήν κλπ. Τα παιδιά αυτά έχουν την τάσιν να ταυτίζονται προς τα κακοποιά γενικώς στοιχεία. Είς ένα σχολείον μία μαθήτρια λόγω της σωματικής διαπλάσεως και της όχι ξεχωριστής επιδόσεώς της εις τα μαθήματα δέν κατάφερε να προσελκύση την προσοχήν των διδ)λων της. Ησθάνετο έλλειψιν δι' αυτό και έστενοχωρείτο. Μίαν ήμέραν ένεφανίσθη εις τό σχολείον θαιμένη έξαλλα και με άμφίεσιν προκαλούσαν τόν γέλωτα. Έπεδίωκε δι' αυτού του τρόπου να προκαλέση την προσοχήν των ενηλίκων. Εύτυχώς οι έκπ)κοί κατενόησαν την ανάγκην αυτήν και της άνέθεσαν την άρχηγίαν μιάς ομάδος συμμαθητριών της. Αυτό την ίκανοποίησε και έθεραπεύθη.

Ανάγκη του άνήκειν. Κάθε άνθρωπος αισθάνεται την αγάπην να άνήκει κάπου. Τα παιδιά επιζητούν την ίκανοποίησιν της ανάγκης του άνήκειν διά της συμμετοχής των εις έργα έκτελούμενα υπό των γονέων. Έτσι βλέπομε την μικρούλα να βοηθή την μαμά της κλπ. Η ανάγκη του άνήκειν γίνεται περισσότερο αισθητή, όσον τό παιδί μεγαλώνει. Τό βλέπομε να συμπηγνύη ομάδας, διότι αισθάνεται την ανάγκην να άνήκη εις μίαν ομάδα. Έδω υπάρχει ό κίνδυνος να παρασυρθή εις διάφορους αντικανονικάς έκδηλώσεις, διότι ταυτίζει τόν έαυτόν του προς τους σκοπούς και τάς επιδιώξεις της ομάδος. Είναι μεγάλη ή δύναμις της ομάδος και αι κοινωνικά και ήθικά άρχαι δέν έχουν ακόμη έδρεωθή. Η όρθή θέσις μας εύρίσκεται όχι εις τό να έμποδίσωμε τό παιδί να δημιουργήσιν παρέες, αλλά έλέγχουμε τά πρόσωπα πού αποτελούν την παρέα και έτσι έλέγχουμε την συμπεριφοράν του παιδιού εις την ομάδα κατά τρόπον έμμεσον. Αν τιθέτως θα πρέπει να άνησυχούμε, αν τό παιδί δοκιμάσιν να γίνη μέλος ομάδος και διά διαφόρους λόγους πιστέψη ότι δέν γίνεται άποδεκτόν. Έτσι τό βλέπομε συνήθως να τρέπεται προς μικρότερα παιδιά, τά όποια να προσπαθή να προσεταιρισθή και ένίστε να θασανίξη (να δείχνη παληκαρισμόν) ή τό χειρότερον — να τρέπεται προς απομόνωσιν.

Ας διερωτηθώμεν λοιπόν παρέχομεν εύκαιρία εις τό παιδί να δημιουργή παρέες, να έχη φίλους;

Ανάγκη δι' ασφάλειαν. Η δημιουργία έσωτερικής ασφάλειας άποτελεϊ σταθεράν προϋπόθεσιν διά την δι-

αμόρφωσιν του παιδιού εις τελείαν και ολοκληρωμένην προσωπικότητα. Έκείνο, τό όποιον έδρεώνει την ασφάλειαν, είναι ή δημιουργία αυτοπεποιθήσεως εις τό παιδί. Πρέπει να τό βοηθήσωμεν να άποκτήσιν έμπιστοσύνην και έκτίμησιν προς τόν έαυτόν του, να πιστέψη ότι έχει μίαν αξίαν και ότι οι άλλοι τό αναγνωρίζουν και τό εκτιμούν.

Ανάγκη της επικρατήσεως, επιβολής ή κυριαρχίας. Όλοι οι άνθρωποι αισθάνονται την ανάγκην να επικρατήσουν, να επιβληθούν και κυριαρχήσουν επί των άλλων. Έτσι βλέπομεν ανθρώπους να αγωνίζονται χρόνια και χρόνια διά να κερδίσουν μίαν θέσιν, από την όποιαν να δύνανται να ασκούν μίαν έξουσίαν.

Αγωνίζονται λ.χ. να γίνουν προϊστάμενοι εις την ύπηρεσίαν των ή να διακριθούν εις τό έπάγγελμά των. Τό κίνητρον έδω δέν είναι πάντοτε τά χρήματα, δέν είναι αυτό ούτε τό ισχυρότερον κίνητρον. Αγωνίζονται να άποκτήσουν φήμην, αναγνωρίσιν και κοινωνικήν προβολήν. Να επιβάλουν τάς απόψεις των και γενικώς να πείσουν τους άλλους, αλλά και τόν έαυτόν των, ότι έχουν μίαν αξίαν. Ο καλός προϊστάμενος, ό καλός οικογενειάρχης και ό εκπαιδευτικός πρέπει να λαμβάνη υπό ψιν του την ανάγκην των ανθρώπων, τους όποιους καθ' οίονδήποτε τρόπον έξουσιάζει, και να παρέχη εύκαιρία προς ίκανοποίησιν. Τό συναισθήμα της αυτοαξίας όμως δέν προάγεται, όταν εις κάθε προσπάθειαν του παιδιού εις τό σπίτι ή τό σχολείον να είπη την γνώμην του ή να επιβάλη μίαν άποψίν του, παίρνει άπαντήσεις σαν αυτές: «πάψε σύ, αυτά πού λές είναι κουταμάρες, δέν σοϋ ζητήσαμε τη γνώμη κλπ.». Αυτή ή ανάγκη έχει την άρχην της εις την διαφοροποίησιν του συναισθήματος της όργης, τό όποιον ύφίσταται τροποποιήσιν διά της μαθήσεως και λαμβάνει την μορφήν, την όποιαν περιεγράψαμεν άνωτέρω. Ακόμη ή ανάγκη αυτή δέν παρουσιάζεται υπό την αυτήν έντασιν εις όλα τά άτομα. Έτσι βλέπομεν άλλα παιδιά να αγωνίζονται να επικρατήσουν εις την ομάδα και να γίνωνται άρχηγοί ενώ άλλα να άρκοϋνται εις τόν ρόλον των άπλών μελών.

Καθηκόν όθεν γονέων και δασκάλων να κατανοούν την ανάγκην αυτήν των παιδιών και να παρέχουν εύκαιρία προς ίκανοποίησιν. Ανάγκη δι' έπιδοκιμασίαν (ένθάρρυνσιν). Κάθε άνθρωπος επιζητεί την έπιδοκιμασίαν των άλλων διά μία πράξιν, την όποιαν έξετέλεσε, διά μίαν προσπάθειαν την όποιαν κατέβαλε. Περισσότερον τά παιδιά έχουν ανάγκην της ένθάρρυνσεως και έπιδοκιμασίας. Γονείς και διδάσκαλοι άς μην σταματοϋμεν μόνον εις τά σφάλματα του παιδιού. Ας αρχίζωμεν από τά καλά σημεία και άς τά εξαίρωμε. Οδηγείται έτσι τό παιδί εις την αυτοπεποίθησιν. Η άποθάρρυνσις έχει αντίθετα αποτελέσμα-

τα, οδηγεί εις άπογοήτευσιν με άποτέλεσμα νά εγκαταλείπη τó άτομον τās προσπαθείας και νά έχωμεν όχι πρόοδον, αλλά όπισθοδρομήσιν.

Και προκειμένου περι ένηλίκων ή ένθάρρυνσις έχει σπουδαίαν σημασίαν. Ας πάρωμεν ως παράδειγμα μίαν νοικοκυράν, ή οποία καταβάλλει πολύν κόπον, διά νά παρασκευάση ένα καλόν φαγητόν. Έρχονται αύτοί διά τούς όποιους προσρίζεται και αντί νά εύρουν ένα καλόν λόγον νά επαινέσουν τās προσπάθειας της γυναίκας, εκδηλώνουν την άποστροφήν των. Αντιλαμβανόμεθα τά συναισθήματα τά όποια πλημμυρίζουν την ψυχήν της γυναίκας. Ήμείς την εξετάζομεν έν σχέσει προς την άγωγήν.

Ενδεικτικώς αναφέρομεν ένα παράδειγμα.

Αναθέτομεν εις τόν μαθητήν μίαν γραπτήν εργασία και κατά την διόρθωσιν θέλομε νά έπιοτήσωμε την προσοχήν του παιδιού εις ώρισμένα σημεία.

Νά οι δύο τρόποι:

"Ελα δώ Κώστα. Άνοιξε τά μάτια σου νά δής τά χάλια σου. Τόσες φορές σου έχω διορθώσει τά ίδια σφάλματα και έξακολουθείς νά τά επαναλαμβάνης. Τίποτε δέν έκανες, είσαι άδιόρθωτος, είσαι... πάρε τó γραπτό σου και χάσου από τά μάτια μου. Είναι δυνατόν ό Κώστας νά μñ ανταποκρίνεται εις τās απαιτήσεις του δ)λου ή του γονέως, όμως δέν είναι όρθόν νά ταπεινώνωμε τó παιδί κατ' αυτόν τόν τρόπον.

Κώστα έκανες μιά καλή προσπάθεια, ή εργασία σου είναι αξιοπρόσεκτη. Έχει αρκετά καλά σημεία (έξαιρόμε τά σημεία, τά όποια έχουν κάποιαν αξίαν).

Θά ήθελα όμως νά συζητήσωμε ώρισμένα σημεία τά όποια δέν έχεις πολύ καλά τοποθετήσει, γιά νά μñ τά επαναλάβης σε μιά άλλη σου εργασία.

Νομίζομεν ότι, τά παραδείγματα όμιλούν άφ' έαυτών και δέν έχουν ανάγκη σχολίων. Τοúτο ήμπορεί νά γενικευθή εις γενικώτερους τύπους συμπεριφοράς, που αναφέρονται εις τās σχέσεις του παιδιού προς τó περιβάλλον. Τά παιδιά έχουν άναγκήν από την έπιδοκίμασίαν, από τόν καλόν λόγον. Ο διδάσκαλος πρέπει νά φροντίζη, ώστε νά μñ φεύγη, ει δυνατόν, μαθητής από την τάξιν, χωρίς νά ακούση μία καλή κουθέντα.

Τήν έχει τόσοσν άνάγκην. Τούς αδυνάτους, ός φροντίζη νά έρωτά τά εύκολώτερα, ώστε νά ήμπορέσουν νά δώσουν σωστήν απάντησιν και νά αισθανθούν την ικανοποίησιν της έπιδοκίμασίας του διδασκάλου. Δέν έννοούμε θεθαίως νά λέγωμε συνεχώς «μπράβο». Τότε ή ένθάρρυνσις θά έχανε την αξίαν της. Όταν γίνεται μετά της σχετικής φειδοús και εκεί, που πρέπει, αποτελεί άριστον διεγερτικόν μέσον διά περαιτέρω προσπάθειαν.

Όταν οι γονείς και οι διδάσκαλοι παύσουν νά ασκούν την «αύστηράν» των έξου-

σίαν, παύσουν νά κατηγορούν, νά κριτικάρουν τά έργα των παιδιών των, νά διαπορεύουν τά παιδιά διά τά σφάλματά των, τότε και αυτά σταματούν την άμυνάν των. Έρχονται πλησιέστερον προς αυτούς, τούς άνοίγουν τās καρδίας των, ανταλλάσσουν ιδέας, γνώμας και έντυπώσεις και ζητούν συμβολάς τās όποιας ακολουθούν εύκολώτερον. Σταματά ό αιώνας πόλεμος μεταξύ ήμών των ένηλίκων και των παιδιών και γενικά έπιτυγχάνομε περισσότερα και ούσιαστικώτερα από όσα διά των άλλων μεθόδων. Πρόσην αξίαν έχει ή ένθάρρυνσις μάς τó δείχνει μία έρευνα, που έγινε εις Η.Π.Α.

Ο ψυχολόγος Hurlock έξετέλεσε τó ακόλουθον πείραμα. Έχώρισε μίαν τάξιν παιδιών εις 4 ισοδυνάμους ομάδας, τās όποιας υπέβαλεν εις άριθμητικές άσκήσεις επί 5 ήμέρας. Αι τρεις ομάδες ήσκούντο εις την αύτην αίθουσαν, ενώ ή τετάρτη εις μίαν άλλην αίθουσαν. Την πρώτην έπαινούσε διά κάθε έπιτυχίαν της, την δευτέραν ήλεγχε, επέπληττε διά κάθε άποτυχίαν της, την τρίτην ούδόλως ένοχλούσεν, αλλά ήκουε επαινούς προς την πρώτην και τās παρατηρήσεις προς την δευτέραν και έφρονιματίζετο αναλόγως. Με την τετάρτην ούδόλως ήσυχολήθη (έγκατάλειψις). Έκ της γενομένης έρευνής των άποτελεσμάτων προέκυψαν τά έξής: Ή πρώτη όμάς (ένθάρρυνσις) έφερεν άποτελέσματα κατά 75% άνώτερα της τετάρτης (έγκατάλειψις), άνώτερα της τρίτης κατά 60% (αύτη έφρονιματίζετο εκ των επαινών και παρατηρήσεων που άπηυθύνοντο προς τās δύο άλλας ομάδας) και άνώτερα της δευτέρας κατά 40% (ποινή).

Πρώτη λοιπόν έρχεται ή άμοιθή, ή ένθάρρυνσις, ακολουθεί ή ποινή και ή χειρότερα, ή έγκατάλειψις.

Η πρόοδος των παιδιών εις τά μαθήματα έξαρτάται από πολλούς παράγοντας και πέραν της νοημοσύνης, την όποιαν αναφέραμεν εις άλλο σημείον. Τέτοιοι είναι ή έπιμέλεια, ή καλή ύγεια, ή άπόκτησις καλών συνηθειών εργασίας, ό βαθμός ευαισθησίας του, εάν έχη κατάλληλον άνθρωπον νά τó βοηθή εις τó σπίτι. Εάν τó σπίτι έχη τόν απαιτούμενον χώρον, την απαιτούμενην ήσυχίαν, οικογενειακήν ήρεμίαν κλπ.

Αναφέρομεν περίπτωσιν προβληματικού μαθητού μας.

Περιγραφή: Ο μαθητής Α.Κ. της Ε' δημοτικού, έτών 11 άκριβώς, κανονικού άναστήματος, λίαν εύτραφής (55 κιλά), ό δεύτερος από τά δύο παιδιά της οικογενείας (και τó πρώτον παρουσιάζει παραμοίαν συμπεριφοράν όταν έφοιτούσε εις τó σχολείον). Παρουσιάζει άσυνήθη έπιθετικότητα και έχει κακήν κοινωνικήν και σχολικήν προσαρμογήν. Υστερεί κυρίως εις τά Μαθηματικά και Έλληνικά, ή έκμάθησις των όποιων προϋποθέτει όμαλήν σχολικήν προσαρμογήν και έπιμέλειαν. Είναι κόν κανονικής νοημοσύνης. Χορήγησις ά-

τομικόν ΤΕΣΤΣ C.W Valentine, έδειξε
ότι έχει δείκτην νοημοσύνης 102 (Δ.Ν.)
πνευματικήν ηλικίαν 11 έτών και 2 μηνών,
έλαφρώς υψηλότεραν της χρονολογικής
του ηλικίας (Χ.Η.). Το έγένετο τρεις φο-
ρές καταγραφή συμπεριφοράς έν ώρα μα-
θήματος (γραπτής εργασίας) και είς την
μίαν είς διάστημα 15' ήλλαζεν 21 τύπους
συμπεριφοράς. Είναι άσυνήθως ένοχλητι-
κός και άτακτος κατά την ώραν του μα-
θήματος. Η πρώτη έπαφή με τον διδά-
σκαλον (τόν υποφαινόμενον) δέν φαίνεται
νά του ένέπνευσεν έμπιστοσύνην.

Έρμηνεία συμπεριφοράς (βαθύτερα αί-
τια).

Έχει κακήν κοινωνικήν και σχολικήν
προσαρμογήν. Συνεπεία τούτου ύστερεί
είς τά μαθήματα, αλλά και διότι δέν ά-
πέκτησε καλώς συνηθείας εργασίας από
μικράς ηλικίας. Η επιθετικότης του όφεί-
λεται είς τό ότι δέν είναι αγαπητός, άπο-
δεκτός υπό των άλλων. Οι άλλοι πάντοτε
του «φορτώνουν» την εύθύνην δι' ό,τι δυσά-
ρεστον συμβή. Παρουσιάζεται ως έκδίκη-
σις της σκληράς και έν πολλοίς άδίκου
συμπεριφοράς των ανθρώπων του περι-
βάλλοντός του. Παρουσιάζει ισχυράν τάσιν
νά διακρίνεται και, έπειδή είς τάς σχολι-
κάς επιδόσεις τώρα αυτό είναι δύσκολον,
επιδιώκει διά της έκτροπής και της άτα-
ξίας νά προκαλέση την προσοχήν των άλ-
λων· άκόμη δέ και διότι απέκτησεν ώρι-
μένα πρότυπα μη άποδεκτής συμπεριφο-
ράς από μικράς ηλικίας, άτινα δυσκόλως
άποβάλλονται (κατέβαλε μεγάλην προσ-
πάθειαν νά επιτύχη είς τά ΤΕΣΤΣ, τά έ-
ξέλαθεν ως αίνήματα). Είς τάς κατ' ίδί-
αν συναντήσεις παρουσιάζει συμπεριφοράν
άπολύτως όμαλήν και ύπόσχεται ότι θά
προσπαθήση νά διορθωθή. Όταν όμως εύ-
ρίσκεται έν μέσω της όμάδος, αλλάζει τύ-
πον συμπεριφοράς.

Μέτρα προς θεραπείαν: Έπιδιώξαμεν
διά παντός ήπίου μέσου νά του έμπνεύσω-
μεν έμπιστοσύνην και νά γεφυρώσωμεν
την απόστασιν μεταξύ δ)λου και του παι-
διού, πράγμα όπερ άπολύτως έπέτυχαμε.
Συνεζητήθη κατ' επανάληψιν η περίπτωσίς
του ένώπιον του συλλόγου των διδασκάλων
πρός καθορισμόν ένιαίας στάσεως έναντι
του παιδιού. Απεθαρρύναμε την τάσιν δ-
λων των μαθητών του σχολείου νά
«φορτώνουν» όλα είς αυτόν (άποδιο-
πομπάιος τράγος του σχολείου) είχα-
με κατ' επανάληψιν έπαφάς μετά των
γονέων του, προς όδς συνεστήσαμεν άλ-
λαγήν τρόπου συμπεριφοράς (ό πατέρας
μέσης οικονομικής στάθμης και χαμηλής
μορφωτικής τοιαύτης, του έφέρετο σκληρά
και συνιστούσε τό «ξύλο» ως τό μοναδικόν
μέσον). Συνεργασθήκαμε έκ παραλλή-
λως και ως προς τά ληπτέα μέτρα διά την
θελτίωσιν του είς τά μαθήματα. Είς την τά-
ξιν συνεζητήθησαν κατ' επανάληψιν θέμα-
τα κατά τό πρότυπον του δ)ρος Roudolf
Dreikors, είς ά έλάμβανεν ένεργόν μέρος
και ύπεδείκνυε με εύστοχίαν τά ληπτέα

χωρίς ένίοτε ό ίδιος νά τά τηρή.

Έκερδίσαμε πλήρως την έμπιστοσύνην
του, ως και των γονέων του. Έθελτίωθη
πολύ. Καταβάλλει προσπάθειάς θελτίωσε-
ως της συμπεριφοράς του· όστόσο δμως
κατά διαστήματα παρουσιάζει σημεία έ-
πανόδου είς παλαιότερους τύπους συμπε-
ριφοράς. Τοúτο διότι από μικράς ηλικίας
άπέκτησεν ώρισμένα πρότυπα κακής προσαρ-
μογής, άτινα δυσκόλως άποβάλλονται,
αλλά και διότι έξακολουθεί νά ένοχλήται
υπό των άλλων· άκόμη δέ διότι του άρέ-
σει νά άναγκάζει τους άλλους νά άσχο-
λούνται μ' αυτόν, έστω και ίδια τάς άταξί-
ας του. Ως προς την σχολικήν του επίδο-
σιν έσημείωσε σημαντικήν θελτίωσιν είς
τά μαθηματικά και μικρότερην είς τά Έλ-
ληνικά, άνάλογον δέ και είς τά λοιπά μα-
θήματα. Πάντως η σχολική του επίδοσις
παραμένει έτι χαμηλότερα εκείνης, ήν αί
πνευματικά του δυνάμεις ύπόσχονται (Δ.
Ν. 102).

Ένας άλλος παράγων, πού είναι δυνα-
τόν νά δημιουργήση πρόβλημα είς τό παι-
δί, είναι αί ύψηλαι άπαιτήσεις ίδίως των
γονέων. Βεβαίως άντιλαμβάνομεθα την ά-
γωνίαν των γονέων νά δούν τό παιδί των
νά πρωτεύη και δέν ύποστηρίζομεν ότι δέν
πρέπει ό κάθε γονεύς νά έχη φιλοδοξίας
διά τό τέκνον του.

Όμως δέν πρέπει νά μάς διαφεύγη τό
γεγονός ότι όλα τά παιδιά δέν ήμπορούν
νά φθάσουν τό άριστα. Πρέπει ό γονεύς
και ό διδάσκαλος νά γνωρίζη τό δυναμι-
κόν του παιδιού και νά ρυθμίση τάς άπαι-
τήσεις του αναλόγως. Όταν γονείς και δι-
δάσκαλοι άποδεχθούν τό παιδί όπως είναι
χωρίς νά δεικνύουν δυσαρέσκεϊαν τότε και
αυτό προσαρμόζεται όμαλώς.

Αυτό όμως δέν γίνεται, όταν οι γονείς
όμιλούν κατά τρόπον ταπεινωτικών διά τό
παιδί, όπως «Δέν περιμένω περισσότερα
άπό σένα, τόσο ήμπορείς, δέν έχεις άλλες
ικανότητες, δέν πρόκειται νά γίνης κανέ-
νας σπουδαίος είς την ζωήν σου» κλπ. Είς
τάς περιπτώσεις αυτές οι φόβοι και αί ά-
νησυχίαι των γονέων μεταδίδονται είς τό
παιδί. Κλωνίζεται η άυτοπεποίθησις και
άρχίζει τό άγχος, διότι δέν δύναται νά άν-
ταποκριθίη προς τάς άπαιτήσεις των γονέ-
ων του, η δυσαρέσκεϊα και η άποστροφή
προς τό σχολείον και η χειροτέρευσις ό-
θεν της καταστάσεως. Όστε οι γονείς με
τό νά πιέζουν φορτικώς τό παιδί νά φθάση
τό άριστα, τό όποιον όλίγοι έν τούτοις ήμ-
πορούν νά τό φθάσουν, όταν τό πιέζουν νά
υπερβή τό όριον επιδόσεώς του, όταν τό
πιέζουν νά φοιτήση είς σχολείον άνώτερον
των δυνάμεών του, προσθέτουν έμπόδια
είς την όμαλήν ανάπτυξιν του. Συντελούν
είς την έπιδεινωσιν της καταστάσεως γο-
νείς και διδάσκαλοι, όταν όμιλούν ταπει-
νωτικώς διά τό παιδί και κάμνουν δυσμε-
νείς συγκρίσεις. Τό συμπέρασμα είναι ότι
ό τρόπος με τον όποιον μεταχειρίζομεθα
ένα παιδί και ό βαθμός εύαισθησίας, αυ-
τού αποτελούν τους ούσιώδεις δρους δημι-

ουργίας προβληματικών καταστάσεων.

Αν υπάρχει κατανόηση, αγάπη, ελκυστική αποδοχή του παιδιού, όπως είναι, ενθαρρυνσεις, κατάλληλος βοήθεια, τότε δημιουργούνται οι δυνατότητες, δια να αποδεσμεύσει το παιδί τις δυνάμεις του και να αποδώσει αυτό, που μπορεί να αποδώσει. Άλλαι περιπτώσεις, που δημιουργούν προβλήματα, είναι η μακρά απουσία του ενός ή και των δύο γονέων, η υπερβολικά αυστηρά μεταχειρίσεις και ίδια ή ασυνεπής και μη ομόφωνος εκ μέρους των ενηλίκων του περιβάλλοντός του, η υπερβολική αγάπη και εξάρτησις από τους γονείς και ιδιαίτερα από την μητέρα, οι συγκρούσεις και φιλονεικίες μεταξύ των γονέων, οι υπερβολικές απαιτήσεις, οι αστοχοί συγκρίσεις. Σύγκρισις πρέπει να γίνεται, αλλά προς την πρόοδο του ίδιου του παιδιού την οποίαν εσημείωσε κατά το παρελθόν, λ.χ. από διμήνου εις δίμηνον, έξαμήνου εις έξαμήνον, έτους εις έτος. Δεν είναι ορθόν να συγκρίνωμε την επίδοσιν του παιδιού με την επίδοσιν των άλλων παιδιών της γειτονιάς, ακόμη και της αυτής οικογενείας. Τα άλλα παιδιά είναι άλλοι άνθρωποι, έχουν το ιδιόν των δυναμικόν και την ιδιήν των προσωπικότη-
τα.

Ήμεεις οι Έλληνες πάσχομεν από ελλείψιν οργανώσεως της εργασίας μας. Πρέπει το παιδί να έχει ένα πρόγραμμα εργασίας. Μετά την πρωινή σχολικήν εργασίαν πρέπει, αφού φάγη, να ξεκουρασθί επί 2-3 ώρας. Να μελετήσει καλά τα μαθήματα της επομένης. Μετά την μελέτην να παίξη επί ένα ώρισμένον χρόνον. Είναι και το παιγνίδι εξ ίσου απαραίτητον με το φαγητόν, τον ύπνον και την μελέτην. Να κάμη επανάληψιν των μαθημάτων και καλόν είναι μίαν τρίτην κατά τας πρωινάς ώρας. Ή πρωινή όμως επανάληψις δσον και αν είναι ωφέλιμος, παρουσιάζει δυσκολίας, διότι δεν έπαρκει ο πρωινός χρόνος. Πάντως μία φορά, δσον δήποτε καλά και αν μελετήσει, δεν έπαρκει διότι η μάθησις επιτυγχάνεται κυρίως με την επανάληψιν. Το πρόγραμμα εργασίας βοηθεί εις το να αποκτήση σταθεράς συνηθείας, πράγμα απαραίτητον δια την μετέπειτα ζωήν του.

Σχηματίζομεν μίαν καμπύλην επιδόσεως. Κάτι ανάλογον με την κλίμακα, που χρησιμοποιούν οι παιδίατροι δια την μέτρησιν του βάρους των βρεφών. Ο μαθητής βλέπει την εκάστοτε επίδοσιν του εις σχεδιάγραμμα και παρακινείται εις μεγαλύτεραν προσπάθειαν δια να θελτιώσει την επίδοσιν του και έτσι έχομεν καλύτεραν πρόδοον. Έξασφαλίζομεν εις το παιδί, δσον δυνατόν, ανωτέρας συνθήκας εργασίας. Πρέπει να έχει ξεχωριστόν δωμάτιον ένα τραπέζακι και μία καρέκλα, να μη ένοχλη και μην ένοχληται από τους άλλους. Το δωμάτιον να είναι, δσον γίνεται εύχριστον. Τα έπιπλα τακτοποιημένα κατά καλίσθητον τρόπον, ώστε να δημιουργηται, εύχριστος ατμόσφαιρα. Την τα-

κτοποίησιν των αντικειμένων του δωματίου του να την κάμη το ίδιο το παιδί. Όλα αυτά είναι ίσως πράγματα απλά, έχουν όμως μεγάλην παιδαγωγικήν αξίαν.

Τα παιδιά έχουν ανάγκην ήμών των ενηλίκων, αλλά ενηλίκων, εις τους οποίους να έχουν έμπιστοσύνην. Παραδεχόμεθα ότι οι οικογενειακάι σχέσεις εις την παιδικήν ηλικίαν δημιουργούν τα θεμέλια της προσωπικότητος του παιδιού, διότι το παιδί ίδια κατά τα πρώτα 5 έτη της ηλικίας του παρουσιάζει μεγάλην πλαστικότητα, και επηρεάζουν την μετέπειτα ζωήν του εις αρκετόν βαθμόν. Πρέπει να συνηθίσωμε να βλέπωμε τα παιδιά ως ανθρώπινα όντα, τα οποία δεν είναι ούτε καλά ούτε κακά, αφού έτσι είναι πλασμένα, αφού είναι παιδιά. Και τα παιδιά έχουν τα δικά των πλαίσια, με τα οποία βλέπουν ήμεις τους μεγάλους. Μας βλέπουν ως προμηθευτικάς αποθήκας, από τας οποίας δύνανται να προμηθεύωνται τα απαραίτητα δια τας ανάγκας των (γονείς). Ός άνθρωπος προς τους οποίους ήμπορούν να έμπιστευθούν τα προβλήματά των, πράγμα το οποίον, αν διατηρηθί, αποτελεί προβαθμίδα αναπτύξεως θετικών σχέσεων με γονείς και λοιπούς ενηλίκους. Ός κυβερνήτας, οι οποίοι επιβάλλουν την τιμωρίαν των, όταν παραβιάζονται οι κανόνες. Ός αποθήκας γνώσεων. Οι μεγάλοι έχουν ζήσει πολλά χρόνια και έχουν μάθει πολλά. Γονείς και διδασκάλους και γενικώς τους έχοντας την εύθύνην απασχολεί το πρόβλημα: Πώς θα επιτύχω να έχω θετικήν επίδρασιν εις το παιδί; Αι συμβουλαί, τας οποίας δίδει ή ψυχική υγιεινή, είναι αι ακόλουθοι:

—Όταν ζητάτε από το παιδί να κάμη κάτι, να συμπεριφέρεσθε έτσι, ώστε να φαίνεται ότι αναμένετε την υπακοήν. Ποτέ να μην δίδετε την εντύπωσιν ότι το παιδί δύναται να πράξη και κατ' άλλον τρόπον.

—Αι απαιτήσεις σας να είναι περιορισμένα. Δεν επιτυγχάνομε την υπακοήν, αν δίδωμε συνεχώς διαταγάς.

—Να είσθε συνεπείς προς τας απαιτήσεις σας. Να παρακολουθήτε δηλαδή, αν το παιδί εξέτέλεσεν αυτό, που έπρεπε να εκτελέση. Εάν του αναθέτετε κάποιαν εργασίαν και δεν παρακολουθείτε, αν την εξέτέλεσεν ή όχι, τότε και αυτό παύει να δίδη σημασίαν εις ό,τι του λέτε.

—Ακολουθείτε μία σταθεράν γραμμήν εις τον τρόπον με τον οποίον ζητείτε από τα παιδιά σας να κάμουν κάτι. Τα βοηθήτε έτσι να αποκτήσουν σταθεράς συνηθείας.

—Να έλέγχετε τας συγκινήσεις σας και γενικώς τον συναισθηματικόν σας κόσμον. Βοηθείτε έτσι το παιδί να αποκτήση συναισθηματικήν σταθερότητα, θαύτην προϋπόθεσιν δια την δημιουργίαν και διατήρησιν της ψυχικής του υγείας.

—Να απευθύνετε τας απαιτήσεις σας με παράκλησιν μάλλον παρά με διαταγήν. Βοηθείτε έτσι το παιδί να αποκτήση την συνήθειαν του συνεργάζεσθαι.

«'Αν πᾶς, Δημητράκη, σὸ μπακάλικο, θὰ σοῦ δώσω ἕνα φράγκο». Εἶναι μὴ κα-
τάστασις, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀποφεύγεται.
Τὸ παιδί πρέπει νὰ μάθῃ ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι
τοῦ εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν διὰ τὴν
εὐημερίαν τῆς οἰκογενείας εἶναι ἐπιβεβλη-
μένοι. Ἐπίσης τὸ «Κάμε τὸ Γιαννάκη, γιὰ
τὸ χατήρι τῆς μαμᾶς», εἶναι κάτι ποῦ πρέ-
πει νὰ ἀποφεύγεται.

Γενικῶς οἱ γονεῖς μέχρις ὠρισμένου
τοῦλάχιστον σημείου ἀποτελοῦν τὸ πρότυ-
πον, πρὸς τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὴν τὸ νήπιον,
ἀργότερα τὸ παιδί καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ ἔφη-
θος θὰ κάμουν τὰς ταυτίσεις των καὶ θα
ἀκολουθήσουν τὰς ὁρθὰς ἢ ἐσφαλμένας
ἀντιλήψεις των. Ἐπειδὴ τὸ θέμα ἐνδιαφέ-
ρει ἀμέσως καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, θά
πρέπει ν' ἀναφερθῇ ὅτι ἡμεῖς οἱ δειλοὶ
πρέπει νὰ ἐπιτελοῦμεν πέντε τοῦλάχιστον
βασικοὺς βόλους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καλῶν
σχέσεων μετὰ τὰ παιδιά.

ἐμπιστοσύνην τὰ παιδιά νά μᾶς ἐκμυστη-
ρεύωνται τὰ προβλήματα τῶν καί ὄχι νά
μᾶς θιέπουν ἀπό ἀπόστασιν, νά μᾶς ἀντι-
κρύζουν καί νά κουμπώνωνται».

Είς την Αμερικήν ἔγινε μία ἔρευνα, εἰς τὴν ὅποίαν ἐκλήθησαν νὰ ἀπαντήσουν 14.000 παιδιὰ εἰς ὠρισμένας ἐρωτήσεις σχετικῶς μὲ τὸ πῶς θέλουν τὸν διδ)λον.

Παραθέτομεν τὴν σειράν τῶν ἰδιοτήτων, αἱ ὁποῖαι θέλουσι νὰ κοσμοῦν τὸν διδάσκαλον, κατὰ τὴν σειράν συχνότητος ποὺ ἐδόθησαν αἱ ἀπαντήσεις.

Θέλουν να έχουν:

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΝ ΔΙΑΘΕΣΙΝ.

Εὐγένειαν καὶ διαφέρον διατὸ ἄτομον.

Ἐυγενείαν
ὑπομονήν.

Πλατειά ενδιαφέροντα.

Εὐχάριστον προσωπικὴν ἐμφάνισιν καὶ
τρόπους συμπεριφορᾶς.

ΜΕΤΡΙΟΦΡΟΣΥΝΗΝ ΚΑΙ ΑΜΕΡΟΛΗΨΙΑΝ.

Νά είναι εὐχάριστοι εἰς τὰς σχέσεις των.

Καλήν διάθεσιν καὶ τρόπους συμπ)ράς.

Διαφέρον δια τὰ προβλ)τα τοῦ παιδιοῦ.

Εὐλυνγισίαν σκέψεως.

Ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης δι' ἱκανοποιήσιν.

Ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα εἰς τὴν διδασκαλίαν.

Κάποιος ἔχει εἰπῆ ὅτι ὁ πολιτισμὸς ἀρχισεν, ὅταν μερικοὶ ἄνθρωποι ἐκάθισαν τὸ πρῶτον εἰς σχῆμα κύκλου καὶ ἀπεφάσισαν νὰ συζητήσουν τὰ προβλήματα τῶν. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συνεργασίας, ἀλλοιῶς ὁ ἄνθρωπος ἀπομονώνεται καὶ σιγὰ - σιγὰ χάνει τὸν ἑαυτόν του. Τὸ βασικώτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζει ὁ ἄνθρωπος σήμερον, εἶναι τὸ πῶς θὰ μάθῃ νὰ ζῇ ἀρμονικὰ μὲ τοὺς ἄλλους συνανθρώπους του, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τὰ ἴδια μὲ αὐτὸν πράγματα, καὶ αὕτῃ ἡ ἰδέα τῆς συνεργασίας θὰ πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ πολὺ ἔνωρις εἰς τὸ σπίτι καὶ εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ τονίσω ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μας δὲν ἔχομε ἑλλειψιν καλῶν γονέων. Ἀν πάρωμεν ὥς παράδειγμα, ὡς δειγματοληψίαν, αὐτοὺς τῆς ξένης, τοὺς ὁποίους μέσῳ τοῦ συγχρόνου τουρισμοῦ ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσωμεν, θὰ πρέπει νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν, διότι εἰς τὸν τομέαν αὐτὸν εἴμεθα πολὺ καλύτεροι. Οὐτε καὶ ἀπὸ καλοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ἔχομεν ἑλλειψιν. Ἐκεῖνο, πού λείπει, καὶ πού πρέπει νὰ προσαχθῇ ἰδιαιτέρως, εἶναι ἡ ἀνάπτυξις καλυτέρων ἀνθρωπίνων σχέσεων μεταξὺ αὐτῶν τῶν παραγόντων. Ἀς σκεθῶμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῶν καλῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων εἶναι ἡ δημιουργία καλυτέρας ζωῆς διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀς ἀναπτύξωμεν καλὰς σχέσεις μὲ τὰ παιδιά μας, ὥστε, ὅταν μεγαλώσουν, νὰ μάθουν νὰ ζοῦν ἀρμονικὰ μὲ τοὺς ἄλλους συνανθρώπους τῶν. Ἐπ' ἀγαθῷ πρωτίστως αὐτῶν, ἡμῶν καὶ τῆς φιλάτης μας πατρίδος, ἡ ὁποία ἰδιαιτέρως σήμερον τόσα περιμένει ἀπὸ αὐτὰ τὰ παιδιά.

Η ΜΕΤΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΚΩΝ. ΚΙΤΣΟΥ, Διευθυντοῦ Παιδ. Ἀκαδημίας Τρικπόλεως

I. Ἡ σημασία τῶν μετρήσεων.

Ἡ μέτρησις τῆς ἀποδοτικότητος τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν, πνευματικῶν ἢ χειρωνακτικῶν, δημιουργεῖ εὐχαρίστησιν διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ ἀτμόσφαιραν ἐμπιστοσύνης καὶ ἀσφαλείας διὰ τὸ μέλλον. Ἀποκαλύπτει διὰ σαφῶν δεδομένων τὰς νάμεις τῆς προσωπικότητος καὶ ἀποβαίνει αἰτιολόγησις τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀτόμου καὶ μέσον συνεχοῦς βελτιώσεως αὐτοῦ.

Εἰς τὸ σχολεῖον ὁ ἔλεγχος τῆς μαθητικῆς παραγωγῆς, τῆς ἀποδοτικότητος τῶν προσπαθειῶν τοῦ μαθητοῦ, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, βοηθεῖ ἐπὶ πλέον νὰ γνωρίσωμεν, ἐάν αἱ προσπάθειαι, τὰς ὁποίας καταβάλλει τὸ παιδί, εἶναι ἀνάλογοι ἢ δυσανάλογοι πρὸς τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς δύναται ἐπὶ τοῦ προκειμένου, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ παιδαγωγοῦ τῆς Γενεῦσης κ. R. Dottrina (P. Ντοτράν), νὰ διδαχθῇ πολλά ἀπὸ τὸ ἔργον τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ κυρίως ἀπὸ τὰς ὀρθολογικὰς ἐνεργείας τῶν. Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, κάθε ἔτος, ἕνας ἀπολογισμὸς πληροφορεῖ τὸν ἐπιχειρηματίαν διὰ τὸ κέρδος καὶ τὰς ζημίας ἀπὸ τὴν ὅλην ἐργασίαν. Τὰ δεδομένα τοῦ ἀπολογισμοῦ αὐτοῦ θὰ τὸν ὁδηγήσουν νὰ διακόψῃ, πιθανόν, τὴν παραγωγὴν ἑνὸς προϊόντος ἢ νὰ συνεχίσῃ αὐτὴν ἢ νὰ βελτιώσῃ τὰ μηχανήματά του διὰ τῆς προμηθείας πλέον συγχρονισμένου ἢ νὰ ὀργανώσῃ συστηματικώτερον τὴν ἐργασίαν του ἢ νὰ ἐκλέξῃ καλυτέραν πρῶτην ὕλην.

Εἰδικὰ ἐργαστήρια ἐρευνῶν καὶ δοκιμῶν εἶναι συνήθως ἐγκατεστημένα εἰς τὰ μεγάλα ἐργοστάσια καὶ συμβουλευοὺν τοὺς ἐπιχειρηματίας δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποία πρέπει νὰ διορθωθοῦν καὶ διὰ τὰς νέας δραστηριότητας, αἱ ὁποῖαι συμφέρει νὰ ἀναληφθοῦν. Τοιοῦτοτρόπως προοδεύουν αἱ βιομηχανίαι καὶ ἐπεκτείνονται.

Εἰς τὸ σχολικόν, ὅμως, ἔργον, διὰ τὴν ἀποδοτικότητά τῆς μαθητικῆς ἐργασίας, ποτὲ δὲν συντάσσει κανένας ἕναν ἰσολογισμόν, ὅτε ἐλέγχει συστηματικὰ τὴν παραγωγὴν τῶν μαθητῶν, τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς μορφωτικῆς ὕλης καὶ τῶν διδασκτικῶν μέσων. Ἰα μόνα μέσα ἐλέγχου εἶναι τὰ διάφορα συστήματα βαθμολογίας καὶ ἐξετάσεων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία θεωρεῖται σήμερον ἀμφισβητήσιμος.

Εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς γενικῶς ἐρεῦνας ὑπάρχει ἡ τάσις τῆς εὐρέσεως πρακτικῶν μέσων, διὰ νὰ ἀναχθῇ ἡ ποιότης εἰς ποσότητα. Ἡ μέτρησις ἐγγινε ὁ πλέον ἀσφαλὴς τρόπος διὰ τὴν ἔρευναν, διότι ἐξουδετερώνει κάθε μεταβολήν, ἢ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν περιστάσεων ἢ εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐρευνητοῦ.

Μετρήσιμον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ παρασταθῇ δι' ἑνὸς ἀριθμοῦ καθωρισμένου καὶ ἐπιμετρημένου, διὰ μιᾶς μονάδος τῆς αὐτῆς φύσεως, ἢ ὁποία ἔχει ἐκλεγῇ καταλλήλως. Τοιοῦτοτρόπως, μποροῦν νὰ ἐκφράζωνται τὰ ἀποτελέσματα δι' ἀριθμητικῶν πινάκων, διὰ μαθηματικῶν τύπων καὶ διὰ γραφικῶν παραστάσεων.

Εἰς τὸ σχολεῖον, ὅμως, ὅπου ἡ γενικὴ ἀποτελεσματικότης τοῦ ἔργου πρέπει νὰ μετρηθῇ διὰ τῶν ἀξιῶν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν τὰ παιδιά, εἶναι δύσκολον νὰ ἀναγάγωμεν τὴν ποιότητα τῶν μαθητῶν μας εἰς ποσοτικὰς μετρήσεις. Παρὰ ταῦτα, εἰς τὸ σχολικόν ἔργον, ἐκτὸς τῶν ὑψίστων σκοπῶν, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἡ μετασχολικὴ μόνον ζωὴ εἴπεται νὰ μᾶς πληροφορήσῃ, ὑπάρχουν ἀμεσοὶ σκοποί, τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ὀφείλει καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐλέγξῃ κατὰ τὴν σχολικὴν ἀκόμῃ ἡλικίαν.

Ἀσφαλῶς, ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια ὀφείλει νὰ πρὸς τὴν ἐναντι τῆς τεχνικῆς προόδου. Ἡ ἀγωγή ἐξ ἄλλου μορφώνει ἀνθρώπους. Εἶναι, ὅμως, ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ μάθῃ ὁ μαθητής, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ ἀνώτατον ὅριον τὸν προορισμὸν τοῦ ὡς ἀνθρώπου. Τοιοῦτοτρόπως, αἱ γνώσεις τῶν σχολικῶν μαθημάτων μποροῦν νὰ μετρηθοῦν. Ὅτι παράγει ὁ μαθητής πνευματικῶς ἢ χειρωνακτικῶς ἀποδεικνύει τὴν ἀποδοτικότητά τῶν δυνάμεών του. Ἡ ἐρμηνεία τῆς ἀποδοτικότητος διὰ τὸ προϊόν τοῦ ἐργοστασίου εἶναι εὐκολος, διὰ τὸ σχολικόν, ὅμως, προϊόν, εἶναι ἔργον συνήθως τῆς κρίσεως τοῦ διδασκάλου.

Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ αὐτῆν διὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἀποδοτικότητος τῶν μαθητῶν του, ὁ διδάσκαλος εἶναι δυνατόν σημαντικὰ νὰ βοηθηθῇ ἀπὸ μερικά ἀντικειμενικὰ μέσα μετρήσεως, ὅπως εἶναι τὰ τέστ, τὰ ἀντικειμενικὰ ἐρωτηματολόγια καὶ αἱ κλίμακες μετρήσεως τῶν σχολικῶν προϊόντων.

II. Τὰ τεχνικὰ μέσα μετρήσεως.

α) Τὰ σχολικὰ τέστ δύναται ν' ἀποτελοῦν μέσα ἐλέγχου καὶ ἐπαληθεύσεως ὠρισμένων ὑποθέσεων καὶ κρίσεων μας διὰ τὰς πνευματικὰς ἱκανότητας τῶν μαθητῶν ἢ διὰ τὰς γνώσεις των, ἐφ' ὅσον ἔτυχον αὐστηρὰς ἐπεξεργασίας καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι προικισμένα με ψυχοπαιδαγωγικὰς στατιστικὰς ιδιότητες, δηλαδὴ ἐφ' ὅσον εἶναι πλήρῃ καταληπτὰ, καλὰ σταθμισμένα καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἐγκυρότητα, τὴν πιστότητα, τὴν ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν εὐκόλον καὶ οἰκονομικὴν χρῆσιν

(αί ιδιότητες αὐταὶ τῶν τῶν ἀπαιτοῦν εὐ-
ρυτέραν ἀνάλυσιν).

Τὰ σχολικὰ τέστ δύνανται νὰ εἶναι: 1) τέστ ἐπιπέδου γνώσεων ἢ ἱκανοτήτων, 2) τέστ ταχύτητος εἰς τὴν διεκπεραίωσιν δια-
φόρων σχολικῶν ἐργασιῶν, 3) τέστ ἱστο-
ρίας καὶ γεωγραφίας, 4) τέστ ἀκριβείας
εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀριθμητικὴν, ἱχνογρα-
φίαν, 5) τέστ ποιότητος εἰς τὴν σύνταξιν,
τὴν γραφὴν, τὸ τραγούδι, 6) τέστ διαγνω-
στικά καὶ ἀναλυτικά τῆς ἱκανότητος τῶν
μαθητῶν ἐναντι τῶν ψυχολογικῶν ἀπαιτή-
σεων τῶν διαφόρων μαθημάτων, 7) τέστ
τῆς γραπτῆς καὶ προφορικῆς ὀρθογραφί-
ας, τῆς προφορᾶς λέξεων, συλλαβῶν,
γραμμάτων, τῆς ὀπτικῆς καὶ ἀκουστικῆς
μνήμης αὐτῶν κλπ., 8) διαγνωστικά τέστ
σιωπηρᾶς καὶ ἀκουστικῆς ἀναγνώσεως,
9) τέστ προγνωστικά τῶν ἱκανοτήτων τῶν
παιδιῶν δι' ἓνα μελλοντικὸν ἔργον (χρή-
σιμα διὰ τὸ σχολικὸν προσανατολισμὸν)
κ.λ.π.

β) Τὰ ἀντικειμενικὰ ἐρω-
τηματολόγια περιέχουν πολλὰς καὶ
ἀπλὰς ἐρωτήσεις ἢ ἀσκήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀ-
παιτοῦν συντόμους καὶ ἀκριβεῖς ἀπαντή-
σεις, πολλάκις μονολεκτικές, καὶ αἱ ὁ-
ποῖαι ἀφοροῦν τὴν ἀνάμνησιν γνώσεων
τὴν ἀναγνώρισιν ἀναμνήσεων, τὴν πρόκλη-
σιν ἀναμνήσεων ὀνομάτων καὶ γεγονότων,
τὴν διάκρισιν ὀρθῶν καὶ ἐσφαλμένων προ-
τάσεων, τὴν ἐκλογὴν ὀρθῆς ἀπαντήσεως
μεταξὺ πολλῶν ἀπαντήσεων, τὴν εὑρεσιν
καλῆς ἀπαντήσεως, τὴν ἐπιτυχὴ λογικὴν
σύνθεσιν στοιχείων διὰ τὸν σχηματισμὸν
ὀρθῶν προτάσεων ἢ ἀπαντήσεων, τὴν ἀνα-
διοργάνωσιν στοιχείων κατὰ χρονολογικὴν
ἢ τοπικὴν σειρὰν, κατὰ σπουδαιότητα
κ.λ.π.

γ) Αἱ κλίμακες ἐκτιμήσε-
ως τῶν σχολικῶν προϊόν-
των ἀφοροῦν τὴν γραφὴν, τὰ ἱχνογρά-
φημα, τὰς ἐκθέσεις, τὸ ὀρθογραφικὸν λε-
ξιλόγιον, δηλαδὴ προϊόντα τῶν μαθητῶν,
τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ βαθμολογηθοῦν ἀ-
κριβέστερον δι' εἰδικῶν κλιμάκων, ὥστε
ὅλοι νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰ ἐκτιμοῦν ὁ-
μοίως. Ἡ δημιουργία τῶν τοιούτων κλι-
μάκων προϋποθέτει τὰς κρίσεις εἰδικῶν ἐ-
πιστημόνων διὰ μίαν σειρὰν ἔργων τῶν
μαθητῶν, τὴν σύγκρισιν τῶν κρίσεων αὐ-
τῶν καὶ τὴν δημιουργίαν σειρᾶς, κατ' ἀ-
ξίαν, τῶν μαθητικῶν ἔργων.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἔργα αὐτὰ ἔπειτα
συγκοινοῦνται τὰ νέα ἔργα τῶν οἰωνόηποτε
ἄλλων παιδιῶν καὶ λαμβάνουν τὴν ἀντί-
στοιχον βαθμολογίαν τῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω κλιμάκων, ὑπάρ-
χουν καὶ ἄλλαι τοιαῦται, αἱ ὁποῖαι ἀναφέ-
ρονται εἰς τὴν μέτρησιν τῆς ἀξίας τῶν δι-
δασκάλων, τοῦ χαρακτήρος τῶν μαθητῶν,
τῆς ποιότητος τῶν σχολικῶν κτιρίων, τῆς
ποιότητος τῆς μικρᾶς κοινωνικῆς ομάδος
τῆς σχολικῆς τάξεως κλπ.

δ) Ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ εἶδη τῶν τεχνικῶν
μέσων μετρήσεως, ἄλλα ἐφαρμόζονται εἰς
ὁμάδας μαθητῶν, ἄλλα εἰς ἰδιαίτερα ἀτο-
μα, ἄλλα ἐρευνοῦν τὴν λειτουργίαν πνευ-

ματικῶν ἱκανοτήτων ἢ τὴν ἀποδοτικότητα
τῶν μαθητῶν εἰς ὅ,τι γνωρίζουν καὶ εἰς
ὅ,τι δύνανται νὰ πράξουν.

Τὰ μέσα αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ μᾶς δώ-
σουν τὴν ἀληθῆ πραγματικότητα τῆς ἱκα-
νότητος τῶν παιδιῶν. Οἱ σύγχρονοι ἐπι-
στήμονες πιστεύουν ὅτι μᾶς παρέχουν μί-
αν γνώσιν, ἢ ὁποῖα πλησιάζει τὴν ἀλήθει-
αν, ἐφ' ὅσον ἐπέτυχεν ὁ ἐξεταστής νὰ ἐξου-
δερώσῃ τὰς ἐπιδράσεις τῶν ποικίλων πα-
ραγόντων. (τυχαίων, συστηματικῶν) καὶ
ἐφ' ὅσον ἀποδέχεται τὴν ἀξίαν τῶν καὶ
συνεπῶς τὰ χρησιμοποιεῖ. Δύνανται θαυ-
μάσια νὰ ἀντικαταστήσουν τὰς συνήθεις ἐ-
ξετάσεις καὶ τὴν συνήθη βαθμολογίαν, δι-
ότι εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ τὰ ὑποκειμε-
νικά καὶ συναισθηματικά στοιχεῖα τῆς ἐ-
κτιμήσεως τοῦ διδασκάλου καὶ διότι, ὡς
ἀντικειμενικά μέσα μετρήσεως, ἐπιτρέπουν
νὰ συγκρίνωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῶν
μαθητῶν ἄλλων σχολείων, νὰ γνωρί-
σωμε τὴν σειρὰν τῆς ἀξίας, τὴν ὁ-
ποῖαν λαμβάνει κάθε μαθητής, ἀναλό-
γως τῶν ἱκανοτήτων καὶ γνώσεων του, εἰς
σχέσιν πρὸς τοὺς συμμαθητάς του μίᾳς ἐκ-
παιδευτικῆς περιφερείας καὶ νὰ ἔχωμε τοι-
ουτοτρόπως ἑνιαίαν καὶ ἀντικειμενικὴν
μέτρησιν.

Ὅλα αὐτὰ βοηθοῦν νὰ ὑπολογίσωμε
τὰς προόδους τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἐκτιμή-
σωμε τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν μεθό-
δων καὶ, κατὰ συνέπειαν, τὴν ἱκανότητα
τῶν διδασκάλων.

Ἀποδίδοντες τὴν πρώτην σημασίαν εἰς
τὴν καλὴν κρίσιν τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν
ἱκανότητα τῶν μαθητῶν καὶ, παρὰ τὸν ἀν-
τικειμενικὸν της χαρακτήρα, νομίζομεν
ὅτι τρέπει νὰ προστεθῇ εἰς αὐτὴν τὴν κρί-
σιν καὶ ἡ τόσον ὠφέλιμος βοήθεια τῶν
στατιστικῶν τεχνικῶν μεθόδων μετρήσεως.

III. Παραδείγματα σχολικῶν τέστ (κριτηρίου).

1. Τέστ ταχύτητος γραφῆς:

Α) Τεχνική: Εἰς διάρκειαν ἑνὸς
πρώτου λεπτοῦ τῆς ὥρας καλοῦνται τὰ
παιδιά νὰ γράψουν μὲ μελάνη, ὅσον τὸ
δυνατὸν ταχύτερον, ἄλλα εὐανάγνωστα,
τὴν ἐξῆς φράσιν: «Ὁ γαλανὸς οὐρανός».

Β) Βαθμολογία: Μετροῦμε τὸν
ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων εἰς τὰς φράσεις,
τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἕκαστος μαθητής κα-
τὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς λεπτοῦ. Ὁλόκλη-
ρος ἡ φράσις περιέχει 15 γράμματα.

Γ) Κλίμαξ ἀποδόσεως εἰς γράμματα.

7 ἐτῶν:	ἄρρ.	75,	θ.	35
8	>	>	75,	θ. 65
9	>	9	85,	θ. 75
10	>	>	90,	θ. 75
11	>	>	100,	θ. 90
12	>	>	105,	θ. 105
13	>	>	105,	θ. 110
14	>	>	120,	θ. 135
15	>	>	145,	θ. 135
16	>	>	155,	θ. 150

17 » » 170, θ. 160
 ώριμοι » » 185, θ. 180

2. Τέστ ταχύτητας ανάγνωσης:

Α) Τεχνική: Παρουσιάζομεν εις τὸ παιδί άγνωστον κείμενον μιᾶς ιστορίας μετὸν τίτλον καὶ ζητοῦμεν νὰ τὸ διαβάσῃ μεγαλοφώνως. Μόλις διαβάσῃ τὸν τίτλον, προσέχομεν τὸ χρονόμετρον μας, χωρὶς νὰ γίνωμεν ἀντιληπτοί ἀπὸ τὸ παιδί, διότι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ διακόπῃ τὴν προσπάθειά του. Σημειώνομε τὴν λέξιν πού θὰ ἔχῃ διαβάσῃ τὸ παιδί εἰς τὸ τέλος ἐνὸς πρώτου λεπτοῦ τῆς ὥρας καὶ τὸ ἀφήνομε νὰ συνεχίσῃ διαβάζοντας ἕως τὸ τέλος τὴν φράσιν του, ὅποτε τὸ διακόπτομεν.

Β) Βαθμολογία. Μετροῦμε τὸν ἀριθμὸν τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἐδιάβασεν εἰς τὴν διάρκειαν ἐνὸς λεπτοῦ.

Γ) Κλίμαξ ἀποδόσεως:

7 ἐτῶν:	50 λέξεις
8 »	60 »
9 »	85 »
10 »	110 »
11 »	125 »
12 »	135 »
13 »	145 »

3. Τέστ ἀπαγγελίας κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν:

Α) Τεχνική: Δίδομεν εἰς κάθε μαθητὴν ἓνα θύβλιον καὶ τοῦ παραγγέλλομε νὰ διαβάσῃ μεγαλοφώνως εἰς μίαν σελίδα ὀλίγας σειράς καὶ εἰς διάρκειαν δύο ἢ τριῶν λεπτῶν.

Β) Βαθμολογία: Χαρακτηρίζομε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ μαθητοῦ μετὰ ἓνα ἀπὸ τοὺς ἑξῆς χαρακτηρισμοὺς:

α) Ἀνάγνωσις ὑπό-συλλαβιστική: ὅταν δὲν δύναται νὰ συνενώσῃ τὰ γράμματα καὶ τὰ προφέρῃ ἓνα — ἓνα μετὰ δυσκολίαν.

β) Ἀνάγνωσις συλλαβιστική: ὅταν διαβάσῃ κατὰ συλλαβὰς, τὰς ὁποίας προφέρει χωριστά, χωρὶς νὰ σχηματίζῃ λέξεις, π.χ. ὁ στρα-τι-ώ-της εἶ-χε τὸ ὄπλο-του.

γ) Διστακτική ἀνάγνωσις: Ὅταν διαβάσῃ κατὰ ὀλοκλήρους λέξεις ἢ ὁμάδας λέξεων μετὰ στάσεις πολλὰς εἰς τὴν τύχην, πού ὀρίζονται κυρίως ἀπὸ τὰς δυσκολίας ἀναγνώσεως καὶ ὅχι ἀπὸ τὸ νόημα.

δ) Εὐχερὴς ἀνάγνωσις: Ὅταν αἱ στάσεις γίνονται εἰς τὰ σημεῖα στίξεως, ἀλλὰ ἡ ἀπαγγελία εἶναι μονότονος, ὥσάν νὰ μὴ καταλαβαίνει τὸ παιδί τί λέγει.

ε) Ἐκφραστική ἀνάγνωσις: Ὅταν, ἐκτὸς τῶν κανονικῶν στάσεων εἰς τὰ σημεῖα στίξεως, ἀπαγγέλλῃ κάθε φράσιν μετὰ τὸν τονισμὸν πού ἀρμόζει.

στ) Οἱ χαρακτηρισμοὶ δύνανται νὰ διατυπώνωνται καὶ μεϊκτοί, π.χ. ἀνάγνωσις «συλλαβιστική — διστακτι-

κή», «διστακτική — εὐχερὴς» κλπ.

Γ) Κλίμαξ ἀποδόσεως:

6-7 ἐτῶν	ὑποσυλλαβιστική ἀνάγνωσις
7-8 »	συλλαβιστική »
8-9 »	διστακτική »
9-10 »	διστακτική — εὐχερὴς
10-11 »	εὐχερὴς

4. Τέστ ἀπαγγελίας κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν:

Α) Τεχνική: Δίδομεν εἰς τὰ παιδιά τὴν ἑξῆς φράσιν καὶ ζητοῦμε νὰ τὴν διαβάσουν: «Ἐμεῖς πρέπει ν' ἀποφεύγωμε τὰ περίσσεια ἑξοδα, ἔάν θέλωμε νὰ ἔχωμε χρήματα διὰ τὰ ἑξοδα πού θὰ χρειασθοῦν, διὰ νὰ σπουδάσῃς».

Β) Βαθμολογία: Σημειώνομε, ὅταν διαβάσῃ ὁ μαθητής, τὰς ἐσφαλμένας στάσεις του καὶ τὰς διακοπὰς τῆς φωνῆς του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν λέξεων. Μετὰ δύο ἀριθμοὺς καθορίζομε τὴν ἡλικίαν ἀναγνώσεως ἢ τοὶ τὴν ἡλικίαν διακοπῆς τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἡλικίαν ἐσφαλμένων στάσεων. Τὸ ἄθροισμα τῶν δύο ἡλικιῶν μᾶς δίδει τὸν μέσον ὄρον, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τὴν ἡλικίαν ἀπαγγελίας κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν.

Γ) Κλίμαξ ἀποδόσεως:

6 ἐτῶν:	διακοπαὶ 17,	ἐσφαλμ. στάσεις	15
7 »	» 11,	» »	12
8 »	» 4,	» »	9
9 »	» 0,	» »	5

5. Τέστ ὀρθογραφίας καταλήξεων οὐσιαστικῶν εἰς: η-οι

α) Τὸ κείμενον: «Ἡ ἀνοιξη, μία ὁμορφὴ ἐποχὴ, πλησιάζει. Οἱ ἄνθρωποι τὴν περιμένουν μετὰ μεγάλην χαρὰν.

Ἡ γῆ, οἱ λόφοι, οἱ πεδιάδες καὶ ἡ κάθε πλαγιά τῶν βουνῶν θὰ φορέσουν μιά πράσινη στολή. Οἱ ξηροὶ κῆποι θ' ἀνθίσουν. Οἱ πηγὲς θ' ἀναβλύζουν γάργαρα νερό.

Οἱ καλόκαρδοι βοσκοί, χαρούμενοι, θὰ ὀδηγήσουν τὰ πρόβατά των στὴν τρυφερὴ χλόη. Ὅλοι οἱ ἐργατικοὶ γεωργοὶ θὰ καλλιεργήσουν τὴν σκληρὴν γῆ. Οἱ καλοὶ διδάσκαλοι θὰ ὀδηγήσουν καὶ αὐτοὶ τὰ παιδιά στὴν ἐξοχὴ καὶ θὰ παίξουν ὅλοι μετὰ ἀδελφωμένοι σὲ μιά ἀνοιξιὰτικὴ φύση.

Ἡ Φανή, οἱ φίλες τῆς, ἡ ἀδελφὴ τῆς καὶ οἱ καλοὶ συμμαθηταὶ τῆς θὰ μαζεύουν λουλούδια στοὺς ἀγρούς. Τὸ κάθε ἀγόρι παίζει μετὰ τὸ μεγάλο τόπι. Ἡ ἐποχὴ αὕτῃ χαρίζει μιά μεγάλη γιορτὴ, τὸ Πάσχα, πού τὸ γιορτάζουν, χαρούμενοι ὅλοι οἱ Χριστιανοί».

β) Ὁδηγία ἐπιδόσεως: Λέγομεν εἰς τὰ παιδιά τὰ ἑξῆς:

«Θὰ σᾶς διαβάσω ἓνα κείμενον, μιά φορά, ὀλόκληρον. Ὑστερα θὰ τὸ διαβάσω λέξιν πρὸς λέξιν καὶ σεῖς θὰ τὸ γράφετε εἰς ἓνα φύλλον — χαρτί. Θὰ προσπαθήσετε νὰ τὸ γράψετε ὅσο μπορεῖτε σωστότερα, χωρὶς νὰ βλέπη ὁ ἓνας εἰς τὸ χαρτί τοῦ ἄλλου. Ὅταν τελειώσετε, θὰ σᾶς ξαναδια-

θάσω και θα πάρω τα γραπτά σας.

—Τώρα, κοιτάτε μια κόλλα από το πρόχειρον τετράδιόν σας. Γράψατε το όνομά σας επάνω — επάνω εις την πρώτην σειράν και την τάξιν σας.

—Προσέξτε..... Διαβάζω..... (διαβάζω το κείμενον δλόκληρον). Τώρα θα το διαβάσω λέξιν προς λέξιν. Έσείς θα γράφετε. Αρχίζω... Γράφετε...

—Τελειώσαμε όλο το κείμενον. Τώρα θα το ξαναδιαβάσω δλόκληρον. Σεις θα προσέχετε μέσα εις το γραπτόν σας. Διαβάζω... Τώρα θα μαζέψω τα γραπτά σας».

γ) Σκοπός του τέστ: Η ανάκαλυψις της ορθογραφικής ικανότητος εις τας καταλήξεις των ουσιαστικών εις -η- και εις -οι-. Σύνολον λέξεων με κατάληξιν εις -η- : 30 και εις -οι- : 30.

δ) Βαθμολογία των απαντήσεων: Σημειώνομεν εις κάθε γραπτόν τα λάθη μόνον εις τας καταλήξεις των ουσιαστικών εις -η- και εις -οι-. Μετρούμε τα λάθη καταλήξεων εις -η- και καταλήξεων εις -οι- και τα αφαιρούμεν από το σύνολον 30 που φανερώνει τας σχετικές λέξεις που υπάρχουν εις το κείμενον (30 λέξεις με κατάληξιν εις -η- και 30 με κατάληξιν εις -οι-) και βρίσκομεν τας δρθάς απαντήσεις εις κάθε περίπτωσιν. Έφαρμόζομεν επ' αυτών την στατιστικήν και βρίσκομεν ώρισμένα στοιχεία που μάς δίνουν την γενικήν εικόνα επιδόσεως της τάξεως.

6. Τέστ ορθογραφίας καταλήξεων ρημάτων σε: εται και -τε.

α) Το κείμενον:

«Κάθε μαθητής χαίρεται να βλέπη ώραιά την αύλή και καθαρές τις αίθουσες. Όλοι σας φροντίζετε για την καθαριότητα του σχολείου. Όταν βλέπετε, κάπου, στούς διαδρόμους, πεσμένο ένα χαρτί, τρέχετε και το σηκώνετε, για να το ρίξετε στο καλάθι των άχρήστων. Όταν κόβετε άχρηστα μικρά χαρτάκια, δέν τα ρίχνετε στο πάτωμα. Ο καθένας σας σέβεται την καθαριότητα και σκέπτεται το καθήκον του.

Όταν θγαίνετε διάλειμμα, ό επιμελητής σας κάθεται μέσα στην αίθουσα και την περιποιείται με φροντίδα. Έτσι, όταν επιστρέψετε, την εύρίσκετε άερισμένη και καθαρή.

Η αίθουσα καθαρίζεται συχνά, το πάτωμα σφουγγαρίζεται και κάθε παράθυρο πλένεται. Η καθαρίστρια εργάζεται την ήμερα στο σχολειόν και κουράζεται πολυ σόν καλή νοικοκυρά».

β) Οδηγία επιδόσεως: (όπως και εις το προηγούμενον τέστ).

γ) Σκοπός της έρεύνης: Η ανάκαλυψις της ορθογραφικής ικανότητος των παιδιών εις τας καταλήξεις των ρημάτων: -εται (3ον προσ. ένικοϋ) και -τε (2ον προσ. πληθ.).

Σύνολον λέξεων με κατάληξιν: -εται: 10.

Σύνολον λέξεων με κατάληξιν: -ετε: 10.

δ) Βαθμολογία των απαντήσεων (όπως και εις το προηγούμενον τέστ).

7. Τέστ ορθογραφίας καταλήξεων ρημάτων εις: ομαι, ωμαι, ομε, ωμε:

α) Το κείμενον:

«Σηκώνομαι πολυ ένωρίς με την δροσερή αύγή, πετάγομαι από το κρεβάτι μου και κινούμαι στο λουτρό. Γρήγορα — γρήγορα πλένομαι. Στο τραπέζι παίρνομεν όλοι μαζί το ρόφημα. Έπειτα αρχίζω να ντύνομαι, να χτενίζομαι και να έτοιμάζομαι για το σχολειόν. Φεύγω από το σπίτι. Συναντώ τα άλλα παιδιά και θαδίζομε μαζί στοί ωραίο δρόμο. Προσέχομε να μη κινδυνέψομε από τα αυτοκίνητα.

Φθάνομε στην αύλή του σχολείου και αρχίζομε να παίζομε, να φωνάζομε και να τρέχομε. Όταν ακούσωμε το κουδούνι, θα τρέξομε, για να κάνωμε γραμμές. Η προσευχή αρχίζει. Πόσο χαίρομαι στην ώρα της προσευχής, που όλοι μαζί ψάλλομε τον ύμνο μας. Τότε σκέπτομαι τον Θεόν και προσπαθώ να φαντάζομαι το στοργικό χέρι του επάνω μου. Τελειώνομε την προσευχή και άνεβαίνομε τις σκάλες του σχολείου. Έγώ αγωνίζομαι να πιάνωμαι από τα κάγκελα, για να μη μπλέκωμαι στα παιδιά, και προχωρώ γρήγορα. Μπαίνομε όλοι στην αίθουσα και περιμένομε τον Δάσκαλόν μας. Προσπαθώ να φαίνωμαι και να είμαι ήσυχος. Κάθομαι στο θρανίο μου και αρχίζω να συλλογίζομαι ότι σήμερα πρέπει να προσέξωμε τα νέα μαθήματα και να προσπαθήσωμε να τα καταλάβωμε. Ο Δάσκαλος έρχεται. Αισθάνομαι χαρούμενος, που αρχίζει το μάθημα».

β) Οδηγία επιδόσεως: (όπως και εις το προηγούμενον τέστ).

γ) Σκοπός της έρεύνης: Η ανάκαλυψις της ορθογραφικής ικανότητος εις τας καταλήξεις των ρημάτων: εις -ομαι, -ωμαι, -ομε και -ωμε. Σύνολον λέξεων εις -ομαι: 10, εις -ωμαι 10, εις -ομε: 10 εις -ωμε: 10.

δ) Βαθμολογία των απαντήσεων (όπως και εις το προηγούμενον).

8. Τέστ ορθογραφίας καταλήξεων ρημάτων εις: ει - η:

α) Το κείμενον:

«Ο γεωργός φροντίζει να έτοιμάση ένωρίς τα εργαλεία του, για ν' αρχίση την σπορά. Θα όργώση το χωράφι του κι όποτε αποφασίση να ρίξη τόν σπόρο. Απλώνει το χέρι του δεξιά και άριστερά τούς σπόρους. Σκορπίζει τόν σπόρον κανονικά σε όλη την όργωμένη γή.

Όταν τελειώσει, πηγαίνει στα ζευγαρωμένα θόδια και αρχίζει ν' ανοίγει τη γη με τὸ ἀλέτρι. Τὸ φρέσκο χώμα θὰ σκεπάσει τοὺς σπόρους. Ὁ βοηθὸς του σπαίρνει τοὺς θώλους, θγάζει τὰ ἀγρία χόρτα καὶ τίς πέτρες καὶ προσπαθεῖ νὰ καθαρίσῃ τὸ χωράφι. Ἡ κουρούνα θαδίζει κοντά τους, γιὰ νὰ τρώγῃ τοὺς σπόρους².

θ) Ὁ δ η γ ι α Ἐ π ι δ ὀ σ ε ω ς: (ὅπως εἰς τὰ προηγούμενα).

γ) Σ κ ο π ὀ ς τ ο ὕ τ έ σ τ ι: Ἡ ἀνακάλυψις τῆς ὀρθογραφικῆς ἱκανότητος τῶν παιδιῶν εἰς τὰ καταλήξεις τῶν ρημάτων εἰς -ει- καὶ -η-.

Λέξεις μὲ καταλήξεις εἰς -ει = 10.

Λέξεις μὲ καταλήξεις εἰς -η-: 10.

δ) Β α θ μ ο λ ο γ ι α τ ὶ ν ἀ π α ν τ ῆ σ ε ω ν: (ὅπως καὶ εἰς τὰ προηγούμενα).

9. Τέστ ἀριθμητικῆς ἐπὶ πράξεων ἀκεραίων ὅλων τῶν μορφῶν:

Προσθέσατε:

$$\begin{array}{r} 5 \\ + 2 \\ \hline 7 \end{array} \quad \begin{array}{r} 9 \\ + 6 \\ \hline 15 \end{array} \quad \begin{array}{r} 14 \\ + 73 \\ \hline 87 \end{array} \quad \begin{array}{r} 24 \\ + 60 \\ \hline 84 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 36 \\ \hline 93 \end{array} \quad \begin{array}{r} 55 \\ + 67 \\ \hline 122 \end{array} \quad \begin{array}{r} 270 \\ + 409 \\ \hline 679 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3082 \\ + 643 \\ \hline 3725 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 21736 \\ + 9468 \\ \hline 31204 \end{array} \quad \begin{array}{r} 85764 \\ 24231 \\ \hline 109995 \end{array} \quad \begin{array}{r} 7 \\ 5 \\ 2 \\ + 4 \\ 3 \\ \hline 16 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3 \\ 7 \\ 4 \\ 5 \\ 2 \\ + 1 \\ \hline 12 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 18 \\ 3 \\ 432 \\ 15 \\ 7 \\ 5321 \\ 6 \\ \hline 126 \end{array} \quad \begin{array}{r} 4 \\ 8 \\ 3 \\ 2 \\ 5 \\ 7 \\ 1 \\ 6 \\ \hline 9 \end{array}$$

Ἀφαιρέσατε:

$$\begin{array}{r} 7 \\ - 4 \\ \hline 3 \end{array} \quad \begin{array}{r} 8 \\ - 8 \\ \hline 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 19 \\ - 3 \\ \hline 16 \end{array} \quad \begin{array}{r} 12 \\ - 7 \\ \hline 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} 33 \\ - 7 \\ \hline 26 \end{array} \quad \begin{array}{r} 35 \\ - 23 \\ \hline 12 \end{array} \quad \begin{array}{r} 68 \\ - 40 \\ \hline 28 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ - 7 \\ \hline -3 \end{array} \quad \begin{array}{r} 8 \\ - 7 \\ \hline 1 \end{array} \quad \begin{array}{r} -3 \\ - 7 \\ \hline -10 \end{array} \quad \begin{array}{r} -7 \\ - 23 \\ \hline -30 \end{array} \quad \begin{array}{r} -40 \\ \hline -40 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ - 38 \\ \hline 15 \end{array} \quad \begin{array}{r} 60 \\ - 12 \\ \hline 48 \end{array} \quad \begin{array}{r} 409 \\ - 108 \\ \hline 301 \end{array} \quad \begin{array}{r} 567 \\ - 208 \\ \hline 359 \end{array} \quad \begin{array}{r} 81563 \\ - 4275 \\ \hline 77288 \end{array}$$

Πολλαπλασιάσατε:

$$\begin{array}{r} 2 \\ \times 6 \\ \hline 12 \end{array} \quad \begin{array}{r} 42 \\ \times 3 \\ \hline 126 \end{array} \quad \begin{array}{r} 32 \\ \times 5 \\ \hline 160 \end{array} \quad \begin{array}{r} 21 \\ \times 14 \\ \hline 294 \end{array} \quad \begin{array}{r} 79 \\ \times 8 \\ \hline 632 \end{array}$$

Διαιρέσατε:

$$\begin{array}{l} 4 : 2 = 2 \\ 522 : 6 = 87 \\ 48960 : 72 = 680 \end{array} \quad \begin{array}{l} 28 : 4 = 7 \\ 4514 : 61 = 74 \\ 3087 : 49 = 63 \end{array} \quad \begin{array}{l} 69 : 3 = 23 \\ 8463 : 21 = 403 \end{array} \quad \begin{array}{l} 328 : 4 = 82 \end{array}$$

10 Τέστ ἀπλῶν ἀριθμητικῶν πράξεων (400 προσθαφαιρέσεις, 400 πολ.) σμοί - διαιρέσεις)

α) Προσθαφαιρέσεις: 400 (ὅλων τῶν μορφῶν):

$$\begin{array}{l} 7 \text{ καὶ } 0 = \dots, \quad 9 + 5 = \dots, \quad \text{ἀπὸ } 6 \\ \text{ἕως } 11 = \dots, \quad 13 - 7 = \dots, \quad 2 \text{ καὶ } 2 = \\ = \dots, \quad 8 \text{ καὶ } 4 = \dots, \quad \text{ἀπὸ } 6 \text{ ἕως } 9 = \\ \dots, \quad 22 - 3 = \dots, \quad 3 + 4 = \dots, \quad 9 + 0 = \\ = \dots, \quad \text{ἀπὸ } 2 \text{ ἕως } 3 = \dots, \quad 11 - 6 = \\ \dots, \quad 1 + 1 = \dots, \quad \text{ἀπὸ } 6 \text{ ἕως } 8 = \dots, \\ 1 \text{ καὶ } 4 = \dots, \quad 5 + 0 = \dots, \quad 6 \text{ καὶ } 7 = \\ = \dots, \quad \text{ἀπὸ } 2 \text{ ἕως } 5 = \dots, \quad 8 + 9 = \dots, \end{array}$$

β) Πολλαπλασιασμοὶ - Διαιρέσεις: 400 (ὅλων τῶν μορφῶν):

$$\begin{array}{l} 4 \times 2 = \dots, \quad 18 : 3 = \dots, \quad \text{εἰς τὸ } 16 \dots \\ \text{φορὲς } 8, \quad 3 \times 2 = \dots, \quad 0 : 3 = \dots \\ 2 \times 4 = \dots, \quad \text{εἰς τὸ } 24 \dots \text{ φορὲς } 8, \quad 6 \text{ φο-} \\ \text{ρὲς } 0 = \dots, \quad 1 \text{ φορὰ } 2 = \dots, \quad 63 : 7 = \dots, \\ 5 \times 0 = \dots, \quad 7 \text{ φορὲς } 8 = \dots, \quad \text{εἰς τὸ } 40 \\ \dots \text{ φορὲς } 8, \quad 0 : 6 = \dots, \quad 3 \times 8 = \dots, \\ 9 \times 9 = \dots, \quad \text{εἰς τὸ } 27 \dots \text{ φορὲς } 3, \quad 8 \text{ φο-} \\ \text{ρὲς } 2 = \dots \end{array}$$

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον)

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ ΤΑΥΤΗΣ

Υπό τοῦ κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΩΤΑΚΟΥ, διδασκάλου
Πειραματικοῦ Σχολείου Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἀπαραίτητος μὰ καὶ κεφαλαιώδους σημασίας παράγων καλῆς διδ(λ)ίας εἶναι ἡ ἐποπτεία. Τὸ σύγχρονον μάλιστα σχολεῖον θεωρεῖ τὴν ἐποπτείαν ὡς θεμελιώδη ἀρχὴν καὶ οἱ παιδαγωγοὶ μας ἐπιθυμοῦν ὅχι τὴν σχετικὴν ἀλλὰ τὴν ἀπόλυτον ἐποπτεῖαν. Ἀπαιτοῦν δηλ. ὅλα τὰ μαθήματα ὡς καὶ αὐτὴ ἡ Γυμναστικὴ ἀκόμη νὰ διδάσκεται ἐποπτικῶς. Διότι ἂν συμβαίη τι τὸ ἀντίθετον ἐκτὸς τῆς μὴ ἀποδόσεως τῆς διδασκαλίας θὰ εἶναι καὶ ἐνάντιον πρὸς τὴν σύγχρονον ψυχολογίαν καὶ Παιδαγωγικὴν. Διὰ νὰ ἐκπληρῶνεται δὲ πραγματικῶς ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποπτείας πρέπει αὐτὸ πού διδάσκουμεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συνειδήσιν τῶν μαθητῶν μὲ ὅλας ἂν εἶναι δυνατόν τὰς αἰσθήσεις. Κατὰ τὸν Κάντ ἡ ἐποπτεία εἶναι ἀπαραίτητος παράγων τῆς γνώσεως, δεδομένου χρησμον, ἵνα καταστῇ δυνατὴ οἰσδήποτε ἐμπειρία. Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον ὅτι τίποτε δὲν κατορθώνεται εἰς τὸ σχολεῖον ἄνευ τῆς ἐποπτείας. Ὁ μαθητὴς διαπαιδαγωγεῖται μᾶλλον διὰ τῆς ἐποπτείας. «Δίδασκε ἐποπτικῶς» εἶπεν ὁ παιδαγωγὸς τῆς ἀγάπης Πεσταλότσι. Τὴν τεραστίαν ἀξίαν τῆς ἐποπτείας διατρανώνει καὶ ἀποδεικνύει ὁ τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος Ἀριστοτέλης ὅταν λέγῃ: «Οὐδὲ νοεῖ νοῦς τὰ ἐκτὸς μὴ μετ' αἰσθήσεως».

Αἱ πλήρεις, σαφεῖς, ἄμεσοι καὶ ζωντανοὶ ἐποπτεῖαι εἶναι ὁ πιὸ φυσικὸς τρόπος ἐνεργείας μας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τῆς ἀγωγῆς. Εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ ὅλη διδασκαλία, διότι εἶναι τὸ ἀπόλυτον θεμέλιον πάσης γνώσεως. Πρέπει δὲ νὰ ἐπιδιώκωμεν ἐν τῷ σχολεῖῳ τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν κατ' αἰσθήσιν ἐποπτεῶν διὰ τῆς ἀναστροφῆς πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὴν φύσιν γενικῶς διὰ τῆς συστηματικῆς κατὰ τὸ δυνατόν παρατηρήσεως. Στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἐποπτεῶν ἀποτελεῖ ἡ συναισθηματικὴ σύνδεσις τῶν μαθητῶν πρὸς τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν θέμα. Ἐπιδιώξεις τοῦ διδασκάλου θὰ εἶναι προσεῖ καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀπόκτησις ὑπὸ τῶν μαθητῶν σαφεστέρων καὶ πληρεστέρων πνευματικῶν ἐποπτεῶν.

—Υπηρετίαις ταύτης εἰς τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας:

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην ἡ γεωγραφικὴ ὕλη πρέπει νὰ ὑποπίπτῃ εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ εἰ δυνατόν εἰς τὴν ἀμεσον παρατήρησιν τῶν μαθητῶν πρὸς σχηματισμὸν σφῶν, μονίμων καὶ ἀκριβῶν ἐποπτεῶν. Μάθημα γεωγραφίας χωρὶς ἐποπτικὴν διδασκαλίαν δὲν δύναται νὰ νοηθῇ σήμερον. Ἐνεκα τούτου ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ὁδηγῇ τοὺς μαθητὰς ἵνα παρατηροῦν αὐτοῦσια εἰ δυνατόν τὰ γεωγραφικά

στοιχεῖα τῆς ἰδιαίτερας τῶν πατρίδος καὶ γειτονικῶν περιοχῶν. Αἱ ἐκδρομαί, τὰ ταξίδια καὶ οἱ περίπατοι πολὺ θὰ συμβάλουν διὰ νὰ σχηματίσουν οἱ μαθηταὶ ἄμεσον ἀντίληψιν τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν στοιχείων. Θὰ παρατηρήσουν τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος τῶν, τὸν οὐρανόν, τὰς μετεωρολογικὰς συνθήκας, τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων καὶ θὰ ἀποκτήσουν σαφὴ γνῶσιν τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν ἐννοιῶν. Ἡ τοπικὴ γεωγραφία θὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς θάσις, ὡς ὑποστήριγμα καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἐτοιμὴ νὰ βοηθήσῃ εἰς μίαν ἀκριβῆ ἐξήγησιν, εἰς μίαν σύγκρισιν, εἰς ἓνα μέτρον.

Ἡ ἄμεσος ἐποπτεία καὶ ἡ ἐν ταύτῃ παρατιδουγνωστικὴ διδασκαλία, ὡς πηγὴ σαφειῶν παραστάσεων, οὐδένα ἔχει ἰσάξιον ἀντικαταστάτην. Δυστυχῶς εἶναι δυνατὴ μόνον προκειμένου περὶ τῆς στενωτέρας πατρίδος τῶν μαθητῶν. Μόνῃ ἡ διδασκαλία τῆς στενωτέρας πατρίδος λέγει ὁ ἀείμνηστος Λάμπας εὐρίσκεται εἰς εὐνοϊκὴν θέσιν νὰ δύναται νὰ παρουσιάσῃ αὐτοῦσια τὰ ἀντικείμενά της. Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τὸ δυνατόν περισσότεραι ἐκδρομαί. Καὶ διὰ τὴν μετέπειτα δὲ γεωγραφικὴν διδασκαλίαν εἶναι σπουδαιότατη ἡ ἐποπτεία τῆς στενωτέρας πατρίδος.

Εἶπομεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς γεωγραφίας εἶναι ἀδύνατος ἄνευ ἐποπτείας. Προσπάθεια διδασκαλίας γεωγραφίας ἄνευ ἐποπτικῶν μέσων εἶναι οὐτοπία ὅμοια μετὰ ταύτην πρὸς ἀντίληψιν τοῦ ἤχου διὰ τῆς δράσεως ἢ τοῦ χώρου καὶ τῆς ἐκτάσεως διὰ τῆς ἀκοῆς. Πρέπει λοιπὸν νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὰ ἐποπτικὰ μέσα ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων ὁ μαθητὴς θὰ παρατηρήσῃ καὶ θὰ ἀντιληφθῇ τὴν γεωγραφικὴν πραγματικότητα τῆς χώρας καὶ θὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ παρατηρηθέντα. Εὐχῆς ἔργον θὰ ᾔτο ἂν ἡ παρατήρησις τῆς γεωγραφικῆς ὕλης ἐγένετο οὐχὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἐξω εἰς τὸ ὕπαιθρον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ χάρτου τῆς γῆς ὅπως ἐδημιούργησεν αὐτὸν ὁ Θεός. Δυστυχῶς ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλον νὰ γίνῃ διὰ τὸ μάθημα τῆς κυρίως γεωγραφίας, διότι τὰ διδασκόμενα ἀντικείμενα κείνται καθ' ὅλοκληρίαν μακρὰν τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος τοῦ μαθητοῦ.

Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ παρατήρησις νὰ γίνεταί ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ σχολείου καὶ ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν διαφόρου εἶδους ὡς καὶ τῶν ἄλλων βοηθητικῶν ἐποπτικῶν μέσων τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας, ἅτινα θέλομεν ἀναφέρει λεπτομερῶς

κατωτέρω και τα όποια βοηθούν μεγάλως τόν μαθητήν εις την όρθήν αντίληψιν τών διαφόρων γεωγραφικών στοιχείων, ήτοι ποταμών, λιμνών, όρέων, πόλεων, πολιτιστικών καταστάσεων, ήθών και έθιμών κλπ., πού δέν δύναται ό χάρτης, όσον τέλειος και άν είναι, νά παρουσιάση εις τόν παρατηρητήν.

—Τοιαύτα έποπτικά μέσα είναι τά εξής:

1. Τά ταξίδια και αί εκπαιδευτικάι έκδρομαί.

"Όπου και έφ' όσον καθίσταται δυνατόν νά πραγματοποιηθούν, αποτελούν τό άριστον έποπτικόν μέσον, διότι δι' αυτών δύναται τις νά γνωρίση έκ του πλησίον και του φυσικού τας έξεταζόμενας χώρας.

2. Οί παντός είδους χάρται.

α) Άνά γλυφοί επί του έδάφους μέ όρθόν προσανατολισμόν και μεγάλην κλίμακα, κατασκευαζόμενοι από τους ίδίους τους μαθητάς μέ υλικά πρόχειρα, ήτοι τεμαχίδια κεράμων, διαφόρων πετρωμάτων, θόσσαλα, άμμον την όποιαν δυνάμεθα νά χρωματίσωμεν διά χρωμάτων άνιλίνης ή ύδροχρωμάτων. Ποικίλα γεωγραφικών χαρτών διά την καλήν διδασκαλίαν του μαθήματος της γεωγραφίας είναι τό πρώτον μέλημα. Χάρται άνά γλυφοί έκ γύψου ή χαρτοπολτού, άνά γλυφοί ζωγραφικοί, γεωφυσικοί και πολιτικοί, παραγωγικοί θωβοί, σφαιρικοί (ύδρόγειος σφαίρα) κλπ.

β) Οί συνήθεις χάρται: Οδοί έφ' όσον έχουν καλήν έκτύπωσιν, τυγχάνουν άριστα έποπτικά μέσα άναντικατάστατα διά τήν γεωγραφίαν. "Η κλίμαξ, τά σύμβολα δίδουν άκριβή εικόνα της πραγματικότητας γεωγραφικών γεγονότων εις τους έχοντας άνεπτυγμένην γεωγραφικήν συνείδησιν. Οδοί διά καταλλήλου άναγνώσεως μετατρέπουν εις την συνείδησιν τών μαθητών τά διάφορα γραφικά σημεία εις πραγματικά γεωγραφικά στοιχεία.

Διά νά έπιτύχουν όμως τότο οί χάρται πρέπει νά είναι εύανάγνωστοι, εύνόητοι, όρθοί, σκόσιμοι και καλλιτεχνικοί. Διά την έπιτυχή όμως διδασκαλίαν της γεωγραφίας δέν άρκει άπλως ή έκλογή τών καταλληλοτέρων άλλ' άπαιτείται και όρθή χρήσις τών χαρτών, ή όποια κυρίως συνίσταται εις την Ικανότητα τών μαθητών νά άναγινώσκουν την γλώσσαν αυτών.

Μόνον όταν οί μαθηταί άποκτήσουν την Ικανότητα νά κατανοούν την κλίμακα, τά σύμβολα και τά χρώματα, διά τών όποίων παρίστανται εις τόν χάρτην τά διάφορα γεωγραφικά στοιχεία, νά μετατρέπουν τά σύμβολα εις πραγματικά γεωγραφικά στοιχεία έξευρίσκουν την αίτιώδη συνοχήν και άμοιβαίαν έξάρτησιν τών άπεικονιζόμενων στοιχείων, τότε άποβαίνουν οί χάρται άριστον έποπτικόν μέσον διδασκαλίας.

3. Προπλάσματα γεωγραφικών στοιχείων:

(Τοπικά ύποδείγματα) π.χ. όρέων, ήφαιστείων, χερσονήσων, κόλπων κλπ.

4. Προϊοντολογικοί πίνακες.

Περιέχοντες τά φυσικά και βιομηχανικά προϊόντα της έξεταζόμενης περιοχής ή χώρας, π.χ. δημητριακούς καρπούς, διάφορα όρυκτά και λοιπά έν γένει προϊόντα όσα δύναται νά κριθούν αούτούσια ή άλλως εικόνας τούτων. Οί πίνακες ούτοι, πού θά έχωμεν από τό προηγούμενον έτος ή θά τους κατασκευάσωμεν μέ τους μαθητάς μας ή θά τους προμηθευθώμεν από τό έμπόριον είναι γνωστοί και πολύ χρήσιμοι, όταν κυρίως έξετάζεται ή οικονομική πλευρά της χώρας. Και εάν μέν είναι του έμπορίου, τό κάθε προϊόν έκάστης περιοχής είναι ζωγραφισμένον εις τό κατάλληλον μέρος εις τρόπον ώστε νά χαρακτηρίζη οικονομικώς την περιοχήν, εάν όμως τον κατασκευάσωμεν ήμεΐς μετά τών μαθητών μας, ράβομεν τό κάθε προϊόν εις τό μέρος του διά λεπτής άδιαφανούς κλωστής π.χ. πέντε κόκκοι σίτου εις Θεσσαλίαν, τεμάχιον λιγνίτου εις Πτολεμαίδα κλπ. ή ζωγραφίζομεν τά σχετικά προϊόντα εις τό σημείον πού πρέπει.

Επίσης πολύ ζωντανεύει τό μάθημα διά της χρησιμοποίησεως ζώντων εκπροσώπων της περιοχής ή άλλης χώρας πού διδάσκωμεν.

Ακόμη έδω δύναται νά γίνη χρήσις και συλλογών φυσικών αντικειμένων της διδασκομένης χώρας. Έκ του φυτικού βασιλείου καλόν είναι νά υπάρχουν συλλογαί καλλιεργησίμων φυτών της πατρίδος και καρπών ή άλλων χρησίμων φυτών της ξένης. Δυσκολωτέρα είναι ή προμήθεια αντικειμένων έκ του ζωικού βασιλείου, άν και δύναται ό διδάσκαλος νά πορισθί τεμάχιον έλεφαντοστού, πτερού στρουθοκαμήλου κλπ. ή και εικόνων αυτών. Υπάρχουν επίσης εις τό έμπόριον συλλογαί άκατεργάστων ύλιν ώς και συλλογαί άποικιακών προϊόντων, αίτινες κάλλιστα ύποβοηθούν τό μάθημα της γεωγραφικής διδασκαλίας.

5. Είκόνες και τά κάρτ - ποστάλ γεωγραφικού περιεχομένου.

Καταλλήλως έκλεγόμενα και όρθως χρησιμοποιούμενα κατά την διδασκαλίαν συντελούν εις την όλοκλήρωσιν τών έποπειών και διευκολύνουν την κατανόησιν της γεωγραφικής ύλης.

6. 'Ο σχολικός κινηματογράφος.

Υπό την προϋπόθεσιν ύπάρξεως πλουσίας ταινιοθήκης, τό έπίδρασκόπιον και τό στερεοσκόπιον.

Κάθε σχολεῖον πρέπει νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ σχολικόν μορφωτικόν κινηματογράφον καὶ πολλάς ταινίας. Μ' αὐτὸν θὰ ἴδουν οἱ μαθηταὶ μας κατὰ τρόπον ὁμιεσον καὶ ἀποτελεσματικόν, χώρας καὶ λαοὺς εἰς τὴν πραγματικότητά, θὰ ζωντανέψῃ τὸ μάθημα καὶ τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν θὰ εἶναι ἀδιάπτωτον. Ὁ κινηματογράφος εὐχερῶς θὰ πάρῃ τὸν μαθητὴν ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ καὶ θὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὰς ξένας χώρας, τὰ ἄψυχα θὰ τὰ μεταβάλῃ εἰς ζωντανά, τὸ δὲ νεκρὸν γράμμα τοῦ βιβλίου καὶ ἡ εἰκὼν θὰ ζωντανέσουν. Αἱ γεωγραφικαὶ ταινίαι παρουσιάζουν τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν φυσικὴν τῶν κατὰστασιν, συντελοῦν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου, τόσων πολλῶν καὶ ποικίλων γεωγραφικῶν ἐποπτειῶν, ὅσαι δι' οὐδενὸς ἄλλου μέσου δύνανται νὰ σχηματισθοῦν. Αὗται ἀποτελοῦν τὸ πλέον σύγχρονον ἐποπτικόν μέρος διὰ τὴν γεωγραφίαν. Ἄν αἱ εἰκόνες καὶ αἱ σταθεραὶ προβολαὶ φαίνονται ὅτι εἶναι ἀρκεταὶ εἰς τὴν γεωγραφίαν διὰ τὴν ἀναπαράστασιν πραγμάτων χωρὶς κίνησιν: ἀνάγλυφον, θλάσπη-σιν, πανόραμα κλπ., αἱ κινηματογραφικαὶ προβολαὶ εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἀναπαράστασιν φαινομένων γεωγραφικῶν, ποὺ ἔχουν κίνησιν.

7. Συγκριτικοί στατιστικοί πίνακες.

8. Ἡ μαθητικὴ ἀλληλογραφία.

9. Άρθρα - σχετικά αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών - ταξιδιωτικά βιβλία.

11. Διὰ τὰ κατὰ τὴν τοῦ μᾶθημα τῆς γεωγραφίας ἔτι ἐποπτικὸν καὶ ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ ἔχωμεν ἄρκετὴ σκὴν γύψου, ἀμμον, ὑδροχρώματα, χρωματιστάς κιμωλίας, πηλόν, πλαστικὴν κλπ.

Εἶναι δυνατόν τὰ υἱοθετημένα σχολεῖα νὰ ἔχουν τακτικάς πληροφορίες τῶν ταξιδίων καὶ ἐπισκέψεων τῶν πλοίων εἰς ξένας χώρας διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐπιστολικῶν δελταρίων, εἰκόνων κλπ. Οὕτω, οἱ μαθηταὶ θὰ παρακολουθοῦν μὲ μεγάλην χαρὰν τὴν ζωὴν τοῦ πλοίου καὶ θὰ μανθάνουν πολλὰ διὰ τὰς ξένας χώρας. Οὗ τρόπου οὕτος τυγχάνει ἀριστος καὶ συμβάλλει ἐποπτικῶς διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας.

Οὕτω, διὰ τῆς χρήσεως κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας τῶν ἀναλόγων καὶ καταλλήλων ἐποπτικῶν μέσων, ἀποβαίνει τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καρποφόρον, καὶ ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν προπαρασκευὴν αὐτοῦ διὰ τὴν ζωὴν.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ «ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ»

Υπό ΝΙΚ. ΒΙΝΤΖΗΛΑΙΟΥ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Μετά την μεγάλην δὲ περιπέτειαν τῆς 400ετοῦς δουλείας, φυσικὸν ἦτο ν' ἀρχίσῃ καὶ ἡ ἐκ ξένων στοιχείων συστηματικώτερα καθάρσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Σπουδαιάν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπηρεσίαν, προσέφερεν ὁ ἐκ Χίου Ἀδαμαντ. Κοραΐς. Πράγματι οὗτος ἐργάσθη, καίτοι μὴ εἰδικὸς γλωσσολόγος, διὰ τὴν ἐπικράτησιν ἐνιαίας γλώσσης, ὡς διαφαίνεται τοῦτο εἰς τοὺς «αὐτοσχεδίους στοχασμούς» του καὶ τὰ «ἀτακτα» του (5 τόμοι), διότι ὡς ἐπίστευεν... ἡ θαρβαρωθεῖσα Ἑλληνικὴ γλώσσα δυνατόν εἶναι νὰ καλλωπισθῇ καὶ ὅτι τὸ κοινὸν ἰδίωμα δὲν εἶναι ἀξιοκαταφρόνητον, ὡς πρεσβεύουν οἱ μικροί. Ἀκόμα ἐπίστευεν ὁ Ἀδ. Κοραΐς, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀνατρέξῃ κανεὶς, κατὰ τὰς κρίσεις αὐτάς διὰ τὸ ἔθνος στιγμὰς, εἰς τὴν ποίησιν διὰ τὴν δημιουργίαν νέας μορφῆς γλώσσης: «Ἀκουσα - λέγει - ἡ ἀνέγνωσα, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνα, λέγοντα περὶ τῆς μορφώσεως τῆς γλώσσης ἡμῶν, ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν ποίησιν, ὅθεν ἤρχισαν ὅλα τὰ ἔθνη νὰ προσβαίνωσιν εἰς τὸν δρόμον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς παιδείας των. Τί λέγεις. Πρέπει ἐξ ἀνάγκης ἡ φύσις αὐτὴ ἤθελε μᾶς θιάσει ν' ἀρχίσωμεν ἐκεῖθεν, ἐάν εὕρισκώμεθα εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθησαν κατὰστασιν οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, κ' εὕρισκονται σήμερον ἔθνη ἀγρία καὶ μὲ τοὺς Εὐρωπαίους ἀμικτα, πολλά. Ἀλλὰ βλέπεις, ἐσυνέθη εἰς ἡμᾶς τὸ ἐναντίον.

Οἱ παλαιοὶ τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι, αὐτοὶ πρῶτοι ἐγίναν κτίσται καὶ δημιουργοὶ τοῦ πολιτισμοῦ των, χωρὶς ἐξωτέραν βοήθειαν σχεδὸν καμμίαν οὐτ' ἀρχαιοτέραν, οὔτε σύγχρονον, φυσικὰ λοιπὸν ἠναγκάσθησαν ν' ἀρχίσωσι ἀπὸ τὴν ποίησιν, ὡς πρῶτον ὄργανον καὶ μέσον τῆς τελειώσεως τοῦ προφορικοῦ λόγου. Ἡ παρούσα κατάστασις ἡμῶν εἶναι ἔργον μιμήσεως καὶ ἀληθινῆς μετακενώσεως. Καὶ ἐπειδὴ πηγαὶ ταύτης εἶναι ἡ γλώσσα τῶν προγόνων πλουτισμένη ἀπὸ ποιητὰς καὶ λογογράφους, καὶ αἱ γλώσσαι τῶν νῦν φωτισμένων ἔθνων, ἔχουσαι ὁμοίως ποίησιν καὶ λογογραφίαν ἀκολουθῶς μετακεκνῶμεν ἐν αὐτῇ καὶ τὰς δύο, λογογραφίαν ὁμῶς, καθὼς εἶπα, καὶ καθὼς ἡ πείρα τὸ δείχνει, πλέον παρὰ ποίησιν. Διὰ τι; διότι ἡ ποιητικὴ τοῦ χρόνου περίοδος εἰς τὰ ἔθνη, εἶναι ἡ νηπιώδης τῶν ἔθνων ἡλικία, εἰς τὴν ὁποίαν βασιλεύει πλέον ἡ φαντασία παρὰ ὁ λογισμός, ἡ δὲ λογογραφία, ὡς καὶ τὸ ὄνομα τῆς τὸ λέγει, εἶναι ἀληθῶς τοῦ λογικοῦ ἡ ἡλικία. Καὶ καθὼς ἐκείνη ἐπλαττε (τοῦτο σημαίνουσι ἡ ποίησις καὶ ὁ ποιητής) τοὺς μύθους, οὕτω ἡ λογογραφία ἐ-

γέννησε τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ μετέβαλε καὶ αὐτὴν τὴν ποίησιν εἰς τὸ δραματικόν, ἦγουν εἰς τὸ λογικώτερον. Ἐπειδὴ ἡ μὲν τραγωδία δὲν εἶναι πλέον ποίησις ἀπλή, ἀλλὰ λογικὴ σκληρὰ παράστασις μυθικῆς τινος ἢ ἱστορικῆς πράξεως, ἡ δὲ κωμωδία κατασταίνει γελοίας τὰς ἀκόμη τρόπον τινὰ νηπιώδης πράξεις τῶν συγχρόνων. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου οὔτε Θουκυδίδης, οὔτε Πλάτων, οὔτε Ἀριστοτέλης ἦτο δυνατόν νὰ γεννηθῇ, σύγχρονοι τούτων ἦσαν οἱ τραγικοὶ καὶ κωμικοὶ τῆς Ἑλλάδος ποιηταί... (Κοραΐ Προλεγομ. εἰς Πλουτ. Παρ. τ. στ.). Ἡ συμβολὴ δὲ τοῦ Ἀδ. Κοραΐ, εἰς τὴν ἐν γένει διάσωσιν τῆς σπουδαιότητος γλωσσικῆς μας κληρονομίας, ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως τεραστία καὶ δικαίως ἐπεκλήθη πατήρ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας κριθεὶς ἀξίος τῆς Ἑθνικῆς εὐγνωμοσύνης καθ' ὅσον οὗτος, κατὰ τοὺς ἑσπεροὺς ἐκείνους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ἀπέπειράθη νὰ ἐπαναφέρῃ ἀπλῶς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἀλλὰ μετὰ ζήλου προσεπάθησε νὰ δημιουργήσῃ ἐνιαίαν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς ἀποκαθάρσεως, τῆς τότε λαλουμένης, ἐκ τῶν ξένων στοιχείων καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως τούτων διὰ γνησίων Ἑλληνικῶν, χωρὶς ἀκρότητος καὶ δυσκολίας. Νὰ Ἑλληνίζωμεν — ἔλεγε — τὸν λόγον ὅσον συγχρεῖ τὸ ἔθνος, (δχι ὑπὲρ τῶ δέοντι). Ὁ ὑπὲρ τὸ δέον Ἑλληνισμός ἀντὶ καλλωπισμοῦ κάμει καταβολώτερον μὲ τὴν παράθεσιν τοῦ αἰσχος τῶν ἀπαραιτήτων καὶ ἐξ ἀνάγκης θαρβάρων... νὰ λαλῇ τις δχι μόνον σοφῶς ἀλλὰ καὶ σαφῶς.

Ὅσοι δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν του καὶ ὀλίγον μετέπειτα μετεχειρίζοντο τὴν καθαρὰν ἢ καθαρῆουσαν γλῶσσαν, ὠνομάσθησαν «καθαρισταί». Ἡ γλῶσσα αὕτη, δηλ. τῶν «καθαριστῶν» ἐπεκράτει κυρίως εἰς τὴν Δύσιν, εἰς δὲ τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἐχρησιμοποιοῖτο μόνον εἰς τὰς «κρυφὰς σχολαί», ὡς συνέχεια τῆς ἀρχαϊζούσης, ὑπὸ τῶν ἐλαχίστων ἐναπομεινάντων λογίων.

Πολλοὶ ὁμῶς τότε δχι μόνον δὲν ἠσπάζοντο τὰς προσπάθειας τῶν «καθαριστῶν» ἀλλὰ ἀντιθέτως ὑπεστήριξαν μετὰ φανατισμοῦ τὴν γλῶσσαν τῆς Τουρκοκρατούμενης Ἑλλάδος, τὴν γλῶσσαν τῶν πολλῶν ἀγραμμάτων τὴν «θαρβαρωθεῖσαν» ὅπως ἀπεκάλεσεν ὁ Ἀδ. Κοραΐς. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν «χυδαῖοι», ἐπειδὴ μετεχειρίζοντο τὴν χυδαίαν γλῶσσαν τῶν πολλῶν. Προσεπάθησαν δὲ μὲ κάθε τρόπον νὰ θέσουν προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον τῶν «καθαριστῶν».

Ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν «καθαριστῶν» πιστεύεται ὅτι ἔδωκεν ὁ ἐκ Κερκύρας Νικόλαος Σοφιανός, ὁ ὁποῖος

95

Και ἐρωτᾶται: Διατί λοιπόν ὁ μεταξύ τῶν σημερινῶν ἀκόμα «Καθαρευουσιάνων» καὶ «δημοτικιστῶν» ἀμελικτός καὶ ἐξοντωτικός ἀγών, αἱ λεγόμεναι «μεταρρυθμίσεις» τὰ σχετικά «Νομοθετήματα» αἱ «Υπουργικαὶ ἀποφάσεις» καὶ αἱ περὶ γλώσσης ὁδηγίαι, ἀφοῦ οὔτε «τὸ ὑπὲρ τὸ δέον Ἑλληνίζειν» εὐρίσκη πλέον ἀπήχησιν, οὔτε ἡ φράσις «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση» συνάδη τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ γλῶσσα ἀκολουθοῦσα τὸν ροῦν τῆς ζωῆς, ρέει κι' αὐτὴ, μεταβάλλεται, ἀναπτύσσεται, πλουτίζεται, ἵνα δυνηθῇ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὁλονὲν αὐξανόμενας ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς, τὴν ὁποίαν καλεῖται καὶ προώριστα νὰ ὑπηρετήσῃ.

Υπολογίζεται, ὅτι ἀπὸ τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας καὶ ἐντεῦθεν τὸ Ἑλληνικὸν λεξιλόγιον ἐπλουτίσθη ἀκόμα διὰ 50 χιλιάδων νέων λέξεων, γνωρίζει 900 περίπου οὐσιαστικά, 500 ῥήματα, 100 ἐπίθετα κλπ. Ταῦτα προσλαμβάνει ἀπὸ τὸ ἀμεσον οἰκογενειακὸν περιβάλλον του. Εἶναι ἡ μητρικὴ γλῶσσα τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνόπαιδος, ἡ ὁποία, κατὰ κύριον λόγον ἔχει μορφοποιηθῇ εἰς τὸ σπίτι.

Αὐτὴ ὅμως ἡ «μητρικὴ γλῶσσα» εἶναι ἡ ἰδίᾳ τῆς «περασμένης γενεᾶς»; Ἀσφαλῶς ὄχι. Διότι τὸ σημερινὸν ἑξαετές ἢ ἐπταετές παιδί ὁμιλεῖ διὰ «τηλεόρασιν» — «ἐλκυστήρα» παρελκείμενα (ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα του), νύκλον (ἐξώφυλλον τοῦ θιβλίου του), ξυλοτέε, φιλλιπὸλ κ.ἄ. (εἶδη χειροτεχνίας του) κλπ. κλπ. λέξεις καινοφανεῖς δι' ἡμᾶς καὶ ἀγνώστους διὰ τὰ παιδιά τῆς παρελθούσης γενεᾶς. Παραλλήλως θέβεται ἄλλα λέξεις τίθενται εἰς τὸ περιθώριον τῆς καθημερινῆς μας ἀπασχολήσεως, παραμερίζονται ἢ καὶ ἀχρηστεύονται. Ὁ γεωργός, λόγου χάριν, ὅστις δὲν χρησιμοποιεῖ πλέον τὸ ζωοκίνητον ἄροτρον του κινδυνεύει νὰ λησμονήσῃ τὴν ὀνοματολογίαν τῶν ἐξαρτημάτων του. (Υπολογίζεται σχετικῶς, ὅτι εἰς μίαν 1000ριδα τὰ 19% τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου ἀλλάζει).

Ἡ γλῶσσα, κατὰ συνέπειαν, ἀκολουθεῖ τὸν φυσικὸν δρόμον τῆς ἐξελίξεως καὶ δὲν ἐπιδέχεται τυποποιήσεις, φραγμούς καὶ αἰφνιδίους μεταβολὰς ἢ μεταρρυθμίσεις κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ τὰς φιλοδοξίας «γλωσσαμυντῶρων» ἢ ἐκφραζούσας προσωπικάς ἢ κομματικάς, ἐν πολλοῖς πεποιθήσεις πολιτικῶν παραγόντων καθ' ὅσον φυσικὸν εἶναι νὰ μὴν προσαρμόζωνται πρὸς τὸ καθολικὸν τοῦ λαοῦ γλωσσικὸν συναισθημα. Ἀπέτυχε λόγου χάριν ὁ «ἐκπαιδευτικὸς δημοτικισμός», διότι «.... κατὰ τύχην στήν ἐκπαίδευσιν ὑπερίσχυσαν τότε ἀπὸ τοὺς δημοτικιστὰς οἱ ἀριστεροί....» (Αὐτὰ λέγει εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμιση) ὁ Γ. Φραγκοῦλης. — Ἰδέ: τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης τῆς Ἑθνικῆς μας παιδείας «Γ. Ι. Κουρμούλης» 17.

Σήμερον ἡ κατ' ἐξοχὴν πνευματικὴ τροφή τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ: τὰ ἄρθρα καὶ τὰ σχόλια τῶν ἐφημερίδων, αἱ ἐκπομπαὶ τοῦ

ραδιοφώνου καὶ τῆς τηλεόρασεως εἶναι ἡ καθαρφεύουσα.

Τὸ σχολεῖον, ὡς μέρος τῆς ζωῆς δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀγνοῇ τὴν γλῶσσαν τῆς παραδόσεως καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν προγόνων μας τοῦ «χρυσοῦ αἰῶνος καὶ τοῦ αἰῶνος τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας, καὶ τῶν «μορφωμένων» καθ' ὅσον καὶ οἱ γονεῖς τῶν σημερινῶν μαθητῶν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν πρώτων μεταπελευθερωτικῶν χρόνων, ἐνῶ καὶ ἡ ἀγραμματοσύνη, σὺν τῷ χρόνῳ ὑποχωρεῖ.

Ἡ ἐξέφωσις τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ τὸν βοηθήσῃ, ὥστε νὰ προσεγγίσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀθανάτου πνευματικῆς δημιουργίας τῶν προγόνων του, διότι πράγματι ἡ Ἑθνικὴ μας γλῶσσα, ἡ σήμερον λαλουμένη, εἶναι κατ' οὐσίαν ἡ ἰδίᾳ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου (ἄνδρα — πολλά, ὅσπερ μᾶς ἀναφέρει) τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ πρώτου π.χ. αἰῶνος (ἡτις συνετέλεσεν εἰς τὴν διὰ τοῦ πνεύματος ὑποταγὴν τῶν Ρωμαίων), εἶναι ἡ ἰδίᾳ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας καὶ γραμματολογίας ἡ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, τῶν λογιωτῶν διδασκάλων τοῦ γένους καὶ τοῦ «κρυφοῦ σχολείου» εἶναι ἡ ἰδίᾳ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἀδ. Κοραῖ, τοῦ Κόντου καὶ τῶν νεωτέρων: Τοῦτο διαπιστώνει ἄλλωστε καὶ ὁ Steinthal ὅταν λέγει:

«Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἐκ τῶν θαυμασιωτάτων φαινομένων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γλωσσῶν. Οὐ μόνον πρὸς τὰς Ρωμαϊκὰς τὰς ἐκ τῆς Λατινικῆς προελθούσης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραβάλωμεν αὐτὴν, ἀλλ' οὔτε πρὸς τὴν νέαν Γερμανικὴν, διότι ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν εἶναι διάφορος τῆς νέας Γερμανικῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν... Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ συνάπτεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν πολὺ στενωτέρον ἢ ἡ νῦν Γερμανικὴ πρὸς τὴν ἐπὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου...».

Ἡ «διγλωσσία» λοιπὸν τείνει νὰ ἐκλάμψῃ καὶ «οὐσίᾳ» καταρριπτομένων καὶ τῶν τελευταίων «διαχωριστικῶν τειχῶν» διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τῆς ἐκσυγχρονίσεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς παιδείας, καὶ τῆς προσαρμογῆς μιᾶς ὄντως «κοινῆς» μεταξύ τῶν Ἑλλήνων γλώσσης, ὁμιλουμένης πρὸς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ λόγου. Ποία θὰ εἶναι ἡ γλῶσσα αὕτη;

Σχετικῶς μὲ τὸ καίριον τοῦτο Ἑθνικὸν μας ζήτημα ὁ Κ. Παλαμᾶς λέγει: «Τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα θὰ λύσῃ μόνον ὁ μεγάλος μελλοντικὸς ποιητής. Καὶ κανεὶς δὲν ξεύρει σὲ ποιά γλῶσσα θὰ γράψῃ».

Καὶ ἡ μέχρι τοῦδε πείρα ἐπιθεβαιῶνει ὅτι οἱ «γλωσσομόντορες» τουλάχιστον πρέπει ν' ἀναμένουν μακρὰν ἀκροτήτων καὶ προχειροτήτων. Καὶ τοῦτο χάριν τῆς ἱστορίας, τῆς ἐνδόξου φυλῆς μας καὶ τῆς Ἑθνικῆς μας ἐνότητος καὶ ὑποστάσεως.

(Ανταρπαγωγή εκ τῆς ορεινῆς Ἀπτῆς Φίλων Ἐλλας)

Ἐκεῖ καταδιωγμένη κατοικεῖ
τοῦ σκάβου ἡ ἀνοσοδότη παρὰ
βραχὺ ὁ παῖς ὁ δασκαλὸς ἐκ
θεογεύει τὴν ἀποσταμένη ἑλπίδα
μὲ λόγια μαγικά.
Ἐκεῖ ἡ ψυχὴ πικρότερο δγρονῶ
τοῦ πόνο τῆς σκαβιάς, ἐκεῖ βλέπ
τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς στέννει.